

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

Wednesday 29th May 2024

The Assembly met at 9am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker in the Chair

MR SPEAKER

Bonzour tou bann Onorab. Bonzour tou nou zofisye dan Lasanble e bonzour tou piblik ki pe swiv nou. Byenveni pou nou travay parey labitid. Nou pou kontinyen lo *Bill*. Madanm raporter i ava apel Minis ek son delegasyon silvouple.

Bonzour Minis Transpor Mr Antony Derjaques e bann zofisye avek li, Sonny Payet *CEO Land Transport Authority*, Mrs Estelle Alexis – *Legal Advisor* dan *Seychelles Ports Authority* e Mrs Julia Jean *Legal Draftsperson Attorney General's Office*. Mersi pou zot partisipasyon. Byenveni dan Lasanble.

Nou pou kontinyen travay lo *Seychelles Ports Authority (Amendment) Bill*. Bann Manm *Caucus* ki ti'n lev lanmen yer, in enform mwan ki zot pa pou

entervenir pou pran laparol. Alor nou pou al direkteman lo repons Minis lo deba pou komanse. Minis, ou repons?

**MINISTER ANTONY
DERJACQUES**

Mersi Mr Speaker. *Leader of the Opposition*, Manm Lasanble, bonzour; pep Seselwa, bonzour.

Mr Speaker, 2 zour pase mon ti dan en *International Forum Barbados* e son topik ti lo *Global Supply Chains*. Sa ti fer mwan realize ki tou bann *SIDs*, bann *small islands developing states*, zot dan menm problem. Problem mondyal an sa ki konsern *marine shipping*. Nou annan bann kriz *geopolitical crisis* - bann kriz dan lemonn an sa ki konsern transportasyon ek bann por.

Par egzanp dan *Red Sea* i lyen ek sa lager ki pe arive Izrael; dan *Black Sea* avek transportasyon bann marsandiz i lyen avek bann lager ki arive *Ukraine*. *Panama Channel* pe arive aköz *climate change* kot napa ase delo dan *Panama Kanal*. Sa i fer ki bann bato i pli pran bokou plis letan. Par egzanp 5 zour anplis, pou sorti Lazi pou ariv Lerop an sa ki konsern *going* pou fer letour *Cape of Good Hope*.

I annan en kantite bann *delay* – i annan en kantite bann *cost* ki pe arive avek *freight* avek *insurance* ki fer ki bann portyer pe soufer, bann pri marsandiz pe vin pli o e koud lavi partou dan lemond pe vin bokou pli o.

Avek bann *SIDS*, bann *small island developing states* nou'n vwar partikilyer ki bann ki pa *modernize*, ki pa fer zot bann por vin bokou pli modern, efikas zot pou soufer bokou plis. E nou bann *competitors* in fini pran sa an kont.

Par egzanp an *Mombasa*, *Madagascar*, partou dan losean i annan bann demars pou zot *modernize*, fer bann por vin bokou pli efikas, bann por osi vin bokou pli *green*. Sesel pa kapab ganny kit deryer.

Si nou pa annan en nouvo *Port Victoria* – en por kot son bann *channels* i ganny *dredged* kot bann pli gro bato i kapab antre.

Akoz pli gro bato? Akoz pli gro bato prezan ki pe ganny *manufactured* partou dan lemond. E Sesel pe ganny *bypass* e nou bann *cargo* pe ganny zet – pe ganny met ater par egzanp *Durban* avek *Maurice* e bann *feeder vessels* – bann pli pti bato ki pe anmenn nou bann *cargo* Sesel.

Bann bato ki pe ganny *manufactured*, i osi bann bato

ki nou apel *gearless*; savedir zot napa bann *crane* e si nou pa fer en por modern kot nou annan bann *crane*, kot nou kapab akeyir bann pli gran bato, nou pou ganny *bypass*, nou pou ganny kit ater.

Onorab Hoareau, dan son ladres, in tous sa bann pwen ki enportan e montre ki i konpran kwa ki pe arive. In dir nou par egzanp ki nou bann bato, bann *purse seiners*, bann *long liners*, enkli ki bann *cargo vessels* zot pou kit nou ater, zot pou al kot bann *competitors*. E nou annan bann ki lanmenm la obor nou.

Wi, nou sitye dan *side west Indian Ocean*, nou annan bann *fishing grounds* pou *tuna* kot bann bato i favoriz nou, akoz kou dyezel i mwens pou zot vin isi dan Por *Victoria*, solman si nou nou pa moderniz nou por, si nou pa *invest*, si nou pa vin bokou pli efikas, nou pou ganny kit deryer. Problemn *climate change* pou afekte nou e sa pe afekte tou sa bann *small islands states*.

Mr Speaker, sa Lalwa i vize pou ed por moderniz son lekor. Por pe fer en kantite travay. Ler nou'n antre nou'n vwar ki por i dan – fer por La Digue - en nouvo por, nou'n travay. Nou'n al Praslin, nou'n fer nouvo terminal pou bann

pasaze ki pe montre nou pe travay.

Nou'n vin Mahe nou'n vwar sa lagreman ki wi, ti sinyen en 2018, nou'n refer sa lagreman; nou'n renegosye avek *European Investment Bank*, avek *L'agence Développement Française* e nou'n ganny bann term, bann kondisyon bokou pli bon.

Par egzanp an 2018, Gouvernman ti'n negosye pou ganny en *grant* \$5 milyon, nou nou'n negosye nou pe ganny \$15 milyon e byento an *juin* CEO pou konnen avek son tim, si ou ganny ankor en lot \$5 milyon. Alor nou pou kapab dir an prensip wi, nou pou ganny \$20 milyon. E sa sonm in monte e sa ki disponib i bokou pli o ki sa 34 milyon *Euro* ki dernyen Gouvernman ti kit deryer.

Me nou nou'n al bokou pli lwen. Nou pa'n zis kit tousala lo papye, nou'n met an pratik. Nou'n met an operasyon sa lagreman. Nou'n renegosye e prezan nou'n fini *issue letters of interest for the tender*. Sa ti ganny fer 6 semenn pase. La nou pe esper bann *interested parties* ki nou'n ganny 52.

Dan sa 52, CEO i dir mwan Komite ki regard bann dokiman in vwar, ki i annan apepre 12 ki enteresan e sa ki

vreman enteresan, i annan 4 ladan.

E sa i en *tender* enternasyonal ki montre ki nou pe bouz vit devan. Byento ler nou ariv sa 2em staz kot vre *tender* - baze lo sa ki'n pas atraver nou komite isi nasyonal, byento nou ava anonse.

E mon espere ki nou demann SPA, ki nou kapab komans avek premye pyer pou nou nouvo Por Viktorya le 01 Zanvyè 2025. Por Viktorya pou bezwen ganny konstri – en nouvo Por Viktorya.

Mr Speaker, ler mon pas lo bann komanter, mon ava la premye Onorab Aglae, ti demann enn de bann *business multiplier* ki avek atraver sa Lalwa, ki i ava fasilite ki SPA i kapab antre dan bann biznes.

E sa mon krwar i fige enn bann seksyon, kot vre nou'n al elarzi biznes ki SPA i kapab fer dan en fason legal.

Mon anvi dir o komansman, ki SPA ti'n fini angaz li dan detrwa aktivite ekonomik, me sa ki nou anvizaze, an plis, i kapab antre plis dan bann *concession agreements*. I kapab fer bann PPPs. Savedir antre avek bann *private companies* ki fer bann lantrepriz.

Par egzanp, i en lide ki si nou anvi fer en *proper terminal* La Digue, e mon asire e mon konnen ki SPA ek son CEO ek son *Management Team* ek tou son bann teknisyen, deza pe *draw up the concept drawing* pou sa terminal La Digue, zot pou kapab antre dan en *public private partnership*.

Savedir si nou pa amann Lalwa pou fer kler ki zot kapab antre dan biznes, sa i reste zis lo latab. Nou anvi fasilite SPA pou antre dan bann negosyasyon, dan bann devlopman bann por e bann biznes lo bann later ek teren por.

Nou anvi osi pou kontinyen annan en bon relasyon avek bann *port operators*. Par egzanp, nou annan enn ek *Land Marine* ki pe *operate* Por Victoria. E sa seksyon dan nouvo lamannman i fasilite e les nou e larg lanmen SPA. Nou anvi osi ki Por Victoria i vin en *green port*. Savedir depan lo *sustainable energy*.

Par egzanp annan bann *PVCs, solar wind* e pour sa SPA pou bezwen antre dan bann *PPPs* - bann *private public partnership* avek bann antrepriz ki kapab *provide green energy* pou *Port Victoria* servi e pour kwa non a lavenir vann lenerzi avek bann bato?

Olye bann bato reste alimen, *run* lo zot batri, lo zot *engine, Port Victoria* i kapab *supply*. Sa i ava koup tapaz, i a koup emisyon *carbon* e sa i ava ede *decarbonize* lo latmosfer dan *Port Victoria*.

Savedir sa lamannman, i ava fasilite bann *PPPs* pou *bring energy projects* dan *Port Victoria*. Avek nou nouvo *management information system*, ki nou'n entrodwir ki nou'n *switch on* avek Prezidan Ramkalawan e in komanse le 01 Zanvye sa lannen, e i an loperasyon.

E sa *management information system* savedir pe *digitalise* e pe met dan en fason tou lenformasyon elektronik e i pe konekte tou bann *stakeholders* an koneksyon ek loperasyon por e sa pe marse la...

I pa zis pe fer nou pli efikas, be atraver bann lamannman, i fasilite ki Por Viktorya i kapab antre dan bann kontra, dan bann lantrepriz pou fer ki *digitalisation* of *Port Victoria* i mars bokou pli lwen. I kapab antre dan bann kontra komersyal.

Alor Mr Speaker, nou anvi *remind* Lasanble ki *Port Victoria* deza i annan 97 *land parcels* ki i *manage*. I annan 122 *tenants*

ki annan bann bay - bann *lease* avek e deza i pe fer biznes. *Port Victoria* pe fer biznes. E alor nou bezwen ankadre li dan son Konstitisyon – son Konstitisyon se sa Lalwa ki Lasanble pe ganny demande pou vot lo la.

Si i pa dan ou Konstitisyon ou pa kapab fer. Dan vye Lalwa 2004, ti annan zis en pti seksyonm me la nou'n met li okler e nou'n moderniz li. E vre Onorab Georges tou bann lot Lalwa, par egzanp pou SCAA se sa nou vizyon.

Ki SCAA nou konnen i annan bokou nou bann *partners* ek *stakeholders* ki SCAA pe fer biznes avek; parey *Zil Air*, parey *IDC Aviation*, parey *Air Seychelles*, bann kontra pou li *supply fuel*, *parking* ek tou bann *airlines* i vini. Solman si ou get sa vye Lalwa, ou vwar ki i restrikte. Solman i ti pe fer.

Me la avek nouvo Lalwa, nou dir egzaktman dan en fason anba *rule of law* ki sa pei i krwar ladan, *LDS* osi - nou bezwen *capture* li dan Lezislasyon. E se pour kwa parey Onorab Georges in dir nou bezwen moderniz nou Lalwa.

Annefe nou pa pe zis *catch up*, nou pe lans sa bann *SOEs* parey *SEYPEC*, *SCAA*, *SPA* e *SPTC* byento ki nou pe drafe

pou vin devan zot, nou oule ki sa bann lantrepriz i vin *commercially viable*, endepandan, soutenan, *green* pou zot kapab donn nou *dividends*.

Olye pran larzan taks atraver *Consolidated Fund* pou nou *fund* sa bann lantrepriz, sa bann lantrepriz i bezwen *commercially viable*.

Zot bezwen endepandan. Zot bezwen kapab debout lo zot prop lipye e zot kontribye bokou plis pou pep Seselwa. Akoz a lafen sa Lalwa e tou sa bann *SOEs* – sa bann korperasyon pe travay pou pep Seselwa.

Parey *VP* in dir sa Gouvernman i la pou solisyon, pou fer marse pei, pou pa pran me pou donner, pou rann. Zot, zot in vot pou nou, mersi e mon konnen ki zot pou vot pou nou ankor 2025 e nou nou bezwen rann.

Se sa, sa relasyon ant bann ki dirize avek son popilasyon. Si ou en vre *leader* ou bezwen *lead*, ou bezwen donner, ou bezwen fer sir ki tou bann lantrepriz dan Sesel i marse. E sa rol *CEO* ek son tim. I ansarz looperasyon, i bezwen fer sir ki son korperasyon son biznes, *SPA* i rann e i donner.

Mr Speaker, lot biznes ki Onorab Aglae in tous lo la, se ki lot biznes ankor nou anvizaze?

E pour kwa non en *proper cruise ship terminal*? E sa i ava ed SPA e sa i a fer ki nou akeyir bann bato dan en latmosfer avek bann lenfrastriktir bokou pli modern, bokou pli bon.

I annan bann pei deza zot in fini fer zot *cruise ship terminal* parey *Maurice*, e *Madagascar* pe fer li. Si ou al *Dubai* kot *ADAC Abu Dhabi Ports Authority*, ou al *Dubai* ou al *Abu Dhabi* ou pou vwar, tou dimoun pe fer *cruse ship terminal*.

Be nou Sesel, nou pe servi sa vye lasose. *CEO SPA* in kree en pe lenfrastriktir e lev sa nivo. E wi, nou pe servi par egzanp car *park IDC* pou nou ede akey sa 2 mil – 500 touris ki arive. Solman malerezman touris i vini, e zot kit pei avek sa Dolar dan zot pos.

Nou bezwen etabli en landrwa byen e nou apel sa en *terminal* kot en dimoun i debarke lo sa bato, i fatigue abor bato - i debarke, i annan en pti *entertainment* dan sa *terminal*, i annan bann *crafts shops*, i annan tou keksoz nesaser, modern apar ki sa nouvo *waterfront* ki nou fer Victoria atraver Minis Devika, kot sa bann touris i antre la. E pour kwa pa fer letour Mahe antye e *spend* en pe plis sa Dolar?

Solman kot i debarke se dan sa *terminal*, kot i ale dan sa *terminal*. I kapab pran *breakfast* dan sa *terminal*, apre i pran son dinen dan sa *terminal* avan bato i kit nou i ale. Alor wi, nou bezwen fer en *cruise ship terminal* a lavenir.

Mr Speaker, en lot pwen ki ti ganny leve, se akoz sa *Board* i sorti senk pou vin set? Son larepons se lannen pase dan *PMC (Amendment) Bill* ki'n vin *PMC Act*, zot ti vot lo *Board* i bezwen vin set *minimum* ziska nef antye e nou, nou bezwen fer keksoz an konformite avek Lalwa.

Alor ler nou anmenn sa Konstitisyon sa *bann SOEs*, savedir sa bann Lalwa, i bezwen an konformite avek *the parent Act* ki dan *PMC Act*. Alor nou pa kapab kit li lo senk. Be akoz zot ti vot pou set pou vin nef? Akoz zot ti vwar dan sa lemonn pli modern, bann *SOEs* i vin bokou plis *complex*.

Nou pe met bokou plis fardo lo bann *CEOs*. Nou pe dir avek Mr Sonny Payet, fodre i delivre en nouvo Port Victoria; nou pe dir avek *CEO SCAA*, fodre ki nou *complete* sa *master plan* e byento nou pe fer li, pou nou fer nouvo erport pou Sesel.

Alor i annan bokou plis travay e bann *Board* i bezwen delivre; bann *Board* anba *PMS*

Act i ede pou fer stratezi avek Polisi. E bann *Board* ki *part time*. Alor nou bezwen plis travayer.

E pou sa dan zot lasazes zot, zot in aksepte lannen pase, ler zot ti in vot pou sa Lalwa ki bann *Board* in sorti senk i vin set. E se sa rezon akoz dan sa Lalwa nou pe *increase from five to seven*.

Mr Speaker, nou'n koz osi - Onorab Aglae in demann lo akoz nou napa Seselwa koman *Harbour Master*? E nou ti met en sitwayen *Sri Lankan* koman *Harbour Master* e nou ti met Kaptenn Franchette ki la yer avek nou koman son *Deputy* – savedir *Deputy CEO Harbour Master*.

Me kontra sa *Harbour Master* fek fini e *Board* byento i ava fer son travay e mon konnen zot pe konsidere, akoz Kaptenn Fanchette ti pe *understudy* sa sitwayen sorti *Sri Lanka*, kekfwa nouvo latab in fini arive kekfwa rekomandasyon i nou Seselwa Kaptenn Fanchette i kapab ganny konsidere pou Prezidan a lafen regarde si pou apwent li e pour kwa pa non?

Akoz pa wi, nouvo *Harbour Master* pou Por Viktorya? Alor i dan nou plan e nou ti fer li e sa *Sri Lankan* Kaptenn, i vini pou 2 an e nou

ti fer sir ki i annan en *understudy* e mon krwar mon ti anons sa dan Lasanble 2 an pase. Mersi Mr Speaker.

Mr Speaker, i annan en en pwen ki Onorab Cosgrow pa'n byen konpran e sa i dan vizyon Onorab Sandy Arissol ki konpran byen stratezi e in fer sa kler. Kestyon se akoz nou pe met – nou annan bann seksyon dan 6A kot i pe mefye ki nou annan en stratezi pou nou *privatized*; savedir nou vann nou Por Viktorya e i pas atraver erport, i dir nou pe al vann erport - konmsi nou pe al vann tou keksoz.

Mr Speaker, premyerman mon krwar Onorab Cosgrow ti en Minis dan dernyen Gouvernman e si vre i ti fer son travay koman en Minis, i ti ava konpran ki looperasyon Por Viktorya deza in privatize! I annan 30 an *Land Marine* pe *operate Port Victoria*. Depi ler in pran avek *ULC* i annan 30 an! E kwa ankor? Son *quay* e tou son lenfrastruktir i pou *SPA* e i reste pou *SPA*.

Son looperasyon in ganny privatize 30 an pase e i annan 122 privatizasyon savedir bann lantrepriz prive ki pe *Mlo 97 land parcels* ki pou *SPA*. Alor si ou gete apar ki *SPA* ki *the landlord* i annan *oversight* ki *regulate*; tou bann looperasyon

in fini ganny privatize dan tou teren Por Viktorya.

Mr Speaker - e Onorab Cosgrow ti pou konnen ki an 2018 ler i ti premye siny - Gouvernman US ti siny lagreman avek *EIB ek l'agence Developpement Française*, zot ti met en clause ki ler nouvo Port Victoria i ganny fer, pou annan en *open international tender* pou loperasyon Port Victoria;- *Land Marine* pou pran par e tou bann dimoun ki anvi *operate Port Victoria* pou pran par. E se Gouvernman ki ti met sa dan kontra.

Mon pa konpran, akoz nou annan lenformasyon - solman nou debout e nou dir bann *statement* ki pa neserman reel, ler nou devret konnen ki nou ti'n fer e ki nou pe fer.

Mr Speaker, en lot pwen ki Onorab Cosgrow in lev lo la in dir konmsi nou pa pe regard *security officers*. Dernyen fwa nou ti la e CEO ti la, nou ti dir nou pe fer en nouvo *scheme of service* pou tou travayer SPA. E tou travayer i enkli bann *security officers*.

Solman nou, nou kontan vini e nou viz lo zis en pti bout. Nou oubliye ki CEO ti anonse ek son tim, ki i annan en nouvo *scheme*. Nou ti tous sa ler zot ti

demann kestyon lo *scheme of service* lo sekirite lo SCAA.

Sa zour ler mon ti reponn pou SCAA, nou ti dir pou Por osi pe ganny fer. Mon ti reponn pou SCAA e nou ti tous lo bann SOEs. E nou ti dir pou SCAA i annan en nouvo *scheme of service* - sa kestyon ki zot ti demann nou. E mon ti dir dan mon leksplikasyon nou ti tous lo bann SOEs.

Alor larepons i kler. SPA pe regard en *new scheme of service* pou tou son bann travayer e sa i enkli tou bann *security officers*.

Mr Speaker, Onorab Arissol mon'n fek fer komanter. Mon oule zis dir, i konpran nou stratezi; i konpran ki devlopman ekonomik i pou *welfare* popilasyon. E tou sa ki in dir par egzant pou son distrik, i montre son konsern ki bann *schemes* ki nou pe fer, par egzant kot *Corsaire* kot sa 5 *parcels* ki nou'n fini *tender*, kot prezan nou pe esper sa bann dimoun ki'n *win* sa bann *bid*, pou montre nou zot proze an plen, i vize pou *welfare constituents* Bel Ombre Onorab Arissol. E nou pou fer li.

E mon akey byen son bann sizesyon - par egzant en landrwa kot nou kapab demann labank pou met en *ATM*; en landrwa kot zot kapab donn plis

servis dan sa plan. E *CEO* pe pran son *notes*, e lala i pran *notes* plis ankor, pou li fer sir ki tousala i antre e nou regard benefis ki nou kapab anmenn atraver sa bann proze, pou nou bann sitwayen Bel Ombre.

E mon remerisi ou Onorab Arissol pou bann ki ou'n *congratulate* par egzantp *SEYPEC*, pou sa travay ki in fer pou *dredge*, pou kas sa gro ros dan milye *channel* e pou li annan son vizyon en 2enm lagon pou pli gran bato. E mon pou dir avek *CEO SEYPEC*, mon pou donn li ou mesaz.

Mon kontan ki ou'n remerisi *SFA*, pou travay ki i pe fer kot in kapab met en 2enm *ice plant* Bel Ombre, kot bann peser Bel Ombre ava annan plis *ice* pou fer plis lapes.

E i bann sizesyon koumsa sorti kot bann Onorab, ki ganny pran an kont e ki ganny enkli dan bann devlopman kot Egzekitiv i kapab donner. Akoz nou la koman Lasanble avek

Legzekitiv pou donner, pou nou donn popilasyon. Nou bezwen anmenn devlopman pou zot.

Mr Speaker, Onorab Andre ti tous lo lapwentman en *Deputy CEO* e i ti demann pour kwa? E son larepons i parey mon'n dir lo *Board*, dan *PMC Act* i annan kot kapasite i

permet, kot i kapab osi annan en *Deputy CEO*. En *Deputy CEO* i la pou ed sa *CEO*. I *deputize* li.

CEO atraver son travay; par egzantp *CEO SPA* avek son tim, ti bezwen deplase plizyer fwa pou al *La Reunion*; al *La Reunion* pou zot negosye pou zot ganny sa *management information system*. E ler i pa la, i bezwen annan en dimoun ki pran kontrol loperasyon Por Viktorya avek tou bann lot por.

Alor sa *Deputy* i la pou ed *CEO* son latas ki bokou pli difisil. E mon kapab dir zot avek plezir, ki nouvo *Deputy CEO* i Philippa - en madanm. In ganny apwente. E li i pe *deputize*. An menm tan i annan enn bann rol pli enportan i *project officers* pou nouvo *Port Victoria*.

Alor mon ti ava demann zot pou akeyir enn bann madanm ki pe fer sikse in vin *Deputy CEO* e pe *lead* sa *struggle...*

(APPLAUSE)

**MINISTER ANTONY
DERJACQUES**

Ms Philippa Samson. Mr Speaker, mon pa konpran Onorab Sebastien Pillay kot dan son ladres, i pa'n ase vize, solman in tous partou, partou. Menm an deor sa Lalwa.

Solman in dir ki nou pe fer egzakteman sa ki *US/SPPF* ti fer dan lepase. (I) I krwar sa pou degrad nou. Alor dan mon lespri, i konnen ki zot ti fer mal. Sanmenm i pe sey konpran nou avek zot, pou fer krwar ki nou, nou pe fer mal.

Me pou ou fer sa, ou bezwen rekonnèt premyerman, ki Gouvernman *SPPF* ek *US* ti fer vreman mal, pou li kapab fer komantr ki “a zot, zot per fer parey nou, nou ti fer dan lepase!” Ou konpran?

Dezyenman, nou pa parey zot. Nou, nou krwar dan en miltiparti zot, zot ti krwar dan koudeta!

Nou, nou krwar dan *rule of law* kot Lalwa i aplikab, dan bann drwa e dan bann *freedoms* parey dan *freedom of expression*, zot, zot pa krwar ladan.

Nou, nou krwar dan lantrepriz. Nou krwar ki pa bezwen annan korporativ pou anmas tou pwason bann peser pou vann dan *SMB*.

Nou, nou krwar ki bann dimoun i bezwen lib pou fer zot biznes, zot, zot pa krwar ladan.

Nou, nou annan en Prezidan ki an menm tan i en Prêt e zanmen, zanmen pou viktimiz, dimoun zot, zot annan en *Leader* ki ti dir parey France Albert Rene – si ou pa krwar

dan proze France Albert Rene, ou pou ganny trouve dan en rigol anba en pon!”

(APPLAUSE)

**MINISTER ANTONY
DERJACQUES**

Mr Speaker, nou pa krwar ladan! Nou pa krwar dan *wannabe*! Nou pa krwar dan bann *red shirts* ek bann *red berets*, parey sa boug Sidafrik Julius Malema! Nou pa en *wannabe Julius Malema* nou! E nou pa krwar dan bann filozofi kominis, kot en *leader* en parti politik, i kapab dir ek bann dimoun si ou pe krwar dan program France Albert Rene, ou pou ganny trouver dan en rigol anba en pon!

(APPLAUSE)

**MINISTER ANTONY
DERJACQUES**

Mr Speaker, i annan bann lot pwen ki par egzanp Onorab Georges in met devan nou, in demann nou pour kwa R15 milyon.

(Interruptions)

MR SPEAKER

Minis, en moman silvouple. Mon demann bann Manm silvouple pou gard lord. Annou

ekout Minis. Zot in koze yer, zot in fer zot pwen. I a fer son repons e annou tret sa koman en biznes serye Lasanble. Minis –

(comments off-mic)

MR SPEAKER

Onorab Pillay, mon'n koz pou ou osi silvouple. *Ok?* Mersi. Minis, ou kapab prosede avek ou repons?

MINISTER ANTONY DERJACQUES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, Onorab Georges in refer avek seksyon *(8D(1)(3))* lo sa R15,000. Sa R15,000 i ti R1000 oparavan, nou'n fer li monte pou fer li an konformite osi avek *international best practices*, taler kekfwa madanm *Legal Advisor* – madanm Estelle Alexis i a donn bann legzanp.

E in donn en legzanp par egzanzp Langleter *it's one thousand Pounds*. Sa i sa sonm ki lotorite – savedir *SPA* i kapab peye si pilot i fer en lerer i ariv en pti *damage* avek en bato. Solman par lao sa sonm si i annan en sonm par lao, se sa pilot ki pou dwa personnelman. Sa i *liability* ouswa *exposure* pou *the authority*. Mr Speaker, sa i en limitasyon e sa i tonm anba *8D(5)*.

Onorab Henrie, koman en Manm, koman en *Deputy* in osi montre vizyon. I konpran sa direksyon sa *Act* e sa vizyon pou en por modern.

Mon'n apresye bokou son bann *advice* ek son bann kontribisyon lo *a green port*. Mr Speaker, lemonn pe pas atraver *climate change* e transportasyon i *contribute* 23poursan lo *carbonization* e sa i afekte tanperatir e i ede annan *sea level rise* e i ede annan *coral bleaching*.

Port Victoria i bezwen *join* tou sa bann por parey Onorab Henrie in dir, pou nou kapab vin en *green port*. Savedir nou bezwen dan nou plan nouvo *Port Victoria* nou bezwen annan *sustainable energy* parey *solar*; nou pou bezwen annan bann sistenm transportasyon kekfwa ki elektrik, nou bezwen annan bann dimoun ki vini devan avek bann lide ki mannyer nou pou *supply* par egzanzp, bann bato avek *green energy*.

Kekfwa nou bezwen kontribye e ede dan bann *windmills* pou *wind energy* lo zil Romainville. So i tout en landrwa kot nou bezwen eksplore, kot nou bezwen anmenn Sesel, pou nou partisip dan sa gran lantrepriz mondyal lo *green energy*.

E sa espesyalman akòz nou en *small island developing states*. E Prezidan pe lager *Antigua*, pou li kapab annan korperasyon ant tou sa bann pti pei, pou nou form en sel lavwa, pou nou debout devan COP ki pe vini byento; devan IMO an Septanm kot bann pti *Pacific* pe koz avek Sesel pe dir vini, vin apiye, vin apiye koman seksyon transpor devan IMO an Septanm, pou bann *small island states* tou ansanm pou nou met presyon.

Mon konnen Minis Joubert i *Antigua* pe travay an mor, pou nou kapab ganny en sours larzan sorti dan *Loss and Damage Fund* pou nou ed Sesel.

Partou kot nou gete nou war i annan bann lenfrastruktir bann por pe ganny menase. E Onorab Henrie in *capture* sa byen dan son vizyon. E i pou sa rezon Mr Speaker, a lafen mon anvì dir ki sa Lalwa i bon – sa Lalwa i pou ed SPA bouz devan, sa Lalwa pou ed pou nou moderniz Por Viktorya e mon ti ava demann tou, tou MNA pou donn en vot an sipor dan SPA anmenn bann *Bill 2024*. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Minis. Avek repons Minis, nou pare pou pran vot lo *general merit* sa *Bill*. Manm ki an faver lev lanmen silvouple? Manm ki kont? Lo *general merit Seychelles Ports Authority (Amendment) Bill, 2024*, 19 Manm in vot pour, 0 kont e 9 in *abstain*. *Bill* in aprouve lo *general merit*. Madanm Clerk a fer *Formal Second Reading*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *A Bill for an Act to amend the Seychelles Ports Authority Act*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. Mon'n war enn de amannman, alor nou a pas dan *Committee Stage* pou pran bann amannman.

Lo kote *Bills Committee*, se Onorab Hoareau ki pou pas dan *Bill*. Silvouple mon fer zot rapel si zot annan pwen anmezir nou ale amannman, sey pran li anmezir nou pe ale pou nou pa retourn par deryer lo *Bill*. Onorab Hoareau?

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou lekip, bonzour tou dimoun ki a lekout. Bon, nou premye lamannman i ganny trouve lo paz 2 anba” *arrangements of*

sections,” annefe i annan en morso lenterpretasyon ki nou’n met li *as a schedule* akoz i donn serten detay ki a nou konsantman i pa devret la kot i été.

Alor olye *14 sections*, nou annan nou *15 sections*. E i annan en *renumbering*. E *the last section is section 15 - insertion of schedule*.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Mersi. Mr Chair, ekskiz mwan. Mon krwar mon ti ‘n ariv lo sa definisyon, Mon pwen pou ganny fer ler Onorab Hoareau i ariv lo definisyon *Port Victoria*.

MR SPEAKER

Pli tar. Onorab Hoareau?

HON JOHN HOAREAU

Mersi. Nou kontinyen aprezan. Nou lo paz 4 anba *“amendments of section 2”* e nou pe get lenterpretasyon. So *Port Victoria means Port of Victoria as alienated in the schedule* e i fini la. E la restan sa bann *coordinates* i ganny trouve *as a schedule* a lafen *Bill*. Mon krwar Onorab ti annan en keksoz pou azoute.

MR SPEAKER

Onorab Georges, non?

HON BERNARD GEORGES

Yes, mersi. Mr Chair, avan ki mon fer sa propozisyon mon anvi *apologise* avek Lasanble. I annan enn de, ptipti lamannman ki mon pou demann ou egzers ou lotorite pou permet mwan fer?

HON SEBASTIEN PILLAY

(comments off-mic)

HON BERNARD GEORGES

Me akoz Onorab Pillay i war sa – i war sa *funny*?

MR SPEAKER

Menm si mon pa war Onorab, me selman kontinyen. Silvouple annou evite enteronp –

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mon pe dir sa akoz –

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab Pillay, silvouple. Si ou annan en pwen pou fer ou fer li lo *Bill*. Onorab Georges, annou sey pa aret la lo sak enteripsyon, sansan i zis vin en provokasyon, annou sey fer sa *Bill* mars annord, silvouple.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair, se egzakteman ki mon ti anvi fer. Se pour sa rezon ki mon ti pe *apologise*, e mon ti pe al dir ordinerman mon koriz - mon fer sa bann koreksyon avan, me safwasi malerezman mon pa'n fer li. Se tou ki mon ti anvi dir - e mon pa konpran akoz parey mon'n dir akoz ki sa in vin en problemn.

Lo sa pwen *Port of Victoria* sa definisyon, mon pe propoze ki nou *delete the word "of"* e *it becomes Port Victoria, that's how we know it. Port Victoria means the Port of Victoria as delineated in the schedule.* Mersi.

MR SPEAKER

Wi, mon aksepte ki sa i en lamannman ki probableman lozik e i ase senp. *Panel* napa okenn komanter? *Ok*, byen. Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou Onorab. Bonzour Minis. Mon annan en klarifikasyon mon le demande lo sa definisyon "*Port Victoria*" enkli sa bann *boundaries* ki'n ganny met devan.

Mon oule a mon tour *apologise* avek bann oditer, Lepep Seselwa ki pe swiv nou, i

pa mon lentansyon pou riye mon'n zis war li enteresan - en pti pe drol ki Onorab Georges i dir i pou donn ou permisyon, pou li met son lamannman. Mon war sa en pti pe drol.

In any case Mr Speaker, mon oule klarifye en keksoz avek *CEO*. *With* sa definisyon of "*Port Victoria*" pou mete bann diferan demarkasyon, sa i enkli *Eden Island* osi *as well*, me selman i pa en por - i pa form par - i *structure of the SPA Eden Island*. *Now*,

MR SPEAKER

Hold on en pti kou. Eski sa i pa pou pli byen letan in ariv lo *schedule*? Akoz parey Onorab Hoareau in fer resorti, sa bann demarkasyon i pou tonm dan *schedule* prezan, korek? Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

A sa moman ki mon pe gete Lalwa la, mon *schedule* pou vini apre, sa definisyon i la devan nou e sa definisyon in fini dir nou, ki bann pwen demarkasyon ki pou defini kote *Port Victoria* i ete.

Mon kestyon i pertinan la pou mwan demande, akoz nou bezwen klarifye avek ou permisyon.

MR SPEAKER

Pa en gran pwen, ale.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi bokou. Mon kestryon pou ou se resaman in annan difikilte pou *MDS* kapab antre *Eden Island* pou konplet *National Census*. Avek sa enklizyon *Eden Island within the port boundary*, eski sa i osi vedir ki i an se ki konsern bann keksoz an relasyon avek travay por pou fer, oubyen bann keksoz regilatwar, ou annan ziridiksyon lo sa *area*?

MR SPEAKER

Mersi. Minis, mon a pas laparol *CEO* oubyen ou *panel* – mon pa konnen? *CEO*, wi, leksplikasyon.

CEO SONNY PAYET

Bonzour tou dimoun. Definitivman letan nou pe fer sa *Bill* – sa Lalwa parey i été, por i bezwen annan ziridiksyon dan sa bann *zone* ki i ete. Nou deza annan kontrol me selman nou pe anplifye nou kontrol plis ki avan, ozordi epi pou pli tar. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Onorab Hoareau, nou a kontinyen?

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Nou kontinyen lo paz 8 anba *section 6A*. Mr Speaker, Onorab Georges i annan en...

MR SPEAKER

Onorab Georges, in lev lanmen – sorry mon ti pe rod *section 6A*. Onorab Georges, wi?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mon ti annan 2 pti propozisyon lamannman lo paz 7 – *still* lo *section 6A* me avan ki nou ariv lo paz 8; eski ti a bon nou pran li la

MR SPEAKER

Go ahead.

HON BERNARD GEORGES

E zis pou bann dimoun ki pe ekout nou deor.

E rezon ki mon'n demann ou permisyon Mr Speaker, se akoz nou *Standing Orders* anba nou *Standing Orders* anba *Order 72* i dir egzakte man sa, ki pou bann *simple amendments* mon pa'n anvoye - mon bezwen demann ou permisyon.

Alor anba paz 7 *clause 5* ki pe *introduce* en nouvo *section 6A*, 6 *capital A* e dan son paragraf (a) son premye paragraf *small "a"* dan son 3enm laliny mon pe *move* pou *delete* sa mo "to" - *purpose "to"*

buy –“ and for that purpose ‘to’ buy.”

Akoz lafason ki son seksyon i striktire, i pozitiv, alor nou pa bezwen sa mo pou li *flow* byen. *Including “acquired premises and for that purpose buy, take on lease”* eksetera. *We don’t need the word “to.”* Mersi.

MR SPEAKER

Panel silvouple, si zot annan okenn komanter lo lamannman ki propoze, lev lanmen, sanson nou aksepte ki - nou pran ki zot aksepte. Yes, Onorab Pillay ou’n lev lanmen? Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair e lo menm paz anba *small “d” –“ mortgage any assets or part of any assets”* – mon pe sizere ki nou azour apre *“mortgage” –“ or charge”* akoz depi ki – anfen nou nouvo Lalwa i koz *of charging as well as the mortgage*. Me i annan serten *assets* ki ou bezwen *mortgage*; – en loto par egzanp, en bato ou *still* apel li en *“mortgage”* me later konmela nou apel li en *“charge.”*

Alor *just for it to be clear and modern*, mon pe propoz *“mortgage or charge any assets.”* Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Pillay, wi?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, an relasyon avek lapwentman *Chairperson and Chairman of the Board*, mon krwar poudir Prezidan pe apwent *Chairperson* e....

MR SPEAKER

Dir nou ki seksyon - kote seksyon kote silvouple?

HON SEBASTIEN PILLAY

Lo *section 4* e nou pe koz lo *appointment of Chairperson* - parti *Chairperson Mr Speaker*. *“The President shall appoint shall upon recommendation of the Minister amendment of section 4 (3)(b)(2) “Prezidan i ava apwent lo rekomandasyon Minis, Chairperson from amongst the members of the Board.*

Ok, mon kestyon pou Minis se, ou’n dir nou poudir ou pe al anliny avek *best practice PMC Act* ki prekonize ki en *Board* i sipoze annan plis kontrol lo sa lorganizasyon.

Me *at the same time* sa nouvo *PMC Act* i met en *residual power* ki’n donn *PMC* as koman en lorganizasyon pou kontrol lamazorite por. So i annan en antitez ki’n arive.

Basically sa 2 i an konfli. Akoz ki i pa *Board* li menm ki apwent son *Chairperson* ek son *Vice Chairperson*? Zot apwent *Board*, akoz pa *Board* ki apwent sa, anliny avek sa ki Onorab Georges in deza dir atraver ou Mr Speaker, dan en prezantasyon kot i ti *advocate* pou annan en *Independent Public Service Commission*. Mon ti a kontan klarifye sa Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel* a donn nou leksplikasyon?

MINISTER **ANTONY**
DERJAQUES

Mr Speaker, seksyon 57(1) of the *PMC Act* i dir “ *the President shall in the consultation with the national committee responsible for the nomination of senior corporate executives and non-executive officials and with the responsible Minister appoint.*

(b) the Chairperson and Vice Chairperson of the Board of the public enterprise.”

Savedir lo sa pwen direk wi, se Prezidan ki apwent *the Chairperson and Vice Chairperson of the Board*, solman mon pa asire si sa *National Committee responsible for nomination of senior corporate executives* in vin

operasyonnel. Alor Prezidan i ava apwent sa bann *Chairmen* ek *Vice Chairmen* e ler sa *committee* i ganny formen, *in line with the PMC Act*, i son lobligasyon pou li konsilte zot. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Bon, Onorab Pillay, Minis in donn en leksplikasyon. Mon’n deza dir nou pa pe antre dan en largiman e ou bezwen admet poudir si sa i en sanzman ki ou pe sey rode, *it would amount to a major amendment* ki pa’n ganny soumet, so mon pe dir - mon pou les ou fer ankor en pwen.

Nou pa antre dan en largiman ant Minis si sa i bon, oubyen si sa i pa bon. Ou’n demann en leksplikasyon in ganny donner. Yes, Onorab?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon ti ava demann ou pou egzers en pe tolerans pou les mwan kapab klarifye sa ki pe pase. Nou annan en *Lalwa PMC Act* ki fer mansyon spesifik – se sa rezon mon’n *raise* sa pwen, akoz

mwan osi mon'n lir Lalwa, malgre nou'n ganny atake plizyer fwa. So obzerv en pe tolerans e les mwan fer mon pwen apre ou ava deside. Mon pa ankore mon pwen ou'n fini prefas sa ki mon pe al dir.

MR SPEAKER

Mon pe eksplik ou – mon pe eksplik ou ki mannyer nou pe pran sa pwen. Silvouple....

HON SEBASTIEN PILLAY

Zis parey ou'n donn Onorab Georges *leeway*, donn mwan menm *leeway*.

MR SPEAKER

Silvouple, kontinyen Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

La nou war i fer kler poudir ou bezwen annan en *National Nominations Committee*. Ou dir nou poudir ou Gouvernman pe swiv Lalwa *PMC*, me mon ti ava ekspekte ki dan ou lamannman ki ou pe propoze, dan Lalwa ou enkli *National Nominations Committee* ki'n ganny nonmen.

Unless ki sa ki zot in met dan Lalwa *PMC* i *just for show* ankore enn fwa parey Gouvernman *LDS* i arive - ki i abitye fer. Napa en *National Nominations Committee*. E Prezidan ki pou apwent tou

dimoun. *That is what is happening Mr Speaker.*

MR SPEAKER

Mersi Minis, in fini donn en leksplikasyon, nou a kontinyen avek Onorab Henrie lo sa seksyon. *Yes?*

HON GERVAIS HENRIE

Mr Speaker, si mon ti kapab demann en lekskiz – avan nou bouz lo lot seksyon, si nou ti kapab zis retourn en pti kou lo dan seksyon lenterpretasyon kot *Board*, si ou permet Mr Speaker?

MR SPEAKER

Anfen, wi, selman annou pa sey retourn an aryer... me si nou bezwen, ale.

HON GERVAIS HENRIE

Definisyon *port* “*means any land, landing place, building shed, port facility, quay, wharf and any other place vested in the authority.*” Par lefe ki nou annan *marina*, pou le moman nou annan zis enn, kot *Eden Island* - e a lavenir nou pou annan osi *waterfront Victoria*, konmsi 2 *new concept*.

Mon pe zis *wonder* akòz - (Praslin osi i annan *marina*?) ganny enkli dan sa definisyon “*port.*” *At least the word* – eski *panel* i santi poudir ti kapab

ganny enkli sa i *marina* avek *waterfront*. Mersi.

MR SPEAKER

Panel, yes?

MINISTER ANTONY DERJACQUES

Mrs Alexis.

LEGAL DRAFTSPERSON SPA ESTELLE ALEXIS

Thank you Mr Speaker. Thank you Onorab. So in terms of the definition, if you can see sa definisyon "quay" in the same section, says "the quay means any quay, wharf, jetty, dolphin, landing place or other structure used for berthing or mooring vessels and includes pier, bridge, roadway or footway immediately adjacent and affording access thereto;"

So it falls within that definition but also if I may, dan sa i annan en seksyon 20 kot Minis i ganny drwa fer bann regilasyon, so we do mention (if I may sorry) it's section 10A the new insertion of section 10A for specific powers.

So in section 10A(4) it says "the Minister may by order defined and designate any harbour, port facility, quay port security area and defined defined lawful wharves, landing places, marine places and

marinas for the purposes of regulations made under this Act."

MR SPEAKER

Mersi pou leksplikasyon. Onorab, *panel* i dir ou pwen i ganny kouver dan Lalwa. Nou a kontinyen Onorab Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Chair. Nou a kontinyen anba *clause 5 section 6A* e la nou pe vwar *section A*, kot katriyenm laliny *after the word "lease"* nou'n retir "*or*" e apre i kontinyen. Anba (*m*) menm *sections subsection (m)* 3enm laliny *after the word "and"* nou retir "*it's*" avek *apostrophe "s"* nou met li "*its*."

MR SPEAKER

En moman, wi Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mon annan 2 pti propozisyon pou *panel* anba "*j*" lo paz 8 menm *clause* ki nou pe regarde anba "*j*" – "*pay such remuneration and allowances and ground such leave of absence*" mon pe move pou delete sa mo "*such*" tou le de fwa ki i *appear*, akoz si nou met "*such*" nou pou bezwen azout en bout – nou

bezwen azoute *at the end "as may be appropriate"* eksetera.

E olye fer sa, mon pe zis propoze ki nou koup sa 2 "*such*" so that the Authority has the power to pay remuneration and allowances and grant leave of absence. Mersi.

MR SPEAKER

Panel napa komanter. Onorab Pillay, wi?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon oule – mon ti a kontan *panel* i donn Lasanble e piblik Seselwa an zeneral en leksplikasyon lo point "*d*" ki pe donn lotorite pouvwar pou *mortgage assets*, oubyen, "*vann exchange, dispose of asset*" pou sa konsiderasyon ki *Board may determine*.

Mon ti a kontan ki Minis i klarifye, ler *SEYPEC* ti vann lo komansman lannen en *tanker* Minis pou Finans, ti anonse ki anliny avek serten provizyon dan *PFM Act*, okenn *mortgage, lease, disposal of any asset* okenn antite i bezwen ganny fer *with the prior approval of the Ministry of Finance*.

Now, eski ou pe dir mwan ler ou pe dir mwan "*for such consideration as the Board may, determine*" se *Board* ki pou determinen ki konsiderasyon i

pou vann sa *asset* e non pa en evalyasyon ki pou ganny fer par Minister Finans?

MR SPEAKER

Mersi. Minis?

MINISTER

ANTONY

DERJAQUES

Mersi Mr Speaker. Sa i en kestyon fondamantal ki ler ou *interprete* Lalwa, ou pa enterpret Lalwa zis sa ki devan ou, ou lir li an korformite avek tou bann lezot Lalwa.

Par egzanp si ou pe get en *code* dan en *Criminal Procedure Code*, ou lir li in *accordance with the Consitution*. E si i annan en bout ki *inconsistent to the extent* ki sa bout i *inconsistent* devan *Constitution* i *void*.

I menm parey pou bann *statutory interpretation*. Ler par egzanp Prezidan i apwent en *Chairman* i osi *pay attention* e i osi *obligated* pou li *follow the PMC Act*.

Savedir devan Prezidan ler i apwent *Chairman* i annan 2 Lalwa. I pa zis pran dan *SPA Act* e i aplik dan *SPA Act*, i aplik dan *SPA Act* in *accordance with law*. Savedir i bezwen *bear in mind* ki i annan bann lot referans, bann lot *stature* ki bezwen pran an konsiderasyon. I menm parey pou sa enn.

Ler sa *Board* i ganny sa *power* pou li *dispose of* ouswa *mortgage and charger property*, *it's also subject to the other laws* ki *exist within the jurisdiction of Seychelles*. Savedir *in accordance also with the Public Management Funds Act*. *That's the answer*.

MR SPEAKER

Minis, si mon'n konpran ou, ou mazen sa seksyon i annord?

MINISTER ANTONY DERJAQUES

Wi, i annord. Sa seksyon zis i donn *SPA the authority the right to do, but it's not the absolute arbitrary right*. *It must be exercised in accordance with law*. *In accordance with law meaning* ki i annan bann lot Lalwa ki aplikab; par egzanp Konstitisyon ek bann lot Lalwa lo *Public Finance*, ki donn diskresyon *Ministry of Finance* osi pou *manage public funds and assets*.

MR SPEAKER

Tre byen ok. Ou annan lot pwèn Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi, mersi Mr Speaker. Mon kontan Minis in al dan lenterpretasyon Lalwa pou eksplike - pou sey eksplik lefe ki

Prezidan pa bezwen konsilte *Nominations Committee - Nominations Committee* anba *PMC*, akoz in realize poudir zot in fer *oversight* - en omisyon e i manke, i pe sey kouver.

Be Minis, vi ki ou konn Lalwa tre byen, ou devret osi konnen poudir i egziste en *loophole* dan *PFM Act* ozordi ki zisteman Minis Hassan ti dir ki zisteman ti dir ki in ganny eksplwate par *SEYPEC*.

So ki mannyer ou pe dir mwan sa Lalwa pou *refer to PFM Act*? Si ou lentansyon – si ou lentansyon dan sa ka se pa pou kree en distorsyon dan lafason ki *disposal of asset* Gouvernman i ganny fer.

MR SPEAKER

Mersi. Mon krwar Minis...

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker, sa Gouvernman napa okenn lentansyon swiv Lalwa *at the end of the day*. Se sa nou problem.

MR SPEAKER

Ou pe antre dan en largiman avek Minis. In donn en lesplikasyon...

HON SEBASTIEN PILLAY

Toultan largiman Mr Speaker, be dan lenter lepep, dan lenter lepep.

MR SPEAKER

Onroab Hoareau, *next point?*
Onorab Arissol in lev lanmen,
wi?

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mon ti anvi zis demann Minis en pti klarifikasyon *in regards* to seksyon ki nou ladan “*Port Authority the power*” an relasyon avek bann *service provider* ki nou annan lo por, letan nou pe koz seksyon 6 ki nou ladan, “*port authority*” eski bann *service provider* zot ganny *regulate* an relasyon avek zot servis ki fer *properly licenced* lo por an relasyon lo por an relasyon avek bann fonksyon ki zot fer?

MR SPEAKER

Mersi. En leksplikasyon, *panel?*
Minis?

MINISTER ANTONY DERJACQUES

Mrs Alexis.

MR SPEAKER

Mrs Alexis, *yes?*

LEGAL DRAFTSPERSON SPA ESTELLE ALEXIS

Thank you Mr Speaker. Thank you Onorab. In terms of licensing of bann operators they

fall under the Licensing Authority. So bann licensable activities i pou still tonm anba Seychelles Licensing Authority.

However, with the new SMSA licensing regulations, i annan serten aktivite ... maritime activities that falls under the Seychelles Maritime Safety Authority for licensing.

Nou lo kote SPA nou pa issue okenn license. So this is why we only issue the granting of leases and concessions for activities. So they are subject to their license as well.

MR SPEAKER

Thank you. Mon krwar Onorab Henrie ti'n lev lanmen avan, apre mon a pran Onorab Georges.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Dan lentervansyon en Manm Lopoziyon yer - mon pa rapel lekel egzaktaman, zot ti lev en konsern lo *1(1)*” *grant loans to employees of the Authority for purposes approved by the Authority. “So si panel ti kapab ganny en loportinite pou eksplik rezondet par deryer sa lartik spesifik.*

Akoz i vre - i vre ki i i ou lev kestyon vizavi lezot SOEs, akoz dan 6enm Lasanble nou ti anpese ki Fon Pansyon ti fer sa.

So alor i byen ki zot kapab eksplik zot lekor e si fodre nou santi ki sa *clause* i ganny retire i ava loportinite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Leksplikasyon Minis *or panel?*

MINISTER ANTONY DERJACQUES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, okenn pouvwar ki nou donn Lotorite pou *exercise* i bezwen ganny *exercise* anba – an prenon kont tou bann *guidelines* par egzanp sorti kot *PMC* e tou bann *guidelines* ek Lalwa par egzanp dan *Public Funds Management Act*.

I annan bann lenstans kot *Board* avek *CEO* i santi kekfwa ki travayer par egzanp in ariv en lanmor ouswa en *emergency* i bezwen *vacate* pei al deor, i kapab annan bann lensidan spesifik kot ... Akoz nou tou nou imen - tou nou annan leker, nou bezwen ed sa travayer.

I pa en landrwa kot pou annan labi akoz sa i ou pe donn en diskresyon – sa diskresyon i reste avek *CEO*, avek son *management team*, i bezwen ganny servi dan en fason ki byen, ki *fair*, ki prop, ki anliny avek tou polisi Gouvernman.

Sa i donn sa diskresyon pou ede ler i ariv en *emergency*, ler i ariv en keksoz ki kapab atak nou tou kot i annan en vre nesesite. Parey dan sekter piblik, prive en travayer i al koz ek son *boss*, ek son employer i demann en pti *loan*, in ariv dan milye lafen dimwan kekfwa zanfan i napa naryen pou al lekol avek, sa dimoun dan prive i donn li en *advance*.

Alor dan sekter *SOEs*, *Public Enterprise Organizations* nou krwar ki sa pti diskresyon i devret ganny donner e nou asire i pa pou ganny abize. Nou'n kre tou bann lenstitisyon ki sirvey bann *SOEs* pre. Nou'n donn pouvwar *Board*, nou'n donn pouvwar en Commission an plis dan *PMC Act*. I annan en lot striktir ki'n ganny kree dan *PMC Act* ki ede sirvey sa ki pe arive.

Dan Lasanble, nou annan the *FPAC*, nou annan *Auditor General*, alor nou annan bann Lakour endepandan osi lo okenn act koripsyon, alor nou annan bann *checks and balances*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Leksplikasyon in ganny donner Onorab Henrie. Oule fer...?

HON GERVAIS HENRIE

I reste mwan zis mwan zis en pwen lo la akoz Minis in mansyonn sa zafer pa “ganny abize”.

So eski par egzant pou siport sa clause la i ava annan en polisi entern dan SPA ki kler e fer li transparan pou tou dimoun.

Par egzant en *maximum sum* ki pou ganny donner, bann kondisyon ki demen nou pa lir okenn rapor poudir in annan labi, akoz sa i larzan ki sipoze retourn dan *Consolidated Fund* koman *dividends*. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi pou pou rekomandasyon. Mon krwar Minis in endike poudir sa i enkli.

MINISTER   ANTONY DERJACQUES

Mersi Mr Speaker. Onorab Henrie, wi. Deza i annan enn. E anvi ki prezan i annan sa *clause*, mon a demann en kopi pou ganny anvoy dan mon biro - mon a zis lir ankor. Solman i annan.

MR SPEAKER

Mersi. Avan mon al lo pwen Onorab Georges. Eski i annan okenn lot pwen lo sa? Onorab Cosgrow, wi, mon pe demann

ou si i lo sa pwen? Yes, ok, Onorab?

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Mr Speaker, si nou pe koz *standardize* Lalwa bann SOEs, so eski *panel* i kapab dir nou ler zot get dan bann lezot Lalwa SOEs. Eski sa i en pratik ki ganny fer dan bann lezot SOEs? E si non akfer ki nou bezwen met li dan Lalwa *Ports Authority*?

Akoz menm si Minis pe dir nou zot pou met an plas bann mekanizm pou fer sir ki tou keksoz i *fair*. Ozordi i pe dir nou sa si Lalwa i pase e demen kan mannyer nou verifye, nou konnen ki poudir sa bann *loans* i pou ganny donner dan en fason *fair*?

E lekel ki kapab *access* sa bann *loans* e konbyen? So pa zis *management* ki pou gannyen, ouswa si en dimoun i bezwen serten kantite larzan li i gannyen lezot pa ganny konsidere.

So nou bezwen Mr Speaker, nou, nou bezwen *very clear about* sa sityasyon. E si i pa en *practice* si nou pe *standardize* bann Lalwa SOEs, e i pa en *practice* mon pa war rezon akoz i bezwen ladan. E

mwan mon pa krwar *PEMC* pou agree avek sa ...

MR SPEAKER

Be selman mon fer remarke ankor, pou dir sa seksyon *it would be a major amendment*. So nou ankor reste lo kestyon e leksplikasyon vi ki napa *amendment* ki'n ganny soumet. Minis ou annan en leksplikasyon lo dernyen pwen?

MINISTER ANTONY DERJACQUES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, anefe lannen pase nou'n fini *SPA* in fini drafte e mon a donn par egzanp en lendikasyon - mon pe lir la lo computer Mrs Alexis - "*the loan all purpose loan up to a maximum of SCR15,000 thousand*" - *this is the maximum - R15,000 mil per person payable over a period of 12 months at a maximum rate of SCR 1250 per month retrievable from the monthly salary of the employee at the interest rate of 5% - a maximum of SCR 750 per employee as a processing fee due to the fact that the Authority shall incur additional paper work and the employees would need to be allocated to process documentations.*"

Sa i zis en paragraf pou reponn direkteman lo sa ki ou'n demande. Savedir ki nou pe dir

ki sa Polisi in fini ganny drafte in fini ganny formen prezan nou ava anvoy kot *Board* e sorti kot *Board* nou ava anvoy kot *PEMC* pou zot regete.

Solman sa polisi i nesedit ki ou annan sa seksyon. E mon krwar ki parey *US* ti kontan dir ki dimoun i o sant son bann polisi *LDS* osi i krwar ki dimoun i enportan. Sa travayer i devret annan en landrwa kot i kapab tap laport e sa premye laport i son *employer* e nou pa bezwen annan en leker dir kot nou pe dir tir sa dan Lalwa pou nou pini bann travayer.

Mr Speaker i annan kantite *checks and balances* e mon krwar ki sa bout Lalwa i tre bon e i devret reste. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Nou'n ganny sifizaman leksplikasyon lo la. Si-si i annan en pwen mon fer kler, nou pa pe antre dan en largiman si sa i bon ouswa si sa i pa bon, si i annan en pwen pou eksplike mon krwar dan leksplikasyon.

Akoz si dimoun ki deor ki ekout nou i konpran ki i annan dan sa Lalwa me solman sa ki dan sa Lalwa i la e si i annan en kestyon - ou annan ankor kestyon Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker, mon annan kestyon wi. Mon bezwen klarifye en keksoz. Mon'n mansyonn en Polisi ki pe fer travayer pran en *loan* avek lentere. En *general purpose loan* en travayer pa sipoze pe rann ek lentere, i rann li *at the amount*.

Akoz avan sa dan Minister Ledikasyon ti annan GP... e ti ganny aboli. *In fact* ou'n dir mwan poudir ou'n konpran sa, me akoz koman *Leader LDS* e zot koman Lopoziyon zot pa ti konpran pou travayer Fon Pansyon ki zot ti fer tire e ozordi zot pe dir nou, nou annan leker dir.

Mon krwar sa ki pe arive Mr Speaker, se ki nou'n debiste zot, zot ti pe al fer zot kalite magouy, e zot kalite labi e prez...

MR SPEAKER

Bann lakizasyon koumsa i pa akseptab. Letan ou fer sa lakizasyon ou pa bezwen akiz Minis, ou pe akiz sa bann zofisye ki'n la, ki'n prepar sa Lalwa. Pa akseptab! Onorab Hoareau nou a *move on*.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mon ti 'n lev mon lanmen anler en pti pe avan...

MR SPEAKER

Onorab, *sorry*. Onorab Georges, mon pa ti ankor pran ou pwen.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mon ti pou propoz ankor enn de pti lamannman lo sa *clause* ki nou lo la. E si mon kapab retourn lo *small "m"* dan son 3enm laliny "*within the port*" port in ganny definir avek en *capital "P"* e pli tar dan Lalwa i pran en *capital "P"* e alor mon pe propoz sa lamannman.

"*It's*" in fini ganny amande e sa mo apre "*its environ*" i toultan annan en "*s*" li akoz la i en mo Franse anviron, so mon pe propoz en "*avek "and variance" so that capital "P" "s" with environ e pandan ki mon lo la avan ki nou perdi lo "P" ankor enn fwa parey mon ti propoze taler, tir sa mo "to" - the 2nd word the "P" - "generally do anything that is calculated."*

E dan sa ka, nou pa pou bezwen sa "*comma*" ki'n ganny *inserted*. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. *Panel* pa pe *raise* okenn obzeksyon. Nou a kontinyen.

MINISTER **ANTONY**
DERJACQUES

Wi, i bon. Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab Hoareau?

HON JOHN HOAREAU

Wi, Mr Chair. Mon pe dir mon ti'n lev mon lanmen zisteman pou fer en pti kontribisyon lo 6A(d) ki ti'n ganny en *query* avan. Anba *PMC Act "disposal of assets and liabilities of public enterprises"*, seksyon 90(4) i dir poudir "*any proposed asset to be disposed or whose purchase values exceed one million shall be submitted to the Minister for prior approval.*"

So sa i *take care of any asset* ki *Board* i anvi vann si i par lao en son I milyon, alor i bezwen *seek permission from the Minister.*

So *Board* pa pou kapab *exceed* son limit.

MR SPEAKER

Ok. Onorab Pillay, *yes, point?*

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. *But if that was the case*, akoz sa Lalwa pa ti eksplisitman dir poudir "*subject to.... The PMC Act Board* i kapab *dispose of assets for son purpose?* Akoz sa ki in dir ou se ki *Board* ki desid son

konsiderasyon. So si *Board* i anvi vann en *tugboat* – 6 milyon - en *tug* par egzanp 6 milyon, *right?* I vann 6 milyon.

And that's the problem ki Minis Finans i oule frenmen, *loophole* ki Minis Finans i oule frenmen. Akoz *Port Authority* i ganny *vested* avek *high value assets* lo *behalf* Gouvernman, pou li *operate and manage* e pou li kree *dividends* pou Gouvernman.

Mwan mon santi poudir sa i pou kre en konfli, malgre ki *PMC Act* either prezan *Board* pou santi ki *PMC Act* i *overrule* li ler i pran desizyon or *PMC Act* pou santi *Board* pe *overrule* li ler i pran desizyon.

It creates en conflict. I ti devret kler dan Lalwa. So nou pe sey eksplik en keksoz ki ti devret ganny enkli dan Lalwa, *that's what we are saying.*

MR SPEAKER

Ok. Mersi. Bon, nou a kontinyen. Onorab Hoareau?

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Chair. Nou aprezan lo paz 9. Ankor lo paz 9 *clause 6 section (7)(1)* i pou lir koumsa prezan" *the Board shall in consultation with the President through the Minister, appoint the Chief Executive Officer of the Authority*".

So avan ti napa sa *consultation with the Board*, be la nou'n enkli sa dan sa Lalwa parey anliny avek *PMC Act*.

Aprè 7...

MR SPEAKER

Onorab Pillay, ou annan en kestyon?

HON SEBASTIEN PILLAY

Yes, Mr Speaker. Prenon kont sa Lalwa in ganny *waive 7 days notice*, nou pa'n ganny *sufficient period* pou nou lir sa Lalwa, i annan en lamannman ki pe ganny propoze, mon ti kontan ki Onorab i relir sa propozisyon lamannman, akoz mon ti tann li dir "*through the Minister, appoint*" oubyen...? Ok, i kapab relir son propozisyon lamannman?

MR SPEAKER

Onorab Hoareau, ou a relir silvouple?

HON JOHN HOAREAU

I lir koumsa" *the Board shall in consultation with the President through the Minister, appoint the Chief Executive Officer of the Authority*".

E mon oule fer kler ki – wi, napa *7 days notice* be selman sa nou'n ganny *waive* me let in sorti depi le 21 Me – *I mean* 2024.

MR SPEAKER

Mersi. *Next point* Onorab Hoareau?

HON JOHN HOAREAU

Ok, nou al lo 7(2) prezan. I lir koumsa " *the Chief Executive Officer shall be appointed on such terms as the President May determine, not exceeding 3 years and shall be eligible for reappointment.*"

So ki nou'n fer nou'n retir sa bout "*after 3 years*" la ki dir "*as the President may determine*" nou'n met li anler *after the word "term."*

MR SPEAKER

Mon war on "*May*" la i annan en *capital*.

HON JOHN HOAREAU

May, it should be small "m". Mersi. Prezan nou al lo paz 10.

MR SPEAKER

Hold on. Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Si anler, ou'n propoze ki ou konsilte *Board* lo lapwentman sa *CEO*, akoz i pa *Board* ki set son *terms of appointment*? E i pou bezwen *answerable to the Board*. *Would not that change the context of sa?* Mon konnen zot le – mwan

mon war en konfizyon – zot pe swiv *PMC Act when it suits you* be pa pa swiv *PMC Act when it doesn't suit you*, par fer en lot keksoz.

Mon ti a kontan konpran *where egzakteman where this is going* avek sa bann lapwentman? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou annan okenn komanter lo la?

MINISTER **ANTONY DERJAQUES**

Mr Speaker, seksyon 75(2) i dir, *“on such other terms and conditions as may be determine by the Board”*, alor mon pa mind en drafting an amendment to being in conformity with section 75(2) of the PMC Act, mersi – *“as the Board may determine.”*

MR SPEAKER

Eski sa i en senp amannman?

MINISTER **ANTONY DERJAQUES**

Akoz *it's by consent Mr Speaker, to the 3 parties* – mon ...

MR SPEAKER

Eski Manm i annan okenn...

MINISTER **ANTONY DERJAQUES**

... mon krwar ou annan en diskresyon.

MR SPEAKER

Ok, thank you. Eski Manm i annan okenn obzeksyon lo sa rewording? Ou pe propoze ki nou azout bann mo “in” – repete silvouple Minis pou kler? “In accordance...”

MINISTER **ANTONY DERJAQUES**

Kot i dir *“the President may determine”* nou met li *“as the Board may determine.”*

“The Chief Executive Officer shall be appointed on such terms as the Board may determine.” Sa i fer li an konformite avek article section 75(2) of the PMC Act ki dir *“as may be determine by the Board.”*

So dan plas met *“on such terms and conditions that the President may determine”*, nou met *“as the Board may determine.”*

Mon annan mon *legal draftsperson* la avek mwan, mon ti akontan li *have the final word on the drafting. Please.*

LEGAL DRAFTSPERSON SPA ESTELLE ALEXIS

Mon napa okenn lobzekasyon avek sa lamannman. *It's ok. It's in line with the PMC ACT, yes.*

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

Prezan *the word?*

LEGAL DRAFTSPERSON SPA ESTELLE ALEXIS

Yeah, the wording shall be – (let me just read it, huh?)

MR SPEAKER

Sorry, mon'n perdi en pti gin la.

MINISTER ANTONY DERJAQUES

Mr Speaker, nou *legal draftsman* i a donn nou *the final wording bearing in mind section 75(2) and the proposals from the Floor.* Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Legal person?*

LEGAL DRAFTSPERSON SPA ESTELLE ALEXIS

Ok, it shall read, "the Chief Executive Officer shall be appointed for such term as the Board may determine not exceeding 3 years and shall be eligible for reappointment."

MR SPEAKER

Thank you. Lo Floor any komanter? Onorab Andre?

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mon konsern la – mon konpran ki nou pe koz lo la, me solan mon konsern se ki par lefe ki Prezidan ki apwente, Prezidan ki fer sa lapwentman pa *Board*, so mwan mon santi ki sa *term it's the term of appointment, it's not the term and conditions of son saler ensidswit*, akoz sa i ganny detaye.

Akoz normalman ler i anvoy en *letter of appointment* kot en dimoun, i dir *you have been appointed for term of 2 years – 3 years whatever case may be.*

So eski nou pe dir prezan *Board* ki pou fer sa lapwentman e pa Prezidan? Akoz si sa term pou ganny *determinen by the Board.* So mon pe sey konpran en pti pe...

MR SPEAKER

Mersi. Annou demann *legal draftsman* pou...

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-mic)

MR SPEAKER

Ou lo sa pwen?

MINISTER ANTONY DERJAQUES

Mr Speaker...

MR SPEAKER

En moman, annou pran pwen Onorab Pillay avan apre nou a fer en sel repons.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, atraver ou Onorab Andre i devret regard *PMC Act* e deba ki nou ti fer lo *PMC Act* e lentansyon Lalwa. E lentansyon *PMC Act* sete zisteman pou donn kontrol bann *Board*.

Akoz se zot ki *answerable for the management of* lorganizasyon ki zot responsab. E ki i ti pe ariv en lenstans kot en dimoun pe dir ou Prezidan i apwent mwan e mwan mon *answerable to the Prezidan and not to the Board*. E sete sa zot lentansyon.

Mon pa konnen si *LDS* i konfize *as to the intention of their own law. We need to get things right*.

So mwan mon zis war sa *anomaly* e mon'n alert zot. Si zot anvì pran zot pran, si zot pa anvì pran zot pa pran. *That's up to you*.

MR SPEAKER

Mersi. Prenon kont bann komantr Manm ki pwennvi panel lo *wording*?

**MINISTER
DERJAQUES****ANTONY**

Mersi Mr Speaker e byen apre mwan mon pou *go back to the legal drafts person* zis pou fer kler. *The Bills Committee* Merkrede pase *in conformity with the PMC Act*, in sizere *that the Board shall in consultation with the President through the Minister, appoint the Chief Executive Officer of the Authority* e nou'n tonm dakor lo la Onorab Clifford Andre.

2enm, sa pe ganny diskite la se *who sets the terms and conditions of the CEO to be appointed*. Nou pe dir *in conformity with section 75(2) of the PMC Act*, ki dir ki *this is the parent Act* nou pe dir *"the Board sets the terms and conditions of the new CEO."* Mon krwar sa i kler.

So the legal drafts person zis i ava met sa lentansyon kler dan sa amannman. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Mon krwar sa in ganny reponn. Onorab Hoareau, nou a kontinyen?

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Chair. So nou pou kontinyen lo paz 10, *section 7A* anba *clause 7*. La osi nou'n fer en laranzman en pe similar ki

nou'n fek koz lo la, *"the Board shall in consultation with the President and the Minister, appoint the Deputy Chief Executive Officer of the Authority."*

E sertennman si nou pe pran sa menm analozi pou fer li consistent, lo 2enm lo 7(2) i pou lir koumsa, *"the Deputy of the Chief Executive Officer shall be appointed on such terms as the Board may determine," instead of the President.*

MR SPEAKER

Wi, mersi. Mon krwar *panel ...*

HON JOHN HOAREAU

And not – apre "not exceeding 3 years and eligible for reappointment." Sa nou fini sa *sentence* koumsa.

MR SPEAKER

Thank you.

**MINISTER ANTONY
DERJAQUES**

Mersi Mr Speaker. I korek.

MR SPEAKER

Kontinyen Onorab Hoareau. *Hold on* Onorab Pillay, wi?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon pa konnen si *Bills Committee* in raise okenn lamannman lo seksyon 8, me

solman mon ti a kontan zis ganny en klarifikasyon avek *panel*. Prenon kont dan Lalwa egzistan ozordi i annan mansyon en pozisyon ki apel *marine superintendent*, dan lezot landrwa i apel *marine operations superintendent*, mon ti ava kontan klarifye, eski sa pozisyon legal ki tou por i bezwen annan?

E eski aprezan i pou nepli annan sa ki pozisyon li menm e se *Harbour Master* oubyen *Deputy Harbour Master* ki pou zwe sa bann rol?

Akoz mon'n war poudir an 2023 - an Mars, zot in fek – zot ti fer en *expression of interest* pou apwent en nouvo *marine superintendent* e eski nou annan enn ozordi ki en Seselwa?

Mon'n al en pe tro lwen ek sa 2enm kestyon Mr Speaker, sa i a *up to* Por pou reponn me sa premye pwen mon ti a kontan klarifye. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel?*

**MINISTER ANTONY
DERJAQUES**

Mrs Alexis i a reponn.

MR SPEAKER

Thank you.

**LEGAL DRAFTSPERSON
ESTELLE ALEXIS**

Thank you Mr Speaker. Onorab in regards to that question, my superintendent i still reste koman en post anba Seychelles Ports Authority. However, nou pe tir li koman en legally appointed post. It would be basically the Deputy Harbour Master ki pou pran sa rol.

MR SPEAKER

Thank you. Ok, next, Onorab Hoareau? Hold on. Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mon pa konnen si Onorab Hoareau ti pe al lo clause 8, me etandonnen ki Onorab Pillay in fer en mansyon clause 8, permet mwan Mr Chair pou move anba clause 8 new a section 8(2)(a) dan 2enm laliny legislation – legislation i toultan sengilye – i pa pran “s” mon propoze ki nou tir sa “s”.

E dan “b” assisting and drafting of policies, mon ti a propoze ki nou swa koup “of” oubyen nou mete avan” drafting “assisting in the drafting of policies.”

So either “assisting in drafting policies”, or” assisting in the drafting of policies.”

E pandan ki mon lo la, avek ou permisyon, lo paragraf

“e” – “ e” for “echo”, dan 2enm laliny sirtou shore sa dash (-) i tro lwen i devret vin pli ansanm.

E while I am at it lo clause subsection 3, dan 3 enm laliny...

MR SPEAKER

Sorry, pa al tro lwen, annou troun lo sa enn avan ki ou’n fer. I annan 2 opsyon “drafting policies” or “the drafting of policies” eski panel i annan okenn preferans oubyen lot?

**LEGAL DRAFTSPERSON
ESTELLE ALEXIS**

Drafting policies

MR SPEAKER

Manm, napa okenn komanter? Ok, that’s accepted. Ok, Onorab Georges ou kapab al lo ou pwen prezan.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Anba east-to-shore sa i zis en tidying up, e dan subsection 3, 3enm laliny dernyen mo “for” nou koupe. You don’t request “for”, you request “disposal.” Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Mon krwar sa i kler. Panel pa’n obzekte. Kontinyen Onorab Hoareau?

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Chair. Mr Chair, la nou pe al lo paz 15 anba *clause 10 section 10*.

HON BERNARD GEORGES

(Off-Mic)

MR SPEAKER

One second, mon sipoze Onorab Georges pe demann kestyon lo keksoz enterim la?

HON BERNARD GEORGES

Yes, Mr Chair, mon ti a kontan anmenn nou silvouple lo paz 13 “*pilotage*” e mon annan enn de pti propozisyon pou amann ankor bann *simple amendments*. Anba *new clause 8* anba *new section 8D*, dan 2enm laliny apre “*may deem fit*” nou pa bezwen en *comma*, la.

E dernyen mo “*Islands*”, mon ti a *move* ki nou fer li avek en pti “*i*” aköz sansan *it becomes a word of art* me mon krwar sa ki nou pe fer se nou pe dir nou pa pou kapab fer sa lo okenn zil Sesel. *So small “i”*.

Dan – *anyway* mon aret la. Aköz mon annan lezot pti propozisyon ankor pou gete si sa i akseptab.

MR SPEAKER

Wi?

MINISTER **ANTONY**
DERJAQUES

Yes, Mr Speaker.

MR SPEAKER

Wi, Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, i annan sa *clause* ki zot in entrodwir ki en dimoun ki fer pilot, pou osi bezwen *discharge* lezot fonksyon ki lotorite pou donn li. Mon konpran poudir ozordi bann pilot i annan en striktir reminerasyon ki zot gannyen, lo ler travay eksetera e i en louvraz ase teknik, spesifik.

Mon pa ti kontan ki ler nou met sa *clause*, *this becomes* en laport ouver prezan, pou - serten lorganizasyon in servi dan lepase pou fors en dimoun an deor son louvraz. Aköz zot louvraz bann pilot i vreman spesifik e detaye, lo kwa ki zot sipoze fer.

So petet si ou avek ou permisyon nou ti kapab ganny en leksplikasyon pa long – lo *what do you mean by a “any other duties”* dan sa konteks? Aköz pou mwan i en pe tro *wide*, en pe tro *vast*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis, lekel ki...?

MINISTER **ANTONY**
DERJAQUES

CEO, Mr Speaker. Thank you.

MR SPEAKER

Ou annan laparol.

CEO SONNY PAYET

Mersi Mr Speaker. I tre direk sa repons. E ki nou pe fer ek pilotaz, vi ki zot bezwen osi annan kordinasyon avek lezot loperasyon ki zot pe pran a sa moman, se pour sa nou donn zot sa loportinite ek sa letan, pou kapab swiv bann lezot travay ki entegre dan sa loperasyon.

Akoz letan zot mont lo en bato zot bezwen donn gidans avek par egzanp *tug*, remorker pour ou fer bann direksyon, pou redi, pou pouse, pou fer bann mouvman.

So ceci dit se ki nou osi nou dir sa letan ou en pilot, ou bezwen annan serten nosyon kan mannyer sa loperasyon i marse. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab Gill?

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Mwan mon kestyon i lo 8D(5) "*the Authority shall not be responsible*" dan sa paragaf. Nou konnen ki ler nou'n ariv sa staz kot Minis in eksplike *Port Authority* i anvi devlope, bann kalite *vessels* ki

pou vini i pou varye an term groser, e an term bann keksoz ki pou ganny anmennen dan sa bann diferan kalite *vessel*.

E sa i fer ki an term sa R15,000 mil ki'n ganny mete, e prezan dan sa *clause* i pe dir ki sa pilot i pou responsab si keksoz i arive *over and above* sa R15,000.

Eski zot in pran kont ki sa pilotaz *internally*, i pou annan serten lekspertiz ki sa dimoun i bezwen annan? Apre donner sa kalite *cargo* ki pou antre, ki valer i varyete, akoz ki sa sonm i *so fixed* e i pa pe pran kont sa diferan kalite valer, groser bato e si *damage* i arive, bann kou i kapab i annan ki tre eleve, ki mannyer sa dimoun pou kapab...?

MR SPEAKER

Mersi. Minis, *panel*, leksplikasyon?

MINISTER

ANTONY

DERJAQUES

Mersi Mr Speaker. Mrs Alexis i ava reponn.

MR SPEAKER

Mrs Alexis?

LEGAL

DRAFTSPERSON

ESTELLE ALEXIS

Thank you Mr Speaker. So to answer your questions Onorab,

in terms of – mon ava eksplik ou lo domenn maritim; Lalwa Maritim *internationally all pilots are covered under a limitation of liability* pou zot responsabilite sivil lo an ka i annan okenn domaz ki arive, pandan zot pe fer zot legzersis dan zot travay.

En diferans avek Sesel avek lezot pei, ki bann lezot pei, bann pilot i travay dan en lorganizasyon aparantyer avek lotorite portyer. Savedir zot annan zot prop lorganizasyon ki zot travay e zot menm zot ki donn zot prop garanti.

Letan en pilot i ganny son *license* i komanse, i annan en limit – en garanti ki zot *provide* dan en fon, ki zot *limited to that amount in terms of their responsibility*.

Langleter *it is a thousand Pounds*. So letan zot komanse zot *bond* i a *thousand Pounds* si zanmen i annan en responsabilite sivil ki vini, zot limite a sa pri.

Selman sa *limit of responsibility it does not go beyond; for example* si zot in komet en fot penal – par egzanp i annan en lanmor en keksoz koumsa, zot perdi sa limitasyon *of liability*.

So nou isi vi ki nou bann pilot i anploye avek Por, oparavan dan sa *Harbour Act*,

the pilots themselves ki ti pey sa *bond* - ti *one SCR 1000*.

Vi ki zot anploye ek Por, mon war li *fair* ki *it's the Port* ki pey zot limit so nou'n ogmant li a *R15,000 for each pilots*. So si zanmen i annan en responsabilite sivil, *the pilot and the Authority will be limited to only R15,000*.

So *beyond* sa *R15,000*, sa *pilot* pa pou responsab li, *unless* sa fot in ganny komet par en akt volonter de son par – *gross or vremen gross negligence* or i en akt kriminel.

So zot pou *still limited to that 15,000*.

MR SPEAKER

Thank you. Ok, Onorab Henrie?

HON GERVAIS HENRIC

Mersi Mr Chair. Mon oule zis port latansyon Lasanble, la mon vwar dan *8(D)(1)* - non dan *8(D)(4)(a)* zot in met sa mo “*the careful pilotage of ships*” e ler mon pe regard bann dokiman konmsi ki toultan letan i pe refer partou *this word “careful”* i toultan ganny servi. Mon mazine sa alor i presi pou sa *area of work*. So mon kontan ki zot in met sa dan Lalwa.

Me solman mon ti pe koze antre nou e zisteman Mrs Alexis in nonm mil liv Sterlen. Dan bann *foreign currencies* ki nou

deal avek dan pei, *currency* ki annan plis valer se liv Sterlen an se moman – *Pounds*. So nou ti pe mazine, eski *SPA* ouswa *panel* la, pa ti kapab konsidere pou nou zisteman *go with one thousand Pounds*, so i pou sorti R15,000 mil e i ava mont en pti pe pli o.

Akoz ler nou pe kalkil sa bann bato ki pe vin Sesel, so zis pou – napa bokou pilot, me pour nou asire ki sa bann dimoun i ganny rekonforte par lorganizasyon ki zisteman ler i met en *clause* pou ed travayer.

So eski zot ti ava konsidere fer monte *from one thousand US Dollars to one thousand UK Pounds*? Mersi.

MINISTER **ANTONY**
DERJAQUES

CEO i ava reponn sa bout, akoz ou pe demann *Port Authority* pou antre pou aste en *bond* avek en *insurance company* ouswa en labank in *foreign exchange*. Alor i en keksoz *administrative*. Apre kekfwa *the fees to be processed*, kekfwa i diferan Roupi avek *foreign exchange*. Be mon ti a demann *CEO* pou reponn sa bout. Mersi.

MR SPEAKER
CEO?

CEO SONNY PAYET

Mersi Minister. Mersi Mr Speaker. Mon krwar nou travay dan en *currency* ki Roupi e mon krwar nou ava *stick* to nou *currency* ki deza an plas e pangar apre i ava met nou dan en portafo ki pa apropiye.

E mon pa krwar sa i en sanzman ki nou bezwen aksepte. In deza sorti R1000 ki avan nou mont R15,000 e pou an kordinasyon avek bann lezot lareg enternasyonal ki egziste dan larezyon ou *ailleurs*, mon krwar ki nou dakor ki nou kit li parey. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Mon krwar rezonnman *CEO*...

HON GERVAIS HENRIE

Zis en pti pwen klarifikasyon.

MR SPEAKER

Wi?

HON GERVAIS HENRIE

Zot in – *panel* in mal konpran mwan. Son ekivalan i reste an Roupi, me solman ekivalan *to* mil liv sterlen *as opposed* ki mil Dolar Ameriken. Mersi.

MR SPEAKER

Panel, annan en pwennvi?

MINISTER **ANTONY**
DERJACQUES

I vin *furnisher bond through a ... guarantee society should approved guaranteed society in a sum equivalent to the sum of one thousand British Sterling.* Se sa ki ou pe sizere?

HON GERVAIS HENRIE

Si i vin R20,000 mil *to the sum of R20,000* ki ekivalan mil liv Sterlen parey Mrs Alexis i dir Langleter le ka. Ou konpran? Zis sa sonm an Roupi i ogmante. En propozisyon ki nou, nou pe fer ki Lopozisyon pa pe fer ditou. Mersi.

MINISTER **ANTONY DERJACQUES**

Solman Langleter i annan bokou plis *exposure* e son – Mr Speaker, avek respe nou ava kit li lo R15,000. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a *settle* sa la, thank you. *Next point* Hon Georges, wi?

HON BERNARD GEORGES

Mersi. Mon ankor lo *section 8 capital D* prezan mon pe al lo *subsection 3* “*the Authority shall*” etandonnen ki i annan en *comma* apre “*pilot*” dan 2 enm laliny, mon pe propoze ki nou met en *comma* apre “*shall*” - “*the Authority shall, as soon as possible after the appointment of*

a pilot, furnishes security” eksetera. E si sa i aksepte, sa *comma* apre “*guarantee society*” nou pa bezwen.

Mon ti annan en pwen lo sa “*guarantee society*” me mon pa pou fer li la, akoz *it might lead to major amendment.* I pa en problem.

Si sa i akseptab mon a fer menm keksoz dan *subsection 6* “*any party aggrieved by the act of the pilot in the execution of his and her office...*” nou pa bezwen en *comma* apre “*office*” zis i kontinyen.

Me e si sa i akseptab *subsection 7* sa dernyen mo mon vwar i poz mwan en pti pe problem.

“*The list of pilots shall be affixed to a conspicuous part of the office of the authority*” byen “*and disseminated by any means possible.*” Mon krwar “*possible*” i en pe tro larz. Eski kekfwa “*by any appropriate means*” ti ava en meyer propozisyon? En meyer fason pou dekrir sa? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou ava konsider sa enn dan 7. “*Any means?*”

MINISTER **ANTONY DERJACQUES**

“*Appropriate means*” i ava ok. E Kekfwa si nou lir *the Courts*

Act si ki dan Courts Act i dir ler nou donn en notice, i dir "appropriate means" ouswa "any means possible?" Akoz nou gid ti ava sa bann Gazetting and notices under the Courts Act. Me ok, nou ava go with "any means appropriate."

So it would be read in conformity with other laws what is deemed appropriate anba bann lot Lalwa.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Yes, Mr Chairman. Mon annan sa issue, sa "guarantee society" ki mon ti a kontan Minis i klarifye; kote sa guarantee society pou baze? Eski nou pe koz en guarantee society enternasyonal, local or nou pe koz en insurance company lokalman? Is that what we mean by en guarantee society Mr Speaker, pou nou klarifye? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Mr Speaker. Minis?

MINISTER ANTONY DERJAQUES

Mersi Mr Speaker. Bann approved guarantee society i bann labank, ek bann insurance companies, ki deza pe

ganny servi. Zot ki sa guarantee society. I en vye langaz legal depi 18th century e anba common law i ganny interpreted to include financial institution.

Si nou refer li, i riske annan en zour en case lo ki si sa, sa institution. Si ou substitute li ou met en financial institution in line with the financial institutions Act i pou bokou pli spesifik.

Solman si pou kit li koman guarantee society, i annan kantite lenterpretasyon ki fikse. In the marine world we know that it means, so nou ti ava kontan gard li akoz i annan meaning manner i ete.

HON SEBASTIEN PILLAY

Solman mon pa krwar i neserman korek ki manner zot in fer li. Be mon pa propose lamannman, so mon pa pou labor sa pwen Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Hoareau?

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Chair. Mr Chair, nou prezan lo paz 15 anba clause 10 e seksyon 10A(3) katriyenm laliny after the word "may" nou retir "in particular" so i kontinyen. Savedir i lir koumsa "for that purpose may confer or

impose powers” eksetera. Apre nou al lo...

MR SPEAKER

Sorry, si ou tir sa, eski i neserer tir sa comma ki devan li “may confer”?

HON JOHN HOAREAU

Wi, mon krwar poudir i bezwen tir sa comma after the word “may.”

MR SPEAKER

Thank you.

HON JOHN HOAREAU

Nou kontinyen avek subsection 5 “all activities” olye “engaged” in sanze for the word ‘conducted.’

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Georges, yes?

HON BERNARD GEORGES

Thank you Mr Chair. Pandan ki nou lo 10 – 10A mon annan en kestyon avek enn de propozisyon. Dan 10A subsection 2 i dir ki “the Minister may designate any areas within the vicinity of the harbour as the artisanal and semi industrial fishing port of Seychelles.”

Donk, mon annan zis enn, e what if – what if nou annan

plis? Should we say as “an artisanal and semi industrial fishing port” pou permet ki in the future nou kapab annan plis. And if this is accepted semi industrial mon ti ava move pou annan en hyphen ant semi and industrial. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you.

HON BERNARD GEORGES

Apre dan 3 mon ava kontan ekout panel, akoz mon annan amannman consequential pou propoze pou 3.

MINISTER

ANTONY

DERJAQUES

Mr Speaker, i ok.

MR SPEAKER

I ok. Go ahead Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

In subsection 3 dan sa ka, dan 3enm laliny “the administration and control of the artisanal” nou bezwen vin prezan “of any artisanal and semi industrial fishing.” Capital “P” lo Port in devret vin en pti “p” li akoz it’s the semi industrial fishing port i partou e i avek en pti “p” en non pa ek en capital “P” and that’s it. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Hoareau, next?

HON JOHN HOAREAU

Mr Speaker, prezan nou al a lafen *Bill subsection 15*.

HON BERNARD GEORGES

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Avan nou al laba Mr Chair, mon annan enn de pti propozisyon. Premyerman lo paz *15 clause 13 "the principal Act is amended by inserting"* nou bezwen insert en comma la –*"by inserting immediately after section 19"* akòz i annan en comma apre section 19.

E anba *clause 14, subsection 2 "without limiting the generality"* eksetera i annan en pti problem la dan sa paragraf "a" - paragraf "a" –*"the control of traffic in the harbor, wharves, landing places, quays, bouys and lighters of small craft, lying boats"* eksetera, mon krwar ki i annan enn de mo ki fodre nou rearanze.

I will propose, "the control of traffic in the harbor, wharves, landing places, quays, bouys and" insert of – "and of lighters"

e sa "of" apre i vin"or" - "and of lighters or small craft, lying boats" eksetera "employed in the harbor" it's on for it to make sense. Mersi.

MR SPEAKER

Panel, in byen pran sa?

HON BERNARD GEORGES

Mon ava eksplike akòz; akòz ler nou regard li la *without limiting the generality of subsection (I) regulations made under the that subsection may provide for "the control of traffic in the harbour" that's basically sa ki i pe provide for, "the control of traffic in the harbour" –*

E apre and - well basically that's what it is, "the control of traffic in the harbour, wharves, landing places, quays, bouys, the lighters i en trafik li, small craft i en trafik li – lying boats i en trafik e alor pou – so that it covers - so that the control of traffic covers traffic, small crafts, lying boats, eksetera. Nou bezwen selon mwan insert "and of lighters or small craft, lying boats" eksetera.

I don't think there is a thing called lighter or small crafts. A lighter i en kalite bato, small craft i en lot kalite bato. That's my concern. Mersi.

MR SPEAKER

Petet...

**MINISTER ANTONY
DERJACQUES**

Mr Speaker, *a lighter is a flat bottom barge, so it's a boat. So makes sense. So lighters, small craft, lying boats so lighter is a type of boat. And it's a flat bottom barge. So there's no lighter of craft – lighter is a small craft.*

MR SPEAKER

Onorab Hoareau? Ankor enn Onorab Georges, *yeah?*

HON BERNARD GEORGES

Ankor en ptipti Mr Speaker. *And it's really my last on e apre sa zot ava ekskiz mwan. Anba "H" lo paz 17, "the control and directives of all marinas legally operating in Seychelles" - that there is an issue of marina ki Mrs Alexis ti pe rode taler, that's where it comes in.*

The control it should be " and directing of all marinas."
Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Two verbs. Panel i ok?

**MINISTER ANTONY
DERJACQUES**

Yes, Mr Speaker.

MR SPEAKER

Ok. Onorab Hoareau?

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Chair. Mr Chair, nou'n ariv aprezan lo paz 19 lo dernyen parti sa *Bill*. Nou annan seksyon 15 ki *insertion of a schedule – insertion of a schedule is 15 the principal Act is amended by inserting immediately after section 21 the following new schedule e la i annan sa schedule ki dekrir bann coordinates of Port Viktorya.* Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Ok...

**MINISTER ANTONY
DERJACQUES**

Yes, Mr Speaker, ti ganny agree devan *Bills Committee*. Mersi.

MR SPEAKER

Bon, nou terminen avek bann *amendment*. So, ok napa okenn vot pou pran. Mon krwar nou'n *deal* avek bann *amendment* anmezir ki zot ganny propoze. Nou a rebran Staz Lasanble pou nou fer *Third Reading*.

Onorab Arissol, *Member in charge*, Mosyon pou *Third Reading?*

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonzour ankor enn fwa. Mr Speaker, anba *Order 76(1)* mon move ki *Bill Seychelles Ports Authority (Amendment) Bill, 2024* i ganny lir en Trwazyenm Fwa *this time as amended*.

MR SPEAKER

Thank you. Nou a ganny segonde. Onorab Esparon?

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon segonn Mosyon pour ki *Seychelles Ports Authority (Amendment) Bill, 2024 as amended* i ganny lir en Trwazyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Madanm Clerk a fer *Formal Third Reading?* Sorry nou vote avan, *yes. Yeah,* nou a vot lo Mosyon pou *Third Reading.* Manm ki an faver, lev lanmen silvouple? *Thank you.* Mank ki kont?

Lo kestyon *for Formal Third Reading Seychelles Ports Authority (Amendment) Bill, 2024 as amended,* 20 Manm in vot pour, 0 kont e 7 Manm in *abstain.* Bill in aprouve par Lasanble. Madanm Clerk a fer *Third Reading.*

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker.

This Act may be cited as the Seychelles Ports Authority (Amendment) Act, 2024. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. Bill is passed. Mersi bokou tou dimoun. Mersi Minis ek ou delegasyon pou zot partisipasyon.

Mersi bann Manm pou zot travay. E mon swet bann zofisye bonn kontinyasyon dan zot travay.

Lasanble nou ava pran en poz la. Ekskize pou retar ki nou ladan. Nou ava rebran 11.30. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Byen, Manm a remarke ki nou pe komans avek en pti retar. Petet zot okouran, mon krwar in ganny partaze dan group ki en lot pti lensidan in ganny raporte kot Lasanble, posibleman menm lensidan ki nou ti'n deza war avan.

Me selman nou *Health Officer* in al laba, in raporte ki napa okenn siny ki i annan okenn lenplikasyon pou nou. Nou pou kontinyen. Si Manm i santi okenn *discomfort* silvouple alerte e nou *Health*

Officer i ava alert nou, si okenn sityasyon i devlope.

So nou a kontinyen e nou a kontinyen avek travay lo Mosyon ki lo *Order Paper*. E Mosyon i dan non Onorab Wavel William. Onorab, ou a met ou Mosyon devan Lasanble silvouple?

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker, Mosyon i lir konm swivan;

Sa Lasanble i siport e felisit Prezidan, Kosey Minis, travayer Minister Finans, Labank Santral e pep Seselwa pou rezilta bon performans dan lekonomi Sesel ki apre zis 3 an, nou det eksteryer in desann 100poursan pou anviron 60poursan *GDP*; nou rezerv pei in ogmante, nivo lenflasyon i ankor ba, Sesel i kontinyelman ganny rekonnet koman en pei egzampler, atraver lemonn.

E dan en fason ki fir an mezir ki i posibil, benefis adisyonnèl i ganny partaze avek pep Seselwa. Mr Speaker, mon repete sa Mosyon i lir konm swivan;

Sa Lasanble i siport e felisit Prezidan i siport e felisit Prezidan, Konsey Minis, travayer Minister Finans, Labank Santral e pep Seselwa

pou rezilta bon performans dan lekonomi Sesel ki apre zis 3 an, nou det eksteryer in desann 100poursan pou anviron 60poursan *GDP*; nou rezerv pei in ogmante, nivo lenflasyon i ankor ba, Sesel i kontinyelman ganny rekonnet koman en pei egzampler, atraver lemonn; dan en fason ki fir a mezir ki nou fer byen ki posibil...

MR SPEAKER

Sorry, stick to the wording.

HON WAVEN WILLIAM

...dan en fason ki fir an mezir ki i posibil benefis adisyonnèl i ganny partaze Mr Speaker, avek pep Seselwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *The last words?*

HON WAVEN WILLIAM

Sitwayen Seselwa.

MR SPEAKER

Onorab, mon aksepte ki ou'n relir ou Mosyon, aköz mon ti krwar ou pou koriz bann pti sanzman ki ou'n fer an mezir ou'n lir. Napa naryen ki ou fer ki grav ki sanz ou Mosyon. Solman prosedir Mosyon i devret ganny li mannyer i ete lo papye. Mersi.

Nou a ganny segonnman pou sa Mosyon? Onorab Bistoquet?

HON ANNE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker, Mosyon i ganny segonde.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab William, ou prosede pou adres ou Mosyon.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon remersi mon Kreater pou nou pei, pou nou pep, pou nou bann dirizan pase e prezan. Mon remersi li pou son faver e lagras lo nou pei e lo nou nasyon.

Mon remersi li pou sanzman neserer dan ladministrasyon nou pei an Oktob 2020. Mon remersi li pou lafason ki in gid nou bann dirizan pou et brav, pridan e sard dan lafason ki 2024 Oktob 2020 zot pe diriz pei.

Mr Speaker, mon'n voyaze e mon'n konpare e mon pou dir ki pti Sesel an fas ek sa ki pe pase lo nivo global, mon pou dir ki Sesel nou ankor byen.

Mr Speaker, byen koze i fer byen konpran, letan mon pe dir nou byen, se ki nou bann byen aki sosyal zot ankor pe ganny prezerve.

Mr Speaker, ki sa ki pe travay ouswa anvi travay zot saler i garanti; nou bann trwazyenm az zot pa'n perdi zot benefis; sa ki mwan fortinen baze lo evalyasyon, pe ganny lasistans, zanfan pe al lekol; etidyan pe al liniversite plis ki dan lepase, sa ki vremen otreman kapab pe ganny asiste e sa ki'n tonbe ek drog ek lalkol e bann ki'n ganny anprizonnen Mr Speaker, pou plizyer rezon, zot pe ganny sipor.

Semen, lakaz, proze distrik e proze nasyonal i ankor pe ganny fer. Seselwa pe voyaze e Seselwa Mr Speaker, pe konpare.

Mr Speaker, mon pou klarifye en pti pe lo sa 4 pwen ki gid mon Mosyon. Letan mon pe dir ki Sesel pe fer byen Mr Speaker, si nou konpare, lo kote *GDP per capita*, 2019 nou *GDP per capita* to 16 mil 851.12 mil Dolar.

2020 Mr Speaker, nou *GDP per capita* ti 14 mil 235 mil Dolar. 2021 Mr Speaker,

MR SPEAKER

Eskiz mwan, konmsi ou pe dir mil 2 fwa. Veye...

HON WAVEL WILLIAM

2020 Mr Speaker, ti 15 mil 195 mil Dolar.

MR SPEAKER

Ou konpran Onorab, ou'n dir mil en fwa, apre ou'n repel li apre. Mon krwar i kapab konfiz nou bann dimoun ki pe ekoute. Ou ti a kontan rebran? Mersi.

HON WAVEN WILLIAM

Mr Speaker, an

2019 ti 16 mil 851 Dolar.

2020 ti 14 mil 235 Dolar.

2021 ti 15 mil 195 Dolar.

2020 Mr Speaker, ti 20 mil 804 Dolar.

Mr Speaker, ki montre progre.

E 2023 ti 21 mil 575 Dolar. Mr Speaker, sa se bann progre ki dan 3 an ki nou'n fer.

E letan nou regard nou rezerv Mr Speaker, nou rezerv an 2019 ti 402 milyon Dolar.

2020 Mr Speaker, ti 488 milyon Dolar.

2021 ti 621 milyon Dolar, Mr Speaker.

2022 ti 639 milyon Dolar. E i pe ganny predir Mr Speaker, ki *well* bann sif in ganny met ansanm, ki vedir ki an 2024 i pou environ 747 milyon Dolar Mr Speaker ki kapab ogmante an mezir nou ale aköz sa i pou premyer kar lannen.

Mr Speaker, prezan mon get en kou lenflasyon. Lenflasyon an 2019 ti 2.0poursasn ki i en bes 1.8 poursasn depi 2028. 2020 Mr

Speaker ti 8.28, en logmantasyon 6.2 poursasn depi 2019.

2021 Mr Speaker, a 2022 Opoursasn e la Mr Speaker nou dan – lenflasyon. E nou rapel Mr Speaker, ki oparavan nou lenflasyon ti dan *double digit* Mr Speaker, ki montre ki pandan sa 3 an Mr Speaker, menm si nou pe koz lo sif 2019 mon vwar ki nou'n fer bokou progre.

Mr Speaker, rezon prensipal par deryer sa Mosyon, ki an akor avek nou rol *oversight* lo performans devlopman sosyoekonomik pei, koman en Manm Elekte depi 2enm Repiblik ziska miltiparti, fonde lo serten konesans ek leksperyans politik nou pei, dan sa konzonktir devlopman Sesel, an fas avek defi mondyal ek sanzman klima, mon vwar li nou devwar koman en Lasanble pou nou ini otour sa Mosyon.

Mr Speaker, pou fer Seselwa pran en pe plis letan pou analize, regard zot performans dan fanmir, dan kominote, e dan lavi dan pei, konpran kot pei ti ete apre eleksyon 2020.

Mr Speaker, dezyenmman, fer Seselwa konsyan son rol dan kre larises pei, pou an retour li menm benefisyè.

Trwazyenmman, ed li konpran sa bann valer et pridan, e sarz dan konteks devlopman pei koman parti Gouvernman.

Katriyenmman, pou ankouraz li e motiv li pou kontinyen travay dir pou reste soutenab. Mr Speaker, apard ki etranze, Gouvernman e pep etranze ouswa lorganizasyon enternasyonal koman en Lasanble, nou felisit e siport nou demars e zefor, tel parey Mr Speaker, bann lorganizasyon ki pe felisit nou, se Labank Mondyal, Fon Monneter Enternasyonal, Labank Afriken, Linyon Eropéen, Lorganizasyon Korperasyon Devlopman tel ki Ekonomik OECD.

Mr Speaker, si sa bann lorganizasyon pe felisit nou, aköz ki nou, nou 2enm brans gouvernans, pa kapab felisit nou prop pei, nou dirizan ek nou pep?

Mr Speaker, i enportan ki nou get osi bann defi ki nou pe fer fas avek. Mr Speaker, Sesel i en pti pei avek en pti popilasyon. Mank resours profesyonnel - imen i larzan. Nou lwen avek bann marse konsekan pou nou bann bezwen.

Nou depan lo 80poursan lo lenportasyon. Kou

enportasyon ki pa favorab aköz groser *cargo* ki nou bezwen al fer vini, letan nou pe koz *economies of scale*, nou lenpak aktivite sanzman klima lo nou pei e pep, ki pou reste Mr Speaker, pli gro depans bidzeter an alan.

Nouvo depans ki anyel pei i bezwen fer anba proze Adaptasyon e Mitigasyon zisteman Mr Speaker, pou *deal* avek mitigasyon, adaptasyon an fas avek sityasyon sanzman klima.

Defi groser program ki anyel i pa regrese ek nouvo devlopman, lenpak e koup fleo drog e lalkol lo nou Bidze, nou klasifikasyon koman en *high middle-income country* ki anpes Sesel kalifye pou bann *loan* konsesyonnèl Mr Speaker.

Mr Speaker, en fwa ki defen Prezidan Rene ti dir i vre, se ki Sesel i en pei vilnerab e ki letan Lanmerik pou mouse, Lasin e Lerop pou tous_touse, pti Sesel pou ganny lafyev.

Mr Speaker, frer ek ser Seselwa, si zot pe ekoute e konpran byen, pa les sa bann lagrenn bat latet Dimans le 26 Me e Seselwa i regard sa realite total. Sesel pa dan en fason kour term, ni mwayen term, me lonterm pou reste lo semen soustenabilite pou nou tou.

Mr Speaker, ler mon Mosyon pe dir ki Lasanble i felisit e siport demars Prezidan, e Konsey Minis, Mr Speaker, mon rapel ki letan mon ti lot kote latab, enkli mwan menm, nou ti gognard Prezidan Ramkalawan "ki lanmans pwalon gouvrenans i so e i ti taye" baze lo sa ki i ti dir sa lepok.

Mr Speaker, sa menm dimoun ozordi Oktob 2020, in antre dan sa lakwizin ki ansyen ladministrasyon in les flanbe, i pa'n zis atrap lanmans pwalon, me tenny sa dife ki ansyen ladministrasyon ti anvi rann zarm Mr Speaker.

(APPLAUSE)

HON WAVEN WILLIAM

Wi, sa zonm se Wavel John Charles Ramkalawan Mr Speaker, ki pa'n vol pouvwar, me elekte dan en fason demokratik e lezitim!

Sa dirizan ki pa'n per pou *lead* e premye pou pran vaksen, pou ankouraz e motiv Lepep Seselwa pou fer li pou sov nou pei Mr Speaker.

Mosyon pe rekonnèt ki Prezidan akonpanyen ek son bann Minis, kolektivman zot in pran bann desizyon brav, byen kalkile, sarz en pridan, atraver

bann mezir ki ti neser pou redres lekonomi Sesel.

Mr Speaker, Mosyon i osi refer ek bann travayer Labank Santral ek Minister Finans akoz sa lekip dan sa 2 Minister, zot in vey e siperviz zesyon Bidze, depans e reveni pou fer sir ki pei pa fait.

Aprè tou, se sa bann profesyonnel ek teknisyen ki'n enstrimantal dan egzekisyon Polisi e stratezi Gouvrenman.

Mr Speaker, Mosyon i osi rekonnèt ki tou travayer Seselwa e travayer etranze dan Sesel swa dan sekte piblik e prive, dan nenport ki pozisyon zot ete, dan sosyete depi sa cleaner, sa zardinyen, peser, ners, ansennyan, Lasanble, Zidisyer, Lafors Sekirite, *carer*, *childminder* dan distrik, tou parmi lezot in kontribye pou fer Sesel reste lo sa semen soutenab.

Frer e ser Seselwa, si ou ek mwan nou pa reste pozitiv e travay dir pou nou pei ek nou fanmir, pa ekspekte person pou vin fer li pou nou. Mr Speaker, nou bezwen fer li nou menm.

Mosyon pe fer nasyon Seselwa fer en kontrandi Mr Speaker, sosyoekonomik Sesel zis apre sanzman Gouvrenman apre le 24, 2020. Sityasyon mondyal e lenpak COVID ti lo

nou pti pei, menas lefe ekonomik ki Sesel ti pe fer fas avek.

Difikilte fanmir, sekter prive e Leta, sa se defi pou refer lekonomi tourn normal, ki Legzekitiv e servis piblik i mentenir pou son fonksyon koman fasilitater, ki travayer i mentenir son lanplwa dan sekter piblik e prive kot ti posib e ki fanmir Seselwa i kontinyen viv e ki servis lasante e ledikasyon zot kontinyen. Mr Speaker, pei ti bezwen akimil det pou fer fas avek sa larealite.

Mr Speaker, ler Mosyon pe dir ki i siport e felisit Prezidan ek bann Minis, travayer Labank Santral e Minister Finans, enkli tou Seselwa, mon anvi ki koman en Lasanble, nou fer konnen e konpran nou bann dirizan e tou akter dan sekter prive e piblik, e tou Seselwa ki nou siport e remerci zot pou zot langazman, solidarite e linite dan sa demars pou refer nou lekonomi e byennet Seselwa.

Felisit Prezidan e Minis pou donn direksyon, atraver bann desizyon e mezir byen kalkile, tel parey ouver lafrontyer boner pou lendistri touris rebran, e pei ganny revini; lans e kanpany enklisiv vaksen kont COVID e Prezidan diriz pou premye ganny vaksinen;

idantifye e redwir depans ki pa ti nesaser, elimin bann pratik kot ti annan labi; kontinyen ek bann proze konsekan pou devlopman pei, anmenn bann lamannman dan Lalwa ki nesaser, ki pei i vremen fer progre ekonomik, rod siport bilateral e multilateral, atraver don, proze e kredi pou konsolid e siport plan devlopman nasyonal Mr Speaker.

Mr Speaker, mon felisit bann travayer Minister Finans ek Labank Santral, pou sa travay lekip profesyonnel. Zot lekspertiz e konnesans, in siport nou bann dirizan pou pran bann desizyon saz e pridan, kot i konsern depans fiskal e zesyon Bidze pei, pou donn nou bann rezilta byen kalkile.

Mon demande ki nou bann profesyonnel dan zot diferan domenn, zot kontinyen ganny sa loportinite *training* pou ogmant ankor plis zot konnesans dan zot pozisyon.

Mon remersiman spesyal Mr Speaker, i al pou tou Seselwa ki pe travay dir, kontribye pozitiv dan zot bann diferan zesyon prive, ouswa piblik ki Sesel in fer en progre remarkab e pe kontinyen solid son bann aki sosyal e ekonomik. Mersi, mersi e mersi

pou sa ki pe fer tou byen Mr Speaker.

Mr Speaker, Mosyon pe demande ki an mezir ki pei pe fer progre, sosyoekonomik ki ladministrasyon pei i get dan *welfare* bann ki pe travay dir, pou asir sa bon performans anyel, ki letan i posib pou donn travayer lankourazman apard ki zot 13 mwan saler, serten *allowance* nesaser, revwar posibilite *long service allowance* parmi lezot.

Mr Speaker, ki nou Gouvernman apard ki donn larzan, i kontinyen investir dan ledikasyon nou zanfan; anvoy bann ki kalifye liniversite, formasyon bann kad servis piblik, e rekonnet bann ki sorti avek Ekselans swa koman en travayer piblik ou dan prive; bann ki sorti ek Ekselans dan domenn sportif, bann mizisyen e bann ki pratik lar, sa taksi driver ki pe donn en servis egzempler, parmi lezot.

Ki nou Gouvernman parey i pe fer, kontinyen repar bann lenfrastruktir - anbelir bann lenfrastruktir ki ti'n ganny neglize, kontinyen rod mwayen pou investir pou investir dan nou lopital.

Ki nou bezwen Mr Speaker, en nouvo por enternasyonal, erport

enternasyonal e donn piblik Seselwa sa ki meyer.

Mr Speaker, sa Mosyon mon ankor repete, nou koman Lasanble, ki voyaze ki konpran lekonomi mondyal, e tou son bann defi e lenfliyans e lenpak lo kapasite pei, pou progrese, regrese, stabilize, ki konpran kwa ki bezwen ganny fer pou ogmant rezilyans pou reste relevan, pou reste parey mon'n dir, lo semen soutenabilite.

Mr Speaker, koman sa brans dezyenm brans gouvernans, i normal, i pozitiv pou fer nou pep valoriz son travay - son kontribisyon pa pou zis en endividi me koman form parti sa Gouvernman pou byennet pei.

Mr Speaker, sa i frer travayer Seselwa dan nenport ki landrwa ek sekter ou ete, mon remerci ou bokou pou renouvelman ou zefor, pou ansanm gard nou pei soutenab.

Bondye ki ziz leker, motiv e lentansyon. Mon remerci li senserman pou son proteksyon, lagras e faver lo nou pei, lo nou bann dirizan e lo pep Seselwa. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon pa kapab reziste en pti konsey. I mon rol

Speaker osi pou mwan sey redwir lanimosite, lagresivite an mezir nou fer nou travay.

So mon ti a envit bann Manm pou konsider letan zot pe adres zot Mosyon, sirtou bann ki adres premye, pou pran en lapros linite plito ki divize, akize.

So avek letan petet nou ava kapab fer en pti pe progre, dan anmenn Lasanble ansanm. Sa i zis mon konsey. Mersi.

Onorab segonder Mosyon, ou anvi pran laparol la? *Go ahead.*

HON ANNE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun a lekout e bonzour tou mon bann koleg Onorab. Mr Speaker, i fer mwan plezir pou koz lo sa Mosyon, ki sinifye enn nou pli gran lakonplisman administrasyon LDS.

Ladministrasyon LDS ti vin o pouvwar Oktob 2020, en letan kot lemond antye ti pe fer fas avek en sityasyon ekstrememan difisil an rezilta pandemi.

An Oktob 2020 aktivite lekonomi e 90poursan pei, ti demontre ki lekonomi lemond ti retresi par 3poursan e lapovrete otour lemond ti ogmante enormeman pou premyer fwa dan en zenerasyon.

Partou otour lemond, bann Gouvernman ti bezwen adopte en repons politik rapid e global dan en fason imedyata pou balans lenpak ekonomik avek proteksyon lasante imen. En sityasyon ekstrememan frazil.

Wi, Mr Speaker, Sesel pa ti ganny eparnye. E parey nou tou nou konnen, menm si mon pa an faver avek sa larealite, ladministrasyon LDS ti pran Sesel avek en kof vid.

Mr Speaker, an Me 2020, Sesel ti fer en demann lasistans finansyel dirzans anba *Rapid Financing Instrument (RFI)* le 8 Me 2020.

Board Egzekitiv IMF ti aprouv en sonm *Special Drawing Rights (SBR)* 29.9 milyon ki ekivalan 30.6 milyon Dolar, ki vadir 100poursan nou *quota*. An Septanm 2020, Gouvernman ti dan diskisyon pou vann *Air Seychelles* avek bi minimiz risk fiskal.

Mr Speaker, an Septanm 2020 avek fermtir nou erport, touris ti desann par 64poursan, ki sa ti sinifye en rediksyon enorm dan nou reveni. IMF ti fer en rekomandasyon ki mezir i bezwen ganny pran pou amelyor balans fiskal primer apartir 2021.

Mr Speaker, le 25 Mar 2021, ladministrasyon LDS ti pran en desizyon difisil me

neseser, pou ouver nou erport avek bi pou remet nou lekonomi debout. Malgre bokou kritik, nou tou nou'n santi son benefis.

An Zilyet 2022, *IMF* ti fer en rapor an dizan ki lekonomi Sesel ti formen rekipere avek *GDP* ki ti'n agrandi e depas tou lekspektasyon. *IMF* ti osi fer resorti ki avek tou analiz, nou lekonomi ti pou kontinyen agrandi an 2022 avek lekonomi par 7.1 pousan an vi ki Sekter Touris ti pe montre rezilyans vizavi *COVID-19*.

Lekonomi Sesel ti ganny dekrir koman "overperformance." Pour sa, nou dir en gran mersi ladministrasyon *LDS* dirize par Prezidan Ramkalawan e osi tou travayer Seselwa ki'n kontribye e konpran nesosite, bann tel desizyon difisil tel ki *LDS* in bezwen pran.

Mr Speaker, lakonplisman Sesel ekonomikman in kontinyen e pe kontinyen progresse. Le 2 Avril 2024 *Issuer Default Rating (IDR)*, Sesel ti ganny revize sorti pozitiv pou ariv en nivo stab. Sa i demontre en signifikan performans nou ladministrasyon pou kontinyelman redwir det pei an 2023.

In osi ganny obzerve ki nou depans in redwir par 32

pousan konpare avek bann lannen oparavan. Wi, Mr Speaker, lasistans pe kontinyen ganny donner, devlopman pe kontinyen ganny arive, saler in ganny ogmante, 13enm mwan saler in ganny donner e pei in kontinyen bouz devan.

Sa i anmenn nou lo en sel konklizyon, sa 32pousan rediksyon depans i plizoumwen gaspiyaz e move zesyon ki ti egziste oparavan, ki *LDS* in travay dir pou met anba kontrol e pe kontinyelman travay dir pou elimin sa vilen pratik ki'n la pou plizyer lannen.

Mr Speaker, malgre i annan defwa kot nou tou nou'n bezwen fer bokou sakrifis, ladministrasyon *LDS* pe de Lepep Seselwa o fir an mezir kot nou lekonomi i permet. Legzanp i konm swivan;

Devlopman lenfrastruktir tel ki lozman pou bann sitwayen ki bezwen lasistans sosyal *housing e medium range condo* pe kontinyelman arive,

konstriksyon semen pou sa fanmir ki'n esper plis ki 30 an pou semen kapab ariv ziska son laport,

lagrandisman semen, led finansyel atraver *HFC* e lezot lenstitisyon a en to lentere ba pou bann ki anvizaze konstri zot lakaz,

konstriksyon *St Mary's Hospital*, apre ki zabitan La Digue in esper plis ki 40 an pou ganny zot nouvo lopital,

renovasyon lo lenfrastruktir ki'n ganny neglizze pou plizyer lannen anba ansyen administrasyon,

renovasyon lo Stad Linite ki nou ekspekte terminen tre byento – en fasilite enportan pou nou bann sportsmen e etidyan skoler,

logmantasyon 10poursan pou bann travayer servis piblik ki pe kout Gouvernman anviron R71 milyon.

Mr Speaker, i bon fer resorti ki sa logmantasyon i a en mwayen R1000, ki vedir ki sa ki ti kalifye par anba R1000 sa sonm ki otomatikman ogmante pou vin R1000 ;

lasistans R500 pou en peryod 6 mwan pou pey bann itilite bann sitwayen ki ti dan bezwen,

lasistans goute e dezennen pou bann zanfan lekol pe kontinyen;

lasistans *uniform* pou bann zanfan ki dan bezwen pe kontinyelman pe ganny donner;

lasistans *welfare* dan en fason kontrole pe kontinyelman ganny donner,

rediksyon taks pou bann biznes ti ganny aplike.

redonn *scholarship* e redonn sa zenn etidyan ki ti'n perdi tou lespwar pou en pe letan. Mr Speaker sa i demontre ki Sesel i ankor pe rekipere e ladministrasyon *LDS* pe travay sanses pou partaz larises nou pei avek lepep.

Mon asire ki i annan plis travay e zefor pe ganny fer amwen ki larises pei i kontinyelman ganny partaze avek Lepep Seselwa.

Mr Speaker, sa Mosyon i enn ki enportan. I enportan pou asir stabilite sosyal e favoriz krwasans ekonomik. O fir anmezir ki pei i kapab distribye nou larises avek nou sitwayen, sa i a soulaz serten sironstans enstabilite sosyal.

Mr Speaker, partaz larises pou promot plis devlopman, lenvestisman e stimil pouvwastaste nou bann sitwayen. Nou Gouvernman i krwar dan lazistis sosyal e i touzour fer son mye pou asire ki okenn nou sitwayen pa ganny dan nou lamars pou anmenn pei pli devan.

Nou ankouraz tou dimoun pou pran responsabilite, pou fer sa ki nou kapab pou nou prop lekor e pou nou pei. Nou'n pran mezir pou koup gaspiyaz dan larzan e resours piblik e nou fer sir ki benefis ki nou gannyen

avek sa bon disiplin finansyer, i ganny partaze avek nou pep.

Nou Gouvernman LDS i osi enn ki ekout lepep, lavwa lepep. E nou pou fer sir ki zot bann konsern i ganny adrese dan nou bann Polisi nasyonal ki pe ganny formile, pou asir en meyer lavi pou tou Seselwa.

Se sa LDS - en Gouvernman ki responsab e enn ki annan en leker pou tou Seselwa. Avek sa Mr Speaker, mon pou donn tou mon sipor sa Mosyon anmennen par mon koleg Onorab William. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a donn laparol Philip Arissol.

HON PHILIP ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker, tou bann Onorab Lasanble e tou dimoun ki pe swiv nou.

Mr Speaker, i ek lafyerte profon ek gratitid ki mon pran laparol ozordi pou siport Mosyon lekspresyon e felisitasyon pou realizasyon ekonomik eksepsyonnèl Sesel, okour sa 3 dernyen lannen anmennen par Onorab Willaim.

Mr Speaker, voyaz ki nou nasyon in anbank lo la, depi Oktob 2020 gide par Prezidan Ramkalawan e en lekip pridan avek bann planifikasyon

stratezik e zefor kolektiv sak endividi devoue, i ede raport rezilta remarkab ki merit nou rekonesans e selebrasyon pli ekstrenm.

Mr Speaker, peizaz ekonomik Sesel in sibir en transformasyon profon marke par en bann letap enportan ek realizasyon ki souliny nou langazman anver krwasans dirab, e stabilite finansyel e byennet nou sitwayen.

Anmezir ki nou reflexir lo progre ki'n ganny fer, i evidan ki zefor kolaborasyon Prezidan, Konsey Minis, anplwayer Minister Finans sak *staff* Labank Santral e tou kominote Seselwa ki'n kontinyen pou prodwi nou lekonomi ver sa sikse parey.

E Mr Speaker, atraver sikse ki pei in fer e nou vwar legzanp kot Gouvernman pe retourn pei ki pei i akimile pou son pep; tel ki batir bann nouvo lenfrastruktir; 10 poursan logmantasyon saler pou travayer servis piblik.

Revizyon dan bann benefis sosyal, avek bi pou anmenn sistenm sipor sosyal pli ekitab e soutenab.

Mr Speaker, nou'n war revizyon dan *statutory benefits* tel ki *maternity – paternity*, ki aplik pou bann manman oubyen papa ki travay pou zot

menm - savedir *self-employed* oubyen ki travay lo baz *casual*, semi orfelen, zanfan abandonnen oubyen orfelen, *foster parent* – *foster child*, *survivor*, en dimoun ki'n perdi en partner e ki ti pe resevwar en benefis avek *ASP*, benefis pou bann manman ki pe al donn nesans sorti lo bann Zil Pros ki bezwen desann Mahe, osi koni koman benefis *expectant mothers*.

An plis ki sa Mr Speaker, Gouvernman in osi azout nouvo benefis anba *statutory benefits* sa pou bann madanm ki donn nesans plis ki en baba alafwa.

E Mr Speaker e la zabitan dan mon distrik Anse Boileau ki'n osi ganny touse par sa bann lasistans.

Mr Speaker, Anse Boileau, nou'n benefisyè avek proze drenaz ki ede redwir bokou risk inondasyon; proze semen. La nou'n war ki travay in komanse lo nou nouvo bazar pou fri ek legim.

Me Mr Speaker, parey bann lakonplisman pli remarkab ki nou pe selebre ozordi, se rediksyon sibstansyel pou det eksteryer Sesel sorti 100poursan pou vin anviron 60poursan *GDP*. Sa sikse i non selman reflekte bon zesyon ekonomik e responsabilite fiskal, me i sinifye en letap

enportan dan nou voyaz dan direksyon dirabilite, fiskal e rezistans finansyel.

Zefor san ... e desizyon stratezik par nou Prezidan e bann Polisi i zwe en rol esansyel pou lakonplisman sa gro leksplwa.

An plis ki sa, logmantasyon dan nou rezerv pei, i la koman laprev langazman Gouvernman pou batir en fondasyon finansyel solid ki kapab reziste lensertitid ekonomik e protez prosperite nou nasyon; ranforsi nou rezerv, pa selman amelyor sekirite finansyel Sesel, me i osi ranforsi nou kapasite pou reazir a defi enprevi avek konsekans e rezistans.

Mr Speaker, an plis ki sa, retenir en to lenflasyon ki ba, sa i souliny efikasite dan nou Polisi Monneter, enn nou bann mekanizm regilasyon pou asir stabilite pri e ede protez pouvwar *d'achat* nou sitwayen.

En lanvironnman enflasyon ki stab, ki pa selman ankouraz konfyans bann investiser e konsonmater, me i osi kree en lanvironnman ki favorab pou krwasans dirab ek devlopman.

Mr Speaker, rekonesans mondyal Sesel koman en nasyon egzanpler, i en netwayaz devouman travay dir

e vizyon nou pep pou promot nou repitasyon ekselans lo lasenn mondyal.

Aklamasyon enternasyonal ki Sesel in gannyen, i reflekte nou langazman anver bon gouvènanans reform ekonomik e devlopman dirab ki servi koman en model pou lezot nasyon imite.

Anmezir ki nou selebre sa bann akonplisman remarkab, i enperatif ki nou reste ferm dan nou langazman, pou asire ki benefis progre ekonomik i ganny partaze ekitabeman avek tou sitwayen.

I pa ase pou nou mezir nou sikse non selman an term ekonomik. Vre progre se kree en sosyete enklisiv, kot sak dimoun i ganny loportinite pou prospere e fer son kontribisyon dan byennet kolektiv nou nasyon.

An konklizyon Mr Speaker, atraver ou, mon lans en lapel avek tou Manm sa Lasanble ansanm avek mwan, pou eksprim nou pli profon lapresyasyon, rekonesans anver Prezidan Wavel Ramkalawan, Konsey Minis, anplwayer Minister Finans, *staff* Labank Santral e tou kominote Seselwa, pou zot devouman solid, zot langazman

e dezir pou avanse e prospere pou byennet nou nasyon.

Annou reaffirm nou langazman kolektiv pou nou batir lo realizasyon sa 3 lannen ki'n pase e annou tras en larout dan direksyon pou en lavenir ki pli briyan, pli prospere, enklisiv e dirab pou tou Seselwa.

Avek sa 2 mo Mr Speaker, mon pou aport mon sipor pou sa Mosyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon donn laparol Onorab Romain.

HON GEORGES ROMAIN

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou koleg Onorab e tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker, ozordi mon pe fer mon lentervansyon, pou donn mon sipor total e elarzi lo sa Mosyon ki devan nou. En Mosyon ki pe felisit Prezidan, Konsey Minis, travayer Minister Finans, Labank Santral e osi Lepep Seselwa pou zot zefor e kontribisyon remarkab dan performans ekonomik nou pei, pandan sa 3 dernyen lannen.

Mr Speaker, bann lakonplisman ki'n ganny mansyonnen dan sa Mosyon, pa zis bann sif lo papye. Me se bann amelyorasyon reel e lakonplisman remarkab ki'n anmenn lefe pozitiv dan lavi tou Seselwa.

3 an pase, nou'n obzerve ki nou det eksteryer ti lo en sif 100poursan nou *GDP*, me ozordi Mr Speaker, avek en ladministrasyon ki serye, nou'n kapab redwir sa pou vin 60poursan. Sa pa'n en keksoz fasil pou en pti pei parey Sesel.

Me par kont Mr Speaker, in demontre bon zefor finansyel, restriktirasyon det lo en nivo stratezik ek bokou disiplin finansyer. Nou'n redwir nou fardo det koman en pei e osi kontribye pou amelyor nou *credit rating* lo nivo enternasyonal.

Mr Speaker, rezerv nou pei in osi vwar en logmantasyon signifikan, gras a en ladministrasyon ki annan en plan. En rezerv pou en pei i ede ranforsi e donn en lasirans ki protez nou lekonomi kont sok global, bann sok eksteryer dan lekonomi mondyal, oubyen menm bann dezans natirel ki kapab afekte nou.

Ler nou rezerv koman en pei i stab, i annan bokou lavantaz tel koman amelyor nou stabilite finansyel e asire ki nou kapab mentenir nou lenportasyon ek servis kritik, pandan okenn moman difisil ki nou kapab fer fas avek.

En bon rezerv i osi en sinyal kler pou plizyer lenvestiser enternasyonal, ki

annan lentere dan Sesel e osi donn sa limaz ki Sesel i en landrwa an sekirite e stab pou fer biznes.

Mr Speaker, dan en moman kot bokou pei ti pe konbat avek to lenflasyon tre o, sirtou apre *COVID*, Sesel anba ladministrasyon *LDS*, in reisi gard son lenflasyon ase ba konpare avek bokou lezot pei.

E annou pa bliy ki lemonn i rekonnet Sesel pou sa. Pandan sa bann moman difisil, sa lenflasyon ba ki Sesel in mentenir, in vedir ki nou lavi in kapab reste stab. En keksoz ki'n esansyel pou stabiliz pri lavi pou nou bann sitwayen.

In osi asire ki biznes in kapab planifye pli byen, san lafreyer kot nou'n vwar gro logmantasyon dan pri marsandiz ki'n ariv aletranze e Gouvernman dizour in fer sir ki zanmen nou'n mank manze de baz dan nou pei.

Mr Speaker, sa in demontre klerman ki sa ladministrasyon *LDS* i serye e pe fer en bon travay.

Mr Speaker, ler ou konpar Sesel avek bann gran pei devlope, nou'n vwar ki zot in osi fer fas ek sa bann moman vreman difisil. Me zot in dan bokou plis difikilte ki nou.

Zot in rankontre bokou enstabilite e zot lekonomi in

afekte severman, tel koman mank komodite e menm dan serten pei in fer fas avek mankman karbiran.

Mr Speaker, nou fyer ki Sesel in ganny rekonnet koman en pei egzanpler lo lasenn mondyal, pou lafason ki in anmenn son lekonomi pandan sa dernyen 3 an.

Pou nou sa i en lafyerte imans, e mon asire ki sa lafyerte i osi pou tou Seselwa. Sa rekonesans pa zis senbolik Mr Speaker, me i osi annan benefis pratik e amelyor repitasyon dan nou pei, atir plis touris dan nou pei koman en destinasyon e i ankouraz lenvestisman etranze e osi lokal e i osi kapab ouver laport pou lezot korperasyon enternasyonal.

I montre ki malgre nou pei i pti, nou kapab akonpli gran keksoz ler nou travay dir e ler nou annan bon gouvrenans.

Mr Speaker, sa Mosyon i osi met lanfaz pou ki kot i posibil benefis sa bann kolaborasyon ekonomik, ki nou'n vwar i devret ganny gradyelman partaze avek nou sitwayen.

Mr Speaker, sa prensip i dan leker valer nou nasyon e i enn bann rezon aköz ki Gouvernman LDS in kapab donn en logmantasyon saler dan sekter piblik an 2023. Sa i aköz LDS i krwar ki sa ki nou'n

rekolte atraver zefor kolektiv, i devret ganny partaz pou anmenn amelyorasyon, reel dan kalite lavi pou tou Seselwa, aköz sa Gouvernman pa enn ki egois, parey nou'n ganny dir avan.

Mr Speaker, ozordi nouvo ladministrasyon pe fer reform dan servis piblik, pou ofer en servis piblik pli efikas. Program welfare i restriktire pli responsab dan en fason pli responsab. Tiyo ozordi pa reste ouver 24 lo 24. I annan en ler ouver ek en ler fermen Mr Speaker.

E la mon le felisit nou Lazans pou Proteksyon Sosyal e nou lazans departman ki zer *Home Care* pou met lord e anmenn latransparans ek lefikasite dan zot servis.

Mr Speaker, nou ladministrasyon i osi anmenn bokou dan bann proze lenfrastruktir, ki kontinyen amelyor devlopman nou pei. E menm lo nivo distrik Anse Etoile, nou'n vwar proze lakaz ki'n demare, proze bazar, lagrandisman semen ki pe al arive tre byento e proze drenaz ki pou ede protez nou distrik pandan gro lapli ek lezot ankor.

Mr Speaker, sikse nou lekonomi ki nou pe vwar ozordi, i rezilta travay dir. I pa zis in sorti dan lezer in tonm ater. I

rezilta kordinen ek sakrifis ki'n ganny fer par diferan sekter dan nou pei e ki ozordi nou bezwen rekonnèt zot.

Ler nou get *leadership* nou Gouvernman, nou vwar ki Prezidan ek son Konsey Minis, in montre en *leadership* egzampler. Zot vizyon ek langazman pou devlopman dirab ek responsabilite fiskal, in diriz nou nasyon ver sa semen sikse, ki ozordi lemonn in pran legzanp lo la.

Zot in met an plas Polisi ki'n ankouraz krwasans ekonomik, an menm tan asire ki benefis i byen ganny distribye.

Mr Speaker, travayer Minister Finans in travay tre dir e kontribye bokou dan sa sikse ki nou pe vwar osi. Zot konpetans dan zefor finans piblik, disiplin dan koleksyon reveni atraver SRC e osi pou asir depans efikas in esansyel.

Zot in demontre ki bon gouvènanans ek transparans i fondasyon en lekonomi ki stab e pou sa nou felisit zot. Mr Speaker, mon oule dir zot kontinyen ek sa bon travay aköz pei i depan lo zot pou kontinyen fer pli byen.

Mr Speaker, Labank Santral i n osi zwe en rol kle dan mentenir stabilite monneter. Atraver Polisi Monneter

apropriye, zot in kapab kontrol dan en fason e asire ki nou Roupi i kontinyen reste stab. Zot aksyon in ede pou remet konfyans dan nou sistenm finansyel otan lokal ek enternasyonal.

Mr Speaker, nou tre ankouraze ler nou war nou bann zenn profesyonnel pe donn out pou nou pei. Mr Speaker, nou sekter prive ek zot bann travayer in merit osi ganny felisite. Biznes in montre rezilyans e zot in adapte den bann moman difisil.

Travay in adopte nouvo konpetans ek teknoloji. Zot in ogmant prodiktivite e kontribye dan krwasans ekonomi. Ansanm zot form enn bann pilye kle dan nou lekonomi.

Finalman Mr Speaker, pep Seselwa in osi demontre en rezilyans ek linite remarkab. Se zot travay; dir, lespri antreprenner ek langazman pou byen kolektiv, ki'n pous nou nasyon ver lavan. Sak sityasyon dan zot prop fason, in kontinyen dan sa sikse ki nou pe rezwir ozordi.

Mr Speaker, otan ki nou selebre sa lakonplisman, annou osi rekonnèt ki nou parkour i bezwen kontinyen. Nou devre kontinyen reste vizilan e touzour met nou pare pou adres bann sok ki nou pa ekspekte ;

par egzanp sa leksplozyon Cascade e bann dezans ki tous bokou landrwa dan pei. Se sa ki fer nou debout for dan moman difisil.

Nou bezwen rod fason pou kontinyen amelyor lavi nou bann zabitan. Nou devret kontinyen envesti dan nou lavenir, par met lanfaz lo ledikasyon, lasante, proze lanvironnman ki soutenab e diversifye dan devlopman nou pei.

Mr Speaker, dan sa dernyen 3 an ki pa en kantite letan, Gouvernman LDS in kapab met sa pei debout pou al lo en semen progre. Annou pa bliye ki nou pei in pas ladan anba ladministrasyon US. E ki manner zot bann stratezi in mer retar dan devlopman nou pei.

Mr Speaker, mon ankouraz tou mon bann koleg pou donn zot sipor total pou sa Mosyon. I pa zis an rekonesans pou lakonplisman lepase, me i en langazman pou progre fitir nou pei.

Annou kontinyen travay ansanm gide par prensip linite, rezilyans e devlopman dirab, pou asire ki nou pei i kontinyen prospere pou plizyer zenerasyon ki vini.

Mr Speaker, mon pou donn tou mon sipor pou sa Mosyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. A *ce point* nou a pran poz. Mon annan 2 Manm ki reste lo lalis, mon ava demann bann Manm pou reflesir, deside dan letan poz, si zot pou entervenir pou nou konnen pou nou kapab fer nou plan letan pou deba.

Bon nou a pran poz e nou a rebran travay 2 er.

(BREAK)

(Mr Deputy Speaker in the Chair)

MR DEPUTY SPEAKER

Bonn apre midi tou dimoun, bann Manm, Sekretarya e dimoun ki pe swiv nou travay Lasanble Nasyonal pou sa Merkrede 20 Me. Nou pe kontinyen avek deba lo Mosyon, ki'n table par Manm Elekte pou distrik Grand Anse Mahe, Hon Waven William.

E avan *break* ti annan Manm ki ti'n deza lev lanmen e endike zot pou entervenir. Mon rapel Onorab Doyace Porice.

HON DOYACE PORICE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker, tou Manm

koleg Onorab e tou dimoun a lekout.

Mr Speaker, sa Mosyon anmennen par Onorab William, i enn ki vremen enteres mwan. I fer mwan rapel Oktob 2020, ler Seselwa ti fer sa sanzman radikal e donn *LDS* sa pei pou dirize. Sa zour Seselwa ti pran en bon desizyon, pou met en nouvo ladministrasyon *State house* pou Sesel. Akoz zot ti'n ganny ase ek sa bann move dimoun ki ti o pouvwar.

Sesel ti ganny en nouvo Prezidan pa lot ki Wavel John Charles Ramkalawan e Vis Prezidan Ahmed Afis. Mr Speaker, *LDS* ti osi sorti avek en mazorite dan Lasanble – en group zonn fanm byen kapab aktiv e debouryer.

Pa parey sa Onorab ki ti pe maltret nou sirtou nou bann fanm, zoure, zour nou bann fanm dan *LDS* zis pou fer krwar son bann aktivis *US* ki zot pli bon fanm. Kot i vremen mal. Get nou byen sa 6 zoli fanm dan *LDS*.

Prezidan Wavel ti anmenn 13 zonn ek fanm pou form son *Cabinet of Ministers* ankor bann zonn ek fanm kapab, edike e debourye.

Mr Speaker, sa lekip ladministrasyon travayis ti'n pare pou met annor dan sa pti pei Sesel, kot ti annan bokou

dezord – napa larzan, bokou defi ki pa ti fasil ditou.

Ladan menm *COVID-19* ti'n anvair nou; lager aletranze e bokou ankor. Me Prezidan, Vis Prezidan e zot ladministrasyon, Labank Santral pa ti les tonbe, o kontrer zot sey zot mye pou rod solisyon pou tir Sesel e anmenn ziska kot i ete ozordi.

Pour sa devouman eksepsyonnèl, mon pare pou felisit nou Prezidan Ramkalawan ek son ladministrasyon, travayer Minister Finans, Labank Santral e tou Seselwa pour sa bon travay ki zot in fer, sirtou pou sa bon rezilta, bon performans dan lekonomi Sesel ki apre 3 an nou'n vwar nou det eksteryer in desann sorti 1000poursan pou ariv 60poursan.

Mr Speaker, mon komans koumsa, akoz mon distrik Baie Ste Anne in benefisye. Zis apre mon ti retourn lo mon zil e mon ti war ki i ti'n ganny negligè pou en bon pe letan e sa nouvo ladministrasyon ti ekout nou e anmenn devlopman deswit.

Premye, ti sanzman lasose pasaze kot ansyen lasose Baie Ste Anne ti vremen anbarasan menm ti komans kase, kot nou zabitan parfwa ti bezwen reste lo lasose e fer *firemen* ki ti

bezwen donn en koudmen, pou tir nou zabitan sirtou dan move tan.

Mr Speaker, la kot desizyon ti pran pou konstrir Lasose Ero dan devlopman Kato Nwanr ki nou Prezidan ti anmennen pou devlopman sa morso zil, akoz sa morso zil ti annan zis pye sed ek en langar ki swadizan ti pou ganny fer nouvo lasose.

Nou Prezidan ek ladministrasyon, ti annan en vizyon pou elev standar pou sa 2 zil baze lo legzizans enternasyonal ladministrasyon nou por.

Mr Speaker, ler mon get bann novo lenfrastruktir lo nou Por Ero ki enkli son zoli batiman ki akey pasaze, 6 zoli *kyosk* ki ed bann lazans ki pe atann zot kliyan, enkli bann drayver taksi e nou pa bliy osi nou bann *snack shops* byen akeyant.

Mon pa bliy osi nou bann travayer sekirite ki pe fer en bon travay e pour sa mon felisit zot pou kontinyen.

Nouvo CEO Por i enn nou zanfan Pralinwa, espesyalman dan distrik Baie Ste Anne. Tousala Mr Speaker, Gouvernman 43 an avek zot MNAs pa ti war pou fer pou Pralinwaz. Petet akoz poul ti dan kazo e zot ti krwar pou

reste dan kazo - pa ti konnen ki sa bann poul pou sorti pou al rod zot manze.

Sa ladministrasyon LDS pa ti zis fer lasose ERO pou sa 3 an. Nou'n osi ganny nouvo fasilite pou bann peser, parey bazar, *gear shops*, *ice plant*, nouvo lofis pou travayer SFA.

Pou aranz nou lavil Baie Ste Anne, nou'n osi ganny en nouvo *roundabout* ek en nouvo sirfas semen, ki'n fer nou vin sa bizou ki mon'n toultan pe demande.

In fact, Mr Speaker, Praslin antye in gannyen e pe kontinyen gannyen sa zoli sirfas lo nou semen. *Crash barrier*, nouvo *rock armoring* Amitie, Grand Anse, Consolation, Anse Marie-Louise, Cap Samy e travay pe kontinyen.

Tou le de batiman ladministrasyon distrik pe ganny *renovate* apre ki ti napa en bon vizaz. E tou benefis lo nivo nasyonal Praslin in benefisyen.

US ozordi pe vin koz nou ladministrasyon pa pe travay, ouswa pa'n fer nanryen pandan sa 3 an. Zot napa konfyans ek LDS.

Mon *sorry* pou zot Mr Speaker, US pa konnen ki zot pe rabase. Zot fer krwar zot pa war kler, oubyen zot zis anvi fer

en mannev politik pa marse pou bat latet Lepep Seselwa.

Ler zot pa oule kanmi e krwar Seselwa pou tann zot, zalouzri i prodwi laenn e Lopozisyon Minorite pa pou zanmen aksepte, ki sa Gouvernman pe travay e i pe fer zot mye. Ki manner sa pei pe avanse, isi Sesel?

Zot war pou zot menm ki Sesel i ganny rekonnèt koman en pei egzanpler atraver lemonn. Nou rezerv pei in ogmante. Olye dir mersi sa ladministrasyon, zot plito maltrete, lager pouvwar e apre rode ki pou fer avek nou Prezidan ler zot swete ganny pouvwar an 2025, kot pa pou zanmen arive.

Atraver sa pti group dimoun Anse Aux Pins, zot in dir zot in fini ganny pouvwar. Mr Speaker, san realize ki dan bwat vote ki konte. Ler zot krwar zot pou anvoy nou Prezidan an Zapon pou al repare, les mwan dir zot ki tasyon zot ki pou anmenn zot prop lekor an Zapon pou al repare, letan ki Prezidan *LDS* pou pran sa pei ankor an 2025.

Seselwa la deor i konn tou, i war tou e i apresye tou sa ki sa ladministrasyon pe fer. Nou konnen ki i ankor annan pou fer me pandan sa 3 an, pa'n fasil pou fer tou. *US* i tir

Seselwa napa larzan, kan zot ti dir larzan dan pos Seselwa pou aste latwal kitenge, triko e zano.

Seselwa pe gard zot konfyans dan ladministrasyon *LDS*, eksepte sa 2, 3 ki pa ankor war kler.

Mr Speaker, parey Mosyon i dir ki dan en fason ki o fir a mezir ki posib, benefis adisyonnèl i ganny partaze avek sitwayen. Wi, sa Prezidan ek son ladministrasyon i annan aker - i annan en leker pou tou son pep e parey pou siport son pep.

E nou dan sa kote, *LDS*, nou pou toultan donn sipor nou ladministrasyon pou fer pli byen. Avek sa 2 mo, mon pou siport sa Mosyon anmennen par Onorab Willaim. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab Porice. Mon ava aprezan kriy Onorab Bastienne.

HON DESHEILA BASTIENNE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Boon apre midi tou koleg Onorab e bonn apre midi tou dimoun a lekout.

Mr Speaker, Mosyon anmennen par Onorab William in vremen vin dan sa Lasanble a en moman tre apropiye. Sa moman i senpleman en letan pli konvenab posib, pou met a latansyon pep Seselwa laverite

ki pe ariv dan pei e osi sa travay eksepsyonnèl, ki nou Gouvernman anba direksyon Wavel John Charles Ramkalawan - akòz li son Vis Prezidan Mr Ahmed Afif avek son Konsey Minis in fer pandan sa 3 an.

Mr Speaker, felisitasyon pou Prezidan Ramkalawan avek son tim e osi pep Seselwa ki pe travay dir pou lanmour ek lentere nou pei, i merite e i enportan ki nou devre pe fer sa en pti pe pli souvan.

Akòz? Mr Speaker, tou Seselwa an antye ki ou apartenans politik, si ou war larelizyon ozordi i les ou lib lo ou swa politik e lib pou al vote. E i menm m annan ozordi i annan serten larelizyon, ki ozordi zot dir avek zot bann *followers*, ki zot pa sipoze partisip dan politik zot pei, zot pa sipoze pe al vote.

E osi Mr Speaker, la i enkli tou sa bann Minis ek MNAs ki ti form par ansyen Gouvernman, zot tou zot konn tre ter byen ki leta nou pei ti ladan letan LDS ti vin o pouvwar an Oktob 2020.

Mr Speaker, ozordi travay atraver son Mosyon, nou pou koz avek fyerte lo zistans ki LDS in_anmenn nou pei apre zis 3 an.

Nouvo Minis pou Finans, Minis Hassan pe fer en travay vremen dir, eksepsyonnèl pou kontrol larzan lepep. I pe fer sir ki larzan lepep i ganny byen servi.

Pou fer sir ki Lepep Seselwa i konnen ki pa arive avek larzan ki antre dan kof pei e ki manner i a pe ganny depanse.

Mr Speaker, Minis pou Finans, i pe fer sir ki tou travayer Seselwa i ganny en saler pou al dan lakour avek lafen dimwan. I pa osi fer sir ki nou bann paran i ganny zot sekirite tou le mwan e a ler.

E fer sir ki Seselwa ki pran zot retret, zot osi zot ganny zot pansyon ki merite an antye e la fodre pa ki Seselwa i oublie ki ozordi Gouvernman LDS ki pe pey tou det ki ti'n ganny kit dernyen par ansyen administrasyon.

Se pou sela ki ozordi nou bezwen felisit nou Gouvernman pou vin a tan, pou vin sov nou pei. Seselwa ouver zot lizye, ouver zot zorey e get otour zot e ekout byen sa bann mesaz sorti isi lo sa kote latab. Si LDS pa ti'n ariv atan, ozordi pep Seselwa, nou ti pou anba sa pon ki nou pe kontinyen tann koz lo la.

Nou tou nou ti pou anba sa menm pon! Nou tou ansanm

ti pou anba la, akoz dan bal kafe napa triyaz.

Mr Speaker, loter Mosyon Onorab Willaim in *acknowledged* ki bann det eksteryer pe diminye. In desann sorti 100poursan in ariv 60poursan *GDP* e ki osi nivo lenflasyon dan pei i ankor ba.

Mr Speaker, wi, nou fyer ki malgre nou'n vin zwenn sa bann det ler nou ti pran pei an 2020, avek bokou determinasyon pou nou sov nou pei e reetablir nou repitasyon, Gouvernman ti fer tou pou li arive koman pey sa bann det.

I a pe fer tou dan son kapasite pou li efas otan det posib. E pou nou arive fer sa, nou bezwen aksepte e dakor ki bann mezir ek desizyon dir parey serten nou ti dir, ki ti ganny pran par nou Gouvernman in annan lefe pozitiv e in arive stabiliz depans pei.

Wi Mr Speaker, nou pou fer li e nou pou kontinyen fer li pli byen ankor, parske nou annan en Gouvernman ki responsab e ki konn priyorite pei. Mr Speaker, pli bon nouvel ankor, se nou rezerv pei ki pe kontinyelman ogmante e sa i fer ki bokou devlopman pe ganny fer en pe partou dan nou pei.

Ozordi mon fyer pou dir ki atraver bon zesyon nou finans, Perseverans epou byento pou donn lozman 24 fanmir. Proze *reroofing* pe ganny konplete lo plis ki en 50tenn lakas prefab ki ti pe sibir problemn lapli, problemn koule.

E apre Gouvernman in osi met dan proze pou kontinyen avek travay ki annan pou fer avek sa bann problemn tiyo kase, ki pe kontinyen arive dan bann striktir lakaz.

Semen adisyonnal - 2 lane adisyonnal pou soulaz trafik ki pe desann sorti Perseverance dan bomaten pou al anvil i an progre. Tou dimoun ler i monte desann i vwar sa travay ki pe fer.

E la mon pou dir mersi *SLTA*, mersi Minis Derjaques pou ekout mon lapel e pou donn nou sa semen ki mon ti pe rode.

Wi, mon pou osi dir felisitasyon Minis Hasan ek ou tim, pou sa travay nob, onnet ek latransparans lo lafason ki ou pe kontrol larzan pei. Larzan Lepep Seselwa. Nou pou war pou nou menm, sa gran diferans ki pe arive, letan nou pe regard tou bann keksoz, tou bann proze ki pe ganny b yen zere, byen finance dan nou pei.

Mr Speaker, mon pe dir avek Lepep Seselwa ekout nou. Pep Seselwa pa fer sa fot;

analize, zize pou zot menm kote nou'n sorti e kote nou ete ozordi.

Ozordi Sesel i ganny rekonnèt koman en pei pli egzantplèr dan lemond, akòz? Nou Gouvernman in travay pou anmèn Sesel pli o nivo posib e in tir li dan sa rigol kot i ti'n antre avan 2020.

Nou Gouvernman in deklar lager kont drog, ki ti pe antre dan pei gos, drwat, ki ti a pe fer nou bann zenn tonbe, vin bann kriminel, perdi zot repitasyon, zot dinyite, al angaz zot dan bann move aksyon ki ti pou anmèn move repitasyon pou nou pei.

Ozordi, bokou bann *drug lords* pe war li difisil pou fer antre zot drog. Se sa ki pe fer zot deklar lakoler kont nou Gouvernman, akòz i pe met lord avek zot.

Mr Speaker, nou Gouvernman la in negosye sa ta det ki ti ganny kit deryer par lansyen ladministrasyon. Se sa pli bon fason fer Mr Speaker, ki'n fer ki bann pei etranze in rekonnèt lonnekte e bon lentansyon Gouvernman LDS e sa in fer zot akeyir nou Prezidan avek lebra ouver.

Akòz bann Sefdeta in dekouver ki dan Gouvernman LDS, zot kapab met zot konfyans ladan. En

Gouvernman ki son lanmen i prop e ki'n pare pou pey zot sa bann det, sa bann larzan ki Sesel ti dwa anba parti ansyen Gouvernman.

E alor ozordi, Sesel in reganny son vre plas parmi bann gran pei pwisan. E i pe ganny konsidere koman en pei ki annan son pep aker.

Mr Speaker, an terminan, mon pou dir ki sa Mosyon i en Mosyon pou revey pep Seselwa. Fer zot sorti anba sa bann lenfliyans sal. Ouver zot lizyer e get otour zot ki en Gouvernman in fer, ki nou Gouvernman pe fer e pe kontinyen fer pandan zis 3 an o pouwar. Ki kantite striktir ki ti'n tonm an rin e ki ozordi pe ganny refer.

Fasilite sportif ki ti 'n fin pouri ki ozordi pe ganny re-aranze. Kof pei ki ti vid, ozordi i a pe releve e pe i pe fer ki zot in kapab ganny en logmantasyon R1000 lo zot saler. Bann lasistans ki'n ganny ogmante, bann devlopman touristik ki pe kontinyen devlope lo Mahe e nou bann zil e plizyer lezot devlopman ankor.

Aprè sa kalamite le 7 Desanm 2023, kot nou'n sorti e kote nou ete ozordi.

Atraver sa Mosyon, wi, nou pou sipòrt e felisit nou prezidan avek son Konsey Minis a tou tan ki nou remark zot

bann bon travay, pou anmenn Sesel kot i ete e pli o ankor.

Mr Speaker, mon pou dir avek Onorab William poudir mon pou siport son Mosyon avek tou merite. Mersi.

MR DEDPUTY SPEAKER

Mersi Onorab Bastienne. Mon ava envit Onorab Cosgrow pou pran laparol.

HON WALLACE COSGROW

(Off-Mic)

MR DEPUTY SPEAKER

Pardon ? mon pa'n war lanmen Onorab Hoareau anler mwan, fodre i lev son lanmen pou mwan war li.

HON WALLACE COSGROW

(Off-Mic)

MR DEPUTY SPEAKER

Ekout mwan, mon'n war pou ou avan apre mon'n war pou Onorab Aglae, ou non i la. Wi. Ou dir mwan Onorab Hoareau in lev lanmen, non, fodre i lev son lanmen anler pou mwan war li. Be *proceed* Onorab.

HON WALLACE COSGROW

Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi tou Manm Onorab e bonn apre midi tou manm piblik ki pe ekout nou apre midi.

Mr Speaker, ou a pardonn mwan si mon komans mon lentervansyon parey mon pe komanse la. Me selman pou mwan Mr Speaker, sa Mosyon i enn bann Mosyon pli liser dan tou sa Mosyon liser ki sa kote latab in anmennen ziska ozordi!

Mr Speaker, ler mon get bann Mosyon ki zot in anmennen ziske ozordi, i zis bann Mosyon ki zot pe flat zot Gouvernman e pe fer krwar zot pe fer en bon travay.

Sirtou Mr Speaker, mazorite sa bann Mosyon ki sa Onorab in anmennen ozordi e mazorite bann Mosyon ki li i anmennen, se bann Mosyon ki pe flat Gouvernman. I fer mwan krwar Mr Speaker ki sa Onorab i pa konfortab kot i ete laba.

Onorab, mon lans lapel avek ou si ou anvi retourn kot nou vini ou, pa bezwen ki ou flat bann la pou ou kontinyen *belong* laba.

(laughter)

HON WALLACE

Mr Speaker, diferans ant nou bann Mosyon, kekyon ek sa ki pou laba i kler, nou rod solisyon pou bann problem ki annan dan pei ozordi. Nou rod laklerte dan bann sityasyon ki pa pe al byen.

E parey mon'n dir lo kote latab zot bann Mosyon dan son gran mazorite se flat Gouvernman, ponp Gouvernman e fer krwar ki poudir tou keksoz pe al byen – glorifye Gouvernman si oule.

But Mr Speaker, tou Seselwa ozordi i konn larealite. Sanmenm ou'n war Dimans nou laplenn ti plen, ti deborde!

(APPLAUSE)

HON WALLACE COSGROW

Akoz zot in fatige avek sa Gouvernman bat latet e en Gouvernman ki pa pe delivre pou zot ozordi. I annan en Onorab ki'n koz avan mwan i dir e ti annan en pti git dimoun - en pti group dimoun - be si ti annan en pti group dimoun, pa fatig zot avek sa. Mwan mon sel *advice* ki mon donn zot, se fer enn e la petet Mr Speaker, anver ou koman Sekreter Zeneral parti - Mr Speaker, mon *challenge* ou...

MR DEPUTY SPEAKER

Kit mwan an deor ou deba silvouple.

HON WALLACE COSGROW

Mon pe met Sekreter Zeneral parti Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Non, non, non, kit mwan an deor ou deba atak tou dimoun la anba si ou anvi – kit mwan an deor. Mersi.

HON WALLACE COSGROW

Ok, mon *challenge* - mon *challenge* direksyon LDS pou zot fer en *rally* en kou- fer enn. Anpli laplenn. Al Anse Aux Pins anpli laplenn Anse Aux Pins apre zot ava vin diskit avek nou.

(comments off-mic)

HON WALLACE COSGROW

Mr Speaker, sa bann kalite Mosyon la, i parey ler en dimoun pe noye, ler zot pe perdi direksyon, zot sey tyonbo tou keksoz pou zot kapab reste *afloat* e se sa ki pe arive ozordi avek Gouvernman LDS.

Zot pe tyonbo tou sord kalite pti keksoz pou zot reste *afloat*. Pep Seselwa i rapel byen bann premye lannen detrwa 2 lannen LDS dan Lasanble Nasyonal, ki zot ti dir nou ki la, nou ki annan mazorite, nou ki *run border* – nou ki dir ki pou fer.

Zot in realiz zot bann *narrative* pandan sa dernyen 1 an - 1 an ekek. La taler en Onorab ki'n koze avan mwan, in dir fer nou konfyans, pa krwar sa bann dimoun laba.

Zot fason koze in sanz net akoz zot konnen poudir ozordi dan sa pei i annan en pake problem -en pake Seselwa ozordi ki pa satisfè avèk lafason ki zot pe *run* Gouvènman.

So pou mwan Mr Speaker, sa Mosyon kot nou pe felisit Prezidan, felisit Minis, felisit Manm isi, felisit Manm laba, pour mwan pa fer sans sa Mosyon. E mon pou dir akoz pa fer sans Mr Speaker.

Nou koz lo rezerv in ogmante, rezerv in ogmante kwa? Avèk *loan*. Nou pe pran plis *loan* anmase met dan rezerv Mr Speaker.

Ok, mon'n get taler in dir 3.2 mwan rezerv in ogmante. Nou koz lo lenflasyon Mr Speaker. Lenflasyon i reste ba. E la dan lakour bann dimoun al demann zot ki manyer zot pe war zot lavi - al demann zot si zot kapab avèk zot lapey lafen dimwan ariv lot lafen dimwan.

Se sa bann baromet ki nou bezwen al gete. Annou arete asize get statistik dan bann papye dir tou keksoz i *ok*. Seselwa pe soufer la deor. Seselwa pe soufer annou tyonbo zot lanmen parey ti ganny dir. Pa nou ki ti dir Mr Speaker.

Mr Speaker, i annan en Onorab laba, pe nonm non mon manman - mon pa konnen ki

mon manman in fer li me silvouple si ou ti kapab entervenir, dir li in fini koze, ziska prezan mon pa'n zanmen tret li mal dan Lasanble annou kontinyen byen silvouple, *ok*? Nou byen nou de annou kontinyen byen Onorab.

Mr Speaker, ozordi Mr Speaker, lamazorite Seselwa dan sa pei pa pe santi parey sa Mosyon pe dir. Zot pa pe santi koumsa. Mazorite Seselwa zot larzan lafen dimwan pa ariv zot lafen dimwan. Mazorite Seselwa pe ganny difikilte pou Sonny zot zanfan. Mazorite Seselwa pe ganny difikilte pou pey bis dan bomaten. Parske problem Mr Speaker.

E ozordi nou, nou pe vin felisit li - mon pa pe vin felisit Gouvènman akoz pa pe marse keksoz. E nou, nou pou dir kot i mal e nou pou nou pou sey anmenn solisyon pou dir kan manyer pou aranze.

Mr Speaker, nou koz lo *GDP* in monte - *GDP capita* in ogmante, me nou bezwen dir dimoun ki *part of* sa monte i baze lo en reazisteman - baz *GDP* i lo lannen i apel *rebasings* Mr Speaker. Nou bezwen koz ek dimoun sa. Dan sa bout Rapòr *IMF* nou pa war in koz lo *rebasings*. Nou koz zis lo swazir sa ki nou anvè ki koz?

So tousala i bann keksoz ki nou bezwen dir avek dimoun. Prezan mon ava al lo bann keksoz Mr Speaker, ki mwan mon santi poudir ozordi sa Mosyon i pa fer sans dan lafason ki in vini.

Premye keksoz; pri lavi Mr Speaker, kou lavi Sesel i enn ki'n pet plafon. E parey mon'n dir Seselwa pe war li difisil pou fer 2 bout zwenn. Kot ou ale partou Mr Speaker, tou dimoun pe konplent sanmenm. Mon asire ler zot fer zot bann *Blitz* dan distrik dimoun pe dir zot sanmenm.

Beau Vallon Sanmdi zot ganny dir sanmenm zot. Kanmenm nou ganny dir poudir tou keksoz pe al byen nou desann nou *pet* en pti lisyen nou dir tou keksoz ti al byen, be non! Nou konnen poudir pa tou keksoz ki ti al byen e dimoun pe konplent deor.

Dayer Mr Speaker, akoz ki dimoun pe konplent? Akoz an 2022 nou ti dir nou pou sakouy pye – zot ti dir zot pou sakouy pye zot pou fer pri lavi desann e zot pou met larzan dan pos Seselwa. Sa en promes ki pep Seselwa i ankor pe espere e sa ki ozordi zot pe ekout nou e zot pe rod en lespwar e en solisyon pou zot lavenir.

Lasistans sosyal Mr Speaker, zot in dir zot in fer reform dan lasistans sosyal, zot in fer li pli zis, pli ekitab. Ti annan en serten pwen ti annan zis 100 ekek dimoun ler nou ti *averagely* par distrik, ti tonm 3-4 dimoun par distrik. Oule dir mwan Sesel dan sa sityasyon ki nou ete ti annan zis 3-4 dimoun ki bezwen lasistans?

Me byensir non Mr Speaker. Me lafason ki zot in antreprann sa reform sosyal dapre zot, in kit en kantite Seselwa vilnerab deryer. Endiskriminaman zot in pran en kantite Seselwa, zot in met akote e se sa ki dimoun pe rebel zot ozordi.

Dimoun ti abitye ganny en pti lasistans pou kapab soutenir son fanmir. Dimoun ki travay. Pran ou en dimoun ki ganny li R10 mil ozordi Mr Speaker, i pa pares li – i pa pares. Me petet son sityasyon sosyal i pa pe kapab *make ends meet* e ler i vin demann ou en lasistans ou a refiz li? Apre nou ava dir Prezidan, Minis, felisit zot, pe travay, fer en bon travay?

But of course not! Nou pa pou felisit li nou, akoz ozordi i ankor annan dimoun ki pe soufer, malgre ki ti fer promes 2020. Me prezan sa bann promes eski ti bann promes dan

vid? Bann promes pou zis ganny eleksyon?

Bokou Seselwa in bat ladan – 54poursan Seselwa in tonm ladan. E in donn zot pouvwar, me ziska prezan zot pa ankor kapab delivre lo sa bann promes. So nou, nou pa pou asize lo sa kote latab e felisit person, tan ki zot pa ankor kapab delivre lo zot louvraz.

Enn bann premye keksoz ki zot ti fer - fer monte pri bis pou Seselwa. Nou konnen *SPTC* ti ganny etabli lo en baz pou li kapab transport Seselwa sorti dan lakour pou al travay, epi sorti travay pou al dan lakour. Pa en *luxury* sa. E dimoun pou kapab ed sa lekonomi, sa pei bouze. Se sa labaz e sa ti en baz ideal nou parti Mr Speaker.

Nou konpran zot lide pa parey pou nou. Nou konpran zot prensip pa parey pou nou. Be omwen sey konpran sa bout la. Sey konpran ki poudir dimoun i bezwen desann al travay e ler ou ogmant zot pri transportasyon, i kre en *burden* lo zot Bidze. Enn bann premye keksoz ki zot ti fer sa.

Mon pa dir nou pa devret restriktir *SPTC*, rod en fason kan mannyer nou fer desann *cost of SPTC*. Me annou pa al direktman lo travayer, pou nou al tir sa larzan lo travayer.

Yeah, zot bezwen asize *rethink* lafason ki zot fer keksoz. E se sa ki pe met zot dan problem ozordi. Se sa ki met zot dan problem.

Si zot pa kapab zot napa sa lide *move away*, les nou vin travay, nou ava fer sa pou zot!

Ozordi Mr Speaker, lasante i en gro konsern pou nou pep. Nou'n fer en kantite nou - pa tou petet ki'n mars byen. Nou'n fer en kantite nou. Depi o komansman Mr Speaker, nou bann sistenm *immunization* kot nou'n donn vaksen. Nou ki'n donn vaksen dan sa pei. Zot vin koz lo vaksen *COVID* sepa isi, laba? Nou ki'n komans donn vaksen dan sa pei.

Nou ki'n met sa pep an bonn sante Mr Speaker. Nou ki'n fer li!

(APPLAUSE)

HON WALLACE COSGROW

Ozordi nou annan en rikord ladan. Lasante primer nou ki'n etabli, baze lo en vizyon, lo en prensip. Si ou vwar ozordi dimoun in kapab *access* klinik dan zot lokalite, se nou ki'n mete, Mr Speaker. Devlopman lasante segonder, se nou ki'n mete; lasante tersyer pou ou al trete aletranze, se nou ki'n mete.

Mon dakor avek ou pa tou ki'n mars byen, me solman ozordi mon ekspekte zot in vini zot in pran sa sistenm, fer marse, fer mars byen.

Me ozordi problemn partou. Yer menm dan *PNQ* nou'n koz lo la – problemn partou, *fungus*, napa tapi, napa zorye, manze i en problemn. Tretman i en problemn, latizann i en problemn. Prezan oule mon vini mon felisit Minis Lasante?

Mon pa kapab felisit li. Ozordi oli li. Mon konpran Minis Lasante i paret pe *déménager* sa ki mon konpran - mon pa konnen si vre. Petet mon mal. Mon pa kapab felisit li Mr Speaker, akoz i ti devret la yer pe reponn *PNQ Leader* Lopozisyon.

So nou- mon pa konpran kan mannyer zot le nou felisit Prezidan, felisit Minis, kan keksoz pa pe marse.

Ledikasyon Mr Speaker, mon krwar nou'n ganny enn bann pli move rezilta lannen pase. Koriz mwan si mon mal. *Ok*, pa toultan ki mon ganny keksoz byen Mr Speaker, mon en imen - mon pa parfe. Nou'n ganny enn bann pli move rezilta ledikasyon rezilta lannen pase.

Minis i vini i dir i vin dir nou tou sord kalite zoli parol. Ler i ti vin son *interview* la pou

li ganny apwente koman Minis, i ti donn nou tou sord kalite plan, annou al gete konbyen sa bann plan ki i ti vin donn nou la ki'n marse. *Ok?*

Sa zafer lekol i ganny lotonomi oli? 3 an pe al 4 an la. Ti koz lo la Mr Speaker, ou osi koman en Manm la - oli? Napa – pa pe marse. Nanryen pa pe marse. Zot pe zis roule, roule, roule koumsanmenm.

Pa pe vin avek okenn signifikan; napa *momentum* dan sa ki zot pe fer. Ou konpran mwan Mr Speaker?

E se sa rezon akoz mon pa kapab – mon pa kapab - mon war li difisil pou mwan felisit Prezidan Konsey Minis lot, lot, lot Mr Speaker. Mon pa kapab akoz i pa pe marse. E problemn ki pa pe marse Mr Speaker se direksyon - a latet direksyon ki pa pe fer en keksoz marse.

Ozordi Mr Speaker, i annan en kantite bann pti biznes ki pe konplent - kantite bann pti biznes ki pe konplent. I annan ki pe debourye, ki pe fer byen me i annan en kantite pe konplent napa dimoun pou aste zot bann keksoz – *purchasing power* Seselwa in tonbe. Dimoun napa larzan pou depanse e biznes an retour pe soufer.

E sa pou annan en lefe lo nou pei, lo lekonomi Mr

Speaker. I pou annan en lefe. Ler biznes pa *perform* - biznes in met dimoun deor, napa larzan ki roule, e ki arive? Lekonomi i tonbe, *less* taks i anmase Mr Speaker.

So tousala nou bezwen konpran. Nou bezwen rod nouvo fason fer e zot ti promet nouvo fason fer. I dan zot manifesto. Dimoun in lir - dimoun in donn zot pouvwar baze lo zot manifesto. Me ozordi zot pa pe fer li. Zot pa pe fer li. Ou ganny mwan Mr Speaker?

La mon pou vin en kou lo Cascade Mr Speaker avek Providence. Mon pa pou al an mal lo Cascade ek Providence, akoz nou'n koz en kantite lo la. Me keksoz pa pe marse. Dimoun ozordi i ankor pe espere pou aranz zot lakaz.

R25 mil pa'n ase. Larzan dan fon i annan me solman nou pa konnen ki zot pe fer avek e dimoun pe espere. Sanmenm ti annan en ta *pickup* sorti Cascade Dimans e mon konpran poudir i annan lakoler dan Cascade akoz sa. Ou konpran mwan Mr Speaker?

Providence - Providence Mr Speaker. I annan biznes ki'n relanse. Me i annan biznes ki ankor pe soufer avek zot *cashflow*. Napa *cashflow*, napa larzan - in napa larzan pou 6 mwan e zot ankor pe *struggle*.

So ki mannyer mon kapab felisit Minis Devika?

Mon napa problemn personnel avek Minis Devika. Mon pa kapab felisit li akoz sekter biznes i ankor pe soufer. Me selman par kont Mr Speaker, ki nou'n war? Ankor enn bann premyer keksoz ki zot ti fer letan zot ti aprese, zot ti vini. I vin la devan la i ti organiz zot lekor. Sakenn ti met zot *allowance* palto, ledan, lot, lot, lot ti donn logmantasyon isi, logmantasyon laba, avan donn nenport ki dimoun.

Ozordi mazorite Seselwa dan sekter piblik in ganny 10poursan, me in anvaler dan tou sa bann depans. So ou konpran Mr Speaker ,akoz lo kote sa latab e mwan personnelman mon pa pe kapab siport sa Mosyon. Nou bezwen vin ek bann Mosyon ki anmenn vre solisyon - ki pe rod solisyon e *press* Gouvernman pou fer aksyon.

Press Gouvernman pou fer aksyon pou zot kapab delivre pou sa pep. E si nou pa fer li e si zot pa fer li -*anyway* mon pa bezwen dir zot si zot pa fer li ki pou arive. Zot konnen ki pou arive akoz mon krwar '*the writing is on the wall*' parey Angle i dir e zot pe war li zot. Zot pe met en lager, zot pe *put on a brave face* me zot pe war li zot.

The writing is on the wall.
2025 Seselwa pou swazir en lot
group dimoun pou diriz sa pei.

(APPLAUSE)

HON WALLACE COSGROW

Seselwa ozordi pe met konfyans
dan *United Seychelles!* En
nouvo group dimoun Mr
Speaker. En nouvo group
dimoun ki pare pou anmenn
solisyon, pou tou zot bann
soufrans ozordi ki zot pe pas
ladan. Nou en parti ki get
mazorite travayer! In ganny dir
dan *speech*, dan *rally*.

Nou en parti ki get
mazorite travayer e se dabor
nou ki'n lev sa *middle class*
Sesel avek nou bann POLISI
avek nou bann aksyon, bann
keksoz ki nou'n fer nou'n lev
middle class atraver
ledikasyon, lasante. Ou
konpran mwan Mr Speaker?

E se sa ki pep Seselwa pe
ekspekte. Ler en boug in ariv
middle class, in travay in ganny
li son travay, in etidye in ganny
li son degre, in aste son pti loto
Creta – in fer son lakaz, i pa
anvi degrengol dan lamizer li - i
anvi bouz pli o. Me zot pe fer
mazorite laklas mwayenn Sesel
degrengol dan lamizer.

Zot pe fer, i pe arive Mr
Speaker. Dimoun ki ganny en
saler ase eze ozordi pe ganny

difikilte li osi. So tousala,
tousala i rezon Mr Speaker aköz
mwan mon pa pou kapab siport
sa Mosyon ki la.

Mwan mon anvi war en
Mosyon – petet mon ava
anmenn mwan menm – zot pou
dir mwan anmenn mwan menm
mon avan anmennen - kot nou
war solisyon. Nou rod laklerte
pou bann *issues* ki annan dan
sa pei. E nou *press* lo
Gouvernman pou aksyon.

Pa pou nou
personnelman, me pou
mazorite sa pep Seselwa ki
ozordi zot pe war zot dan
difikilte e dan soufrans. Mersi
bokou Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. Mon ava envit
aprezan Manm Elekte pou
distrik Port Glaud Onorab
Egbert Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre
midi tou Manm Onorab. Bonn
apre midi tou zabitan Port
Glaud e tou pep Seselwa ki pe
ekoute ozordi.

Mr Speaker, i fer mon
2enm manda isi dan Lasanble e
pou dir ou fransman, mon pa'n
zanmen war en Mosyon ki vin

dan sa kalite laliny kot pe felisit politisyen.

Mr Speaker, si nanryen fer avek lise ti en Mosyon, ti pou sa enn ki la. Mr Speaker, mon dir sa koumsa aköz letan mon pe lir sa Mosyon mwan, mon war poudir lentansyon Mosyon reelman ti pou felisit Prezidan ek son Konsey Minis. Apre petet in ganny dir be azout Labank Santral ek Lepep Seselwa pou ser tir politik ladan petet – pou deley en pti gin lentansyon.

I annan en keksoz ki mon krwar nu bezwen konpran se ki, politisyen i ganny felisite, i ganny zize ouswa i ganny evalye tou le 5 an. Si ou'n byen travay, byensir ou pep pou remet ou la. Me si ou pep pa satisfere ek travay ki ou'n fer, byensir i pa pou elekte ou pe met ou la. E nou, nou konn sa tre byen lo sa kote latab.

2020 Seselwa ti pran en desizyon ki i pa ti satisfere avek travay ki nou nou ti pe fer e i ti deside pou met en lot Gouvernman o pouvwar, dan en fason demokratik.

Nou lo sa kote nou'n respetousala ki'n arive e pasaz pouvwar ti ganny fer dan en faon amikal, kalm e sa mon siport e remersi sa ladministrasyon ki ti la avan, ladministrasyon Prezidan Faure.

Me letan mon pe regard ozordi Mr Speaker, 1 an preski - 1 an aköz dat eleksyon in anonse la, le 27 Septanm 2025. I reste forse si nou *walk backward* Mr Speaker, apepre en 15 mwan la i reste. Ki mwan mon pe war la, nou war *lo Order Paper en Mosyon ki mon appel damage control* pe ganny anmennen.

Letan mon pe get bann pwen ki pe ganny mete dan Mosyon, Mr Speaker, pe koz lo *GDP* 60poursan, kot lo rezerv pei, nivo lenflasyon, Sesel i ganny rekonnet koman en pei egzampler.

Be letan mon regarde en pe pli profon Mr Speaker, avan *COVID* ti frap nou, sa i 2019 an aryer, Sesel son *GDP* ti 60poursan e target 2025 ti pou ariv 50poursan. Me *COVID* ti vini.

E tou pei ti ganny afekte ekonomikman letan *COVID* ti vini e se sa ki nou ti vwar nou *GDP* ti remonte pou ariv preski 100poursan. Sa letan ti \$16 mil. Apre ti desann.

E par zour, Labank Santral ti fer nou konpran poudir sa \$2 milyon apepre ki nou ti pe anmase par zour koman en pei, nou ti pe anmas forse zis \$500 mil par zour. Ki ou ekspekte ?

Byensir ou det anver ou *GDP* pou ogmante. I en realite. Letan nou anvi koz lo rezerv prezan, zot in koz lo Kof vid en kantite. Letan zot ti pran pei an 2020, rezerv Labank Santral ti par lao \$400 milyon zot kapab al rode sa bann lenformasyon.

Zot koz lo kof vid, me si bann mezir ki Gouvernman avan ti pran pou kapab soutenir biznes, soutenir travayer, plen biznes ti pou fermen en pe travayer pa ti pou gannyen lanplwa. Pati pou manze.

E se sa ki fer mwan reflesir – mon krwar pep Seselwa i bezwen reflesir lo la, ki Gouvernman liberal ti pou fer a sa moman letan, si zot zot ti o pouvwar zot pa ti pou gannyen lasistans. Pa ti pou gannyen, non! Ti pou napa okenn *FA4JR*. Ou al deboury ou ou, sa ki ariv oui sanmenm. Parey sa ki'n arive avek biznes *CCCL* laba, bann biznes Providence.

Al gete ki ou pou fer ou. Al gete ki ou kapab fer pou ou pei parey Minis ti dir nou. Pei pa pe la pou ed ou li. Be ki ti pou arive? Plen ti pou fermen. Plen ti pou bezwen perdi lanplwa, plen fanmir ti pou dan problemm. Konmsi sa analiz zot pa pe war zot? Zot in vini dir kof ti vid!

Kof ti vid, zis 1 an apre dan zot pouvwar zot donn zot lekor gro logmantasyon *allowance!* Kof ti vid! Kof ti vid pe monte desann lo avyon, al vizit isi, al vizit laba? Kof ti vid? Al lo zil, tousala Mr Speaker. Kof ti vid menm sa.

Mwan Mr Speaker, letan mon regard sa Mosyon, i en Mosyon nou ti merit felisit pep Seselwa pa politisyen! Akoz dan tou reform, dan tou evantyalite dan tou difikilte, dan tou difikilte ekonomik se pep ki bezwen aziste li. Politisyen depi Prezidan, depi son Minis, zot, zot reste dan bon zot zot pa konnen ki savedir fer sakrifis zot!

Pep Seselwa ki'n konnen ki savedir fer sakrifis. Sa ki'n bezwen al rod en lanplwa sorti dan son biznes. Sa ki *loan* labank pe tay deryer zot. Sa ki'n bezwen in vann plizyer bann *asset* ki zot ti annan pou kapab resoutenir zot lekor, redres zot lekor.

Pep Seselwa ki'n fer sakrifis *mes chers amis*. Felisit li! Akoz si tou ti abandonnen ti dir non pa pou fer nanryen, mon *give up*, lekonomi ti pou *crash*.

Pa vin dir mwan felisit Prezidan ek son Konsey Minis, aköz zot zot ti pe byen pase. Zot in donn zot lekor parey Onorab

Arissol ti dir -pou pran tou sa ki pou zot- zot ti pran tou sa ki pou zot. Sa i en realite.

Mr Speaker, ozordi dan sa pei, mon ti kapab vini parey zot mon ti a kontan nou fer lo sa kote me mon pa kapab fer sa – mon ti kapab vini dir be ozordi tou Seselwa i dir lazwa ; tou Seselwa pe vin en lavi ere, tou Seselwa i ganny sa ki li i anvi, tou Seselwa lasante i bon, ledikasyon i bon, ou al dan ki biro Gouvernman, ou servis i bon i pase ou ale vitman!

Me keston eski i vre sa? Nou nou konnekte ek nou dimoun nou, akoz nou a konnen ki pe pase. E partou kot ou pase dan bann pti kwen ou tann dir be zot tir nou dan sa soufrans! I annan ki dir ou in ler pou 2025 i ariv bomaten menm.

Mwan Mr Speaker, mon pa ni pe vin kriy okenn “wipipip.” Pep Seselwa pouwar i dan zot lanmen zot ki bezwen deside tou sa ki zot ti pe ganny promote depi 2020 si sa bann promes in ganny akonpli.

Eski ou pe ganny ekoute? Nou lo sa kote latab nou’n anmenn plizyer keston, Mosyon, debat lo soufrans sa pep pandan sa 4 an mon kapab dir. Me ki LDS i fer? Zot ti gognard nou, ridikil nou, riy

nou, maltret nou. La i annan ki dir nou mal bennyen tou!

(laughter)

HON EGBERT AGLAE

Be Mr Speaker, mwan si mon kapab reponn sa Onorab atraver ou Mr Speaker, mon pa pou ale laba, mon pa pou ale, non, non, non. Plito mon reste ek sa pti kouler lapo ki mon annan ki mon pou al dan sa bann rigol parey.

Mr Speaker, en lot keksoz ki nou bezwen mezir sa Gouvernman lo la, mezir sa Minis, son Konsey tousala se lafason ki zot in zer ladministrasyon ozordi.

Nou nou fer legzersis bidzeter, nou pou al dan *mid-year review* byento, lafen lannen Bidze i vini, partou kot ou gete, ou war bann inabilite pou fer sa, inabilite pou en bon pe proze, inabilite pou fer bann *recruitment*, zot demann ou larzan ou donn zot, zot pa kapab depanse. Zot annan en manda zot. Zot demann travayer pou travay, me selman ou pe war kantite inabilite be ki mon pou felisit ou la? Lo kwa ki mon pou felisit ou?

Sa 2 pti renovasyon ki ou’n fer, avek bann *building* ki nou nou’n fer panda 43 an? Mon pou vin felisit ou lo sa? Be

nou ki ti fer sa, ou'n vini ou'n vin aranze. I parey en zonn ki'n zwenn en nouvo madanm ki annan en lakaz i deside vini i dir be *ok*, mon ava azout sa pti bout nou ava repenn nou ava fer pli konfor. Sa ki zot in fer zot.

Akoz zot pa ti dir, be nou ava aste en lot kare later nou a fer en lot lakaz? Non. Sa ki zot pe fer la, Perserverance la, be zot in war ki kalite – kantite problem ki atase avek? Nou nou'n donn dimoun dinyite pou viv dan sa pei. Sa ki *US*, *SPPF* in fer !

APPLAUSE

HON EGBERT AGLAE

E letan mon 'n tann bann komantr ki'n ganny fer akoz dan nou bann speech dan nou *rally*, wi nou 'n dir nou le donn Seselwa sa ki zot zot in pran sa ki appel pou zot. Nou ti dir nou pou redonn zot, zot *allowance* zot bann 13enm mwan saler e nou pou fer plis ki sa ankor. I pa zis sa li. I annan ankor keksoz ki zot pou gannye Seselwa.

Akoz nou nou krwar poudir Seselwa i bezwen merit viv. Premyerman Seselwa i bezwen mete an premye. Zot ti promet Seselwa pou met an premye. Zot koz for lo la letan zot ti dan Lopozisyon, me taler i

annan en Onorab - mon krwar Onorab Porice atraver ou Mr Speaker, in servi en term donn manze – mon krwar in dir manze poul ki dan zot kazo oule nou al donn bann ki an deor kazo.

Mon le fer li konnen poudir dan kazo, an deor kazo, zot ti donn manze Seselwa. Me ozordi zot zot pe donn poul etranze - bann poul enporte manze. Sa ki pe arive ozordi.

Ankor bann keksoz ki nou war poudir nou nou krwar poudir pep Seselwa, sa ki i pe ekspekte e si i pou felisit son Gouvernman, se ki ou ti a war li ozordi dan en pli bon kondisyon lavi. I ti kapab leve bomaten avek en souriy lo son figir prepar son zanfann pou al lekol; kot i pa pe grat latet ouswa ape mazine ki i pou met dan son bwat. Si i pou anvoy li lekol osi.

Pou li al travay osi, ek sa pri bis i bezwen gete si i annan larzan lo son kart bis. E letan in ariv le 5 le 6 i bezwen komans fer sa ki ou ti dir nou - i bezwen - sa sang ki deza pe sere pe pez li la, mon krwar i bezwen fer marse ankor marse plizyer mayon pou li kapab sey ariv lafen dimwan.

Lo kote son *bill* li menm, *PUC*, bill elektrik, *fuel* lontan ti annan lanons ler *fuel* ti monte,

SBC ti al *interview* kot laponp. Ozordi zis bap – be zot in monte? Kan in monte? Bann *pump attendant* zis i e get ou i riye. Nou pa konnen kan i monte nou.

Be nou kapab kontinyen koumsa? Ou donn en logmantasyon 10poursan apre ou pas par deryer ou entrodwi en bann mezir taksasyon ki abzorb tou sa ki ou”n donner. Plis ki 10poursan. E la pe koz lo to lenflasyon, be si nou pe regard to lenflasyon Mr Speaker, mon krwar ri enportan nou fer en analiz lo la.

Ozordi pouvwar *d’achat* pep Seselwa in desann, desann en kantite. Seselwa pa pe kapab fer sa bann kalite *spending* ki zot ti a swete e zot ti kaba fer dan nou letan. Menm si zot pou kapab konpare ennler nou war bann komanter lo *Facebook* pe dir be selman letan i annan bann aktivite nou vwar zot desann an gran nonm.”

E zot war ki kalite group Seselwa ki al sa bann kalite aktivite zot? Laplipar i bann zenn e i dan natir zenn pou zot aktiv, pou zot al dan bann aktivite.

Be plizyer manman papa pa kapab ale sa bann aktivite. I plizoumwenn sakrifye i a dir mon piti mon a donn ou sa R100 be

si ou anvi ale, ale aköz dan mon letan mwan osi mon ti *enjoy*.

Sa bann ki pe leve, trimouse, travay pe sey travay pe sey mont en lakaz, ki pe pey son *bill* ouswa ki pe pey son bann *loan*, ou pa pou tro war zot dan sa bann kalite aktivite. Non!

Annou pa pas sa kalite zizman, pou dir letan i annan bann gran *show* ou war zot i plen. Be mon pa blanm zot osi si zot oule ale. Be kot zot pou ale ankor? Kot zot pou defoule?

Lontan ti annan plizyer aktivite sportif dan distrik e Minis i vini koumsa Minis Lazenés sa ek *Sports* ki sipoze fer sa bann aktivite, “nou nou pou fer parey zot zot ti fer kot nou osi nou fer aktivite.” Mon pa konnen ki kalite aktivite i anvi fer mwan. Mon krwar i anvi zis fer bann *workshop*.

Fer program apre program, program ni travay lo program, program i devlop dan program li menm ankor i kontinyen ek program li. Be *put your program into action*. Nou ti a kontan war.

Aktivite zenn pe demande e la zot pe fer *survey* zot dir menm rezilta pou sorti dan *survey* – zenn i dir napa. Konmsi nou pa war nou? E si nou pas en evalyasyon lo plizyer sa bann Minis – mon pa dir tou

Minis pa pe fer son louvraz, me plizyer pa pou kalifye. Zot pa pou pase sa legzanmen.

Zot kapab annan annan pli gran doktora ki donn lentelizans, wi i annan ki annan degre isi degre laba, me letan pou met an aksyon an pratik pou delivre zot pa kapab. Zot fer letour ek nou. Apre zot vini zot koz mansonz dan Lasanble, letan nou demann zot seksyon. Sa ki zot le nou felisite?

Letan en Minis i vini i dir ou *fencing* e fer e yer in sape apre ou monte ozordi 4 semenn apre pe al 1 mwan edmi nanryen pa ankor fer? letan ou vini ou dir mwan poudir napa problem *ice*, napa problemm isi, napa problemm laba, solman problemm i ankor la?

Annou - *come on*, annou serye. E se sa ki oule mon al felisite?

Prezan Mr Speaker, mon konklizyon nou'n met pei dan diferan fason dan en fason, parfwa kot nou pros pou met lanmen lo nou latet koman en pep i annan desizyon ki nou pran i pa bann desizyon ki nou sipoze al fer.

Nou koz lo kominikasyon, plizyer nou bann pei zanmi ozordi i tradisyonnelman i pare pou ed nou i dir i pare pou ed nou, zot annan en kantite *loan*, sa nou konnen. Bann led ki nou

ti abitye resevwar, nou pa pe resevwar ozordi. Akoz i annan serten mefyans, mefyans lo sa Gouvernman, mefyans lo lafason ki zot pe fer.

E se sa ki nou bezwen zis al dan *middle east* laba, pei Arab. E pour mwan sa i enkyetan, akoz mon santi poudir nou ti lo en bon parkour. Nou pe koz lo Sesel in ganny rekonnnet lo nivo enternasyonal, dan Mosyon in mete - en pei egzampler o monn, me avan zot i ti vin o pouvwar nou ti pe ganny rekonnnet lo diferan fron nou. Lo lasante, lo ledikasyon, lo *DICT*, lo Lanvironnman, nou ti pe ganny rekonnnet lo tousala nou.

Pe fer byen lo nivo Lafrik. Lo lape, lo stabilite, me ozordi nou komans degrengole lo serten Lendeks. Annou fer atansyon, annou fer nou sir.

So Mr Speaker, mon pa war - nou lo nou kote, mon pa konnen akoz nou bezwen pou felisit sa bann keksoz nou. Annou felisit pep Seselwa li ki'n fer sa zefor li ki'n fer sa sakrifis, li ki devret ganny felisite. Pa Prezidan, pa Konsey Minis, akoz zot ki'n soufer, zot ki'n arive sirmont tou sa bann defi. Sa ki ti anler li in asize konfortab in pran tou sa ki pou zot. Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. I reste mwan – la devan mwan i annan 5 Manm ki'n endike pou koze. Nou pou pran en break la akoz in ariv 3.30 preski – so mon pou donn – en 6enm Manm in lev lanmen. I pa mon lentansyon ki Lasanble i al *beyond* 5 er ozordi *plus the Right of Reply*.

So nou pe *break* la letan nou pe retournen 4 er, mon pou donn direktiv lo kon byen *timing* e mon pa pou ouvre lalis ankor pou person. So sa ki reste lo lalis ler nou retournen, i annan Onorab Hoareau, Onorab Pillay, Onorab Naidu, Onorab Mondon, Onorab Roucou, Onorab Monthy - i annan en 7enm Onorab –

(Off-Mic)

MR DEPUTY SPEAKER

...akoz mon pa ankor fini koze – so i vin 1,2,3,4,5,6,7 – 7 Manm. letan mon retourn mon pou dir zot konbyen letan nou pou koze – si zot bezwen koz 4 minit zot ava koze, donk pou nou fini 5 er. Nou pou *adjourn* pou nou rebran 4 er.

(BREAK)

MR DEPUTY SPEAKER

Welcome back tou dimoun. Nou pe kontinyen avek deba lo

Mosyon ki'n table par Manm Elekte pou distrik Grand Anse Mahe Hon Waven William. Avan *break* mon ti dir zot i annan 7 Manm ki lo lalis e dezormen in fermen e mon lentansyon termin deba lo sa Mosyon a parti 5 er.

E mon konpran ki i annan 2 Manm *LDS* dan sa lalis prezan ki'n tir zot non, Onorab Sathya avek Onorab Naidu avek Onorab Roucou. *Ok*, donk i reste nou – Onorab Roucou avek Onorab Naidu ki zot non in ganny retire.

Donk, i reste nou 5 Manm. Savedir mon pe donn zot 10 minit sakenn – 10 minit. Donk, nou pou *proceed* dan sa lord Onorab Hoareau, Onorab Pillay, Onorab Mondon, Onorab Monthy e Onorab Arissol.

Anr, in tire ankor, *ok*. Non, i mon lentansyon fini 5 er, wi. So mon a *rework out* si sa 10 minit i remont en pti gin. Onorab Hoareau, *proceed*. Nou ava fer sa en pti kou.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi a tous. Mr Speaker, ler mon'n get kot sa 2 enterven an avan mwan i fer mwan rapel ler mon ti ankor zanfan e ler mon paran ti pe akont mwan bann zistwar avan dormi e avan i komanse i dir mwan

“*Siwandann?*”

Akoz sa zistwar pa vre. E mwan mon konsey avek sa 2 Manm Onorab, se ki avan zot koze dir,

“*Siwandann?*”

Mr Speaker, pou en pei fonksyonn byen, setadir pou donn bann servis ki pep i bezwen e kontinyen eksperyans krwayans ekonomik, met en mars en program lenfrastruktir, kree larises loportinite biznes, i enportan pou annan en dirizan ki solid, drwat e kapab marse byen - e kapab debout byen san bezwen apiy ek okenn keksoz pou li fer en *speech*.

Enn ki annan en vizyon kler kote anmenn sa pei. I bezwen enn ki anmenn en tim avek li - dan sa ka son bann Minis - ki partaz sa vizyon e met an mars en striktir pou delivre lo sa vizyon. Sa vizyon se nou manifesto ki lepep in donn son gran mazorite siport le 20 Oktob lannen 2020.

Ozordi preski 4 an pli tar, depi sa ladministrasyon LDS in pran son responsabilite, sa pep in temwayaz en rekiperasyon eksepsyonnel. Sa pa’n ariv par laverti. In ariv aköz Prezidan ek son tim in travay tre dir, pou retir pei dan en letan kales kase kot kont Gouvernman ki ti annan dan Labank Santral ti

negativ aköz ti napa larzan pou menm pey saler travayer.

Fodre ki Seselwa pa bliy sa vitman. Biznes ti fermen, ti’n ferm zot laport e travayer ti pe viv lo *FA4JR* e menm sa larzan ti pe al ver son finisyon. Premye keksoz ki nou Gouvernman ti fer, se reouver nou erport e relans lekonomi.

Dezyenmman, nou’n travay pou met lord dan dezord ki ti annan dan depans Gouvernman. Sa madanm dan son *interview* avek *SBC* dan *rally SPPF*, in byen dir i dir ki” avan zis delo ti koule dan tiyo.”

Nou tou nou ti vwar ki fason laliny devan robinen kot Biro *Welfare Ocean Gate House* in ariv ziska kot Lorloz zis avan eleksyon.

Me ler ladministrasyon LDS in vini, nou’n met lanfaz lo responsabilite sak dimoun e wi, nou’n dir dimoun ki kapab travay rod en lanplwa e apre delo i a koule. Delo pa pou koule si ou fit e ou kapab travay, me zis ou pa oule travay les *welfare* pou sa ki pa kapab travay avek problemm medikal ouswa dezabilite.

Eski i normal pu serten dimoun leve granmaten, pran son bis pou al rann lapel, pey taks lafen dimwan e son larzan taks i ganny servi pou donn *welfare* dimoun ki kapab

travay? Pour *SPPF* sa i *ok*, me pou nou *LDS* sa pa *ok* e sa se diferans ant nou avek zot.

Mr Speaker, alor nou bezwen felisit nou Gouvernman, pou pran bann desizyon brav e redres sa pei. Nou bezwen felisit nou Gouvernman, pou met sa kales kase enn fwa pou tou dan *scrapyard* e fer vini en loto elektrik pou sa letan modern ki nou pe vin ladan.

Ler nou gete kote nou sorti e kot nou'n arive, malgre ki nou aksepte ki pa tou keksoz ki pe mars 100poursan byen. Mr Speaker, nou pli gran defo ki reste nou servis piblik ki pa neserman pe perform a lekspektasyon piblik, dan serten departman Gouvernman. E les mon a dir ki napa en pei o monn ki son Gouvernman pe mars 100poursan byen.

Dan nou pei i osi annan trenn lipye, e dimoun ki pa pe delivre tandis ki lezot pe travay dir e pe donn tou. Ladan menm US li i vin dir nou ki nou bezwen donn 13enm mwan saler tou dimoun, menm bann ki pe trenn lipye e pe kale dan travay.

Mr Speaker, lekonomi nou pei pe al dan bon direksyon. *Nou Fitch Rating* i montre ki nou lo *B Minus* avek en *outlook* lekonomi i stab e pei pe

eksperyans krwasans. I atrakte lenvestisman etranzer *FDI - Foreign Direct Investment*. Tourizm ki nou sektor lekonomi pli enportan, pe kontinyelman ogmante pou anmenn en reveni par lao 3 poursan logmantasyon, tandis ki *arrival* in predir pou kas rikord par anviron 24poursan avek mwayenn 2016-2019. Sa pa mwan ki dir.

Pa ni Prezidan ki dir, pa ni Minis Finans ki dir, me *Fitch Ratings* en lorganizasyon enternasyonal ki rekonnèt ki en gran lorganizasyon endepandan ki rekonnèt devlopman dan bann diferan pei.

Mr Speaker, risk mazer dan nou lekonomi, in ganny predir se pou lefe sanzman klima e lekonomi Lerop ki pe desann e pri petrol ki kapab potansyelman ogmante e afekte *airfares* e *tourism*. Kwa ki nou pe fer mal alor?

Mr Speaker, sa 10 sren rouz ek zot parti ki'n ne 4 fwa, napa en plan pou Sesel. Zot swe se ki tou dimoun i ganny en 13enm mwan, saler menm si prodiktivite pa bon e *long service allowance*, menm ki Minis Finans e Departman Biro Ladministrasyon Piblik in *amalgamate* tou bann

allowance dan lapey pou fer sir ki lapey i ogmante.

E 3enm redwir laz pansyon, menm si i pou fer nou Fon Pansyona fait e pa soutenab pou lefitir. Menm zot ansyen Prezidan Mr Faure ti'n fini fer desizyon pou ogmant laz retret si i ti retourn o pouvwar an 2020.

Mr Speaker, *SPPF/US* pa kontan ki nou lo bon semen e nou lekonomi pe progrese. Zis mazine dan zot *meeting* piblik, zot dirizan Mr Patrick Herminie in promet si i vin o pouvwar i pou retourn avek bann prensip Albert Rene - en prensip ki ti met en nyaz nwanr lo nou pei pou plizyer lannen.

Sa in fer mwan asire ki Seselwa pa pou zanmen met zot o pouvwar parske "*only fools think the same way and expect a different result.*"

Albert Rene in fer disparet bokou fanmir dimoun, an servan vyolans e tortir par son bann Tonton Makout. E sa in ganny trouve, in ganny raporte e *anecdote* dan bann travay e Rapor *Truth and Reconciliation*.

Dan son letan, dimoun ti napa drwa koze e dir zot lopinyon si ti kont son Gouvernman e kont li. E zot ti zis - e zis en pti group dimoun ki ti son bann fanmir pros e son bann zanmi, ki ti benefisye tou

bann resours pei. Larzan ki ti ante dan kof bomaten, apre midi ti disparet. Tandis ki zot larises ti pe miltipliye dan bann diferan labank ek lenvestisman ki zot ti pe fer aletranze, e partou dan lezot pei - larzan malaki ti pe gonfle partou.

Son bann Minis ti pe abiz zot pouvwar e pran tou morso later partou kot zot ti vwar dan Sesel e zot ti pe vin milyonner lo nou ledò. E ler nou gete, dan zot *rally*, se tou sa bann dimoun ki ti la devan zot anba zot latant.

Mr Speaker, pa bliye ki Sesel in fait 2 fwa -en fwa an 2008 - en fwa an 2012 anba zot *watch*. Letan zot ti pe dir nou ser sang, tandis ki lezot sa bann gro sef zot van ti pe kontinyen gonfle e ti napa trou dan sang pou kapab atas sang.

Ziska prezan anba nou ladministrasyon ni en Roupi pa ankor perdi Mr Speaker, se pa rezon pou nou felisit nou Gouvernman?

Mr Speaker, ler mon get dan mon distrik mwan menm mon war, kantite devlopman ki'n arive, kantite devlopman ki mwan menm mon'n entervenir pou anmennen; devlopman miray *seawall* Beau Vallon ki bann serten group *SPPF* ti dir poudir pa bezwen fer sa e mwan mon pa pe ekout zot mon'n

ganny elekte mon pa pe ekout zot.

E ozordi se zot menm ki pe met ban la, ki pe met sez ki pe servi sa landrwa plis ki tou dimoun. Ozordi se lorganizasyon *SPPF* dan Beau Vallon ki pe fer bazar Labrin la dan sa pti *area*.

Mr Speaker, ou vwar ennler ler ou kras anler, kot ou lakras i tonbe? Dan ou figur.

MR DEPUTY SPEAKER

Onorab Hoareau, la ou'n ariv 11 minit, ti mon lentansyon donn tou dimoun 11 minit pou nou kapab fini 5 er.

HON JOHN HOAREAU

Be Mr Speaker, mon ava konklir pou vitman pou dir poudir dan mon distrik in annan bokou devlopman - in annan en miray ki nou pe fer pou sekiriz semen St Louis/Beau Vallon. In annan devlopman Paskal Vilaz, bann drenaz e byento ou pou koman fer nou bann *kyosk* Beau Vallon, pou fer sir ki nou kapab donn en bouse manze laplipar dimoun ki'n met lo zot lentera pou kapab annan en *stall* la pou vann manze e bann lezot lobze artizanal.

Peron partou Le Nirole, e *bus shelters*, devlopman ankor

plizyer landrwa, *parking* ensidswit.

Mr Speaker, *SPPF* napa leson pou donn nou. Zot swa in ganny marke par koripsyon e labi pouvwar. Mwan mon pe demann ozordi tou dimoun pou kontinyen ini anba *LDS*! Annou ansanm mars ek *LDS* e pa deroute lo nou target. Sesel i dan bon lanmen. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. Prosen enterven an i Onorab Pillay e ou pou annan ou ziska 4.29 pou koze. Ou 11 minit - 4.29. Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon pou zis *remind* enterven an avan mwan ki'n koze si ou pe konplent ki brans *SPPF* i fer aktivite dan ou distrik, mon frer ale al fer aktivite ou osi.

Pa vin konplent, pa vin fer larogans dan Lasanble, al fer ou aktivite aköz Beau Vallon i dir zot pa war ou, zot pa tann ou - zot pa konnen kot ou été. So ou ale al fer ou aktivite aret konplent! *At least* zot pe met lanbyans dan ou distrik ki ou pa pe fer.

Dezyenmman, Mr Speaker, mon krwar ou pe fit pou tous ni pti bout ledwa Dokter Patrick Herminie,

Onorab! An tou respe ki mon annan pou ou, Dokter Herminie i *by far* en meyer politisyen ki ou – *by far* en meyer administrater ki ou !

E si Dokter Patrick Herminie i kapab pran *US* kot i ti été an 2020 e anmenn li ziska la kot i été, ki ozordi zot tou dan Lasanble, menm si sa boug pa la anndan zot bezwen nonm li, maltret li, denigre li, i montre poudir sa boug pou reste en pikan lo zot deryer ki toultan zot pou bezwen grate!

(APPLAUSE)

HON SEBASTIEN PILLAY

Annou met sa ler kler lo lata. So fer sa ki zot oule, Patrick Herminie i la e i pou reste la e zot pa pou fer li nanryen!

(APPLAUSE)

HON SEBASTIEN PILLAY

E si zot krwar poudir zot krwar poudir i en sitan en - i sitan pa kapab fer sa ki zot krwar i kapab fer, *then* dir ek ou Prezidan *call early presidential election* al dan bann deba prezidansyel, fer kanpany, nou a gete lekel ki pli bon! E aret maltret dimoun dan Lasanble. Personn pa'n maltret ou akoz ou bezwen maltret sa boug? I pa la anndan li!

Apré mon oule – mon oule met en keksoz lo rikord Mr Speaker, pou Lepep Seselwa ki pe ekout nou la deor. Ou konnen sa Mosyon ki koz lo felisit Gouvernman e Lepep Seselwa. Zot tou ki'n koze laba lo kote *LDS* – zot tou ki'n koze laba lo kote *LDS*, personn ant zot pa'n felisite Lepep Seselwa. Zot tou zot in felisit kwa? Felisit zot Prezidan, zot *Cabinet* Minis. La sa enn ki'n koze, pa'n nonm ditou Lepep Seselwa.

So Lepep Seselwa nou kapab konpran ler mon'n war enn zot aktivis, zot ansyen aktivis pe kriye ki mannyer larogans pouvwar in fer zot bliye kot zot été ozordi.

E la mon pou fer en pwen ek Lepep Seselwa, get bann Mosyon ki zot anmennen zot. 2 semenn pase Onorab Hoareau i anmenn en Mosyon ki sipoze felisit serten travayer e i dir ek lezot travay i dir poudir annan problem e dimoun pe konplent. So ler i annan problem i blanm travayer, me solman ozordi nou felisit Gouvernman.

Konmsi ki ou kapab konpran dan sa konfizyon ki zot annan? Semenn pase ou fek pe atak travayer servis piblik e la ozordi ou vin felisit bann Minis. Bann Minis ki zot ki ansarz servis piblik zot, zot pa

responsab pou nanryen ki arive dan servis piblik zot. Dapre ou zot pa responsab. Be ki manner Lepep Seselwa pou kapab fer zot konfyans ankor?

Mr Speaker, mwan mon pou servi en parol ki Minis Ferrari ler i ti ansyen *MNA* ti servi. Sa i en Mosyon ki sorti Nor Kore. Pou bann siporter *SNP* ki konn tre byen sa i en Mosyon ki Nor Kore. Bann Mosyon koumsa la, ti bann Mosyon popilis dan parti Kominis.

E mwan mon santi ki *LDS* zot pa abandonn tou zot bann ideal liberal e zot pe servi sa bann lideal ler i *suit* zot pou fer ris serten dalon, me ler kot i konsern Lepep Seselwa, zot tir tou dan pos sa pep, san realize poudir sa ki zot pe fer la, pe fer zot vin bann diktater dan palto e dan kravats. Se sa ki pe arive Mr Speaker.

E Lepep Seselwa i bezwen konpran sa. Sa Mosyon in vini pou vin felisit Gouvernman e mon war i drol Mr Speaker, ki mon war en Mosyon ki vin felisit Gouvernman in fek yer *remind* Minis Ledikasyon ki manner rezilta skoler i tre ba. Relativman ba.

Ou vini en zour ou dir Minis rezilta i ba, lannmen ou vini ou felisit li. Be lekel ki responsab pou sa Minister?

Mon ti a kontan ganny en konpran kote zot sans direksyon i été, pou zot konnen poudir zot la pa pou reprezant Legzekitiv ; koman en *MNA* zot la pou reprezant Lepep Seselwa.

E mwan mon pa konnen ki lakour zot pas ladan, ki laboutik zot ale kot zot war Lepep Seselwa pe viv sa lepanouisman ekonomik parey zot pe dir nou la ozordi.

Mon pa konnen ki laboutik zot al ladan. Akoz mwan mon war li drol, menm ler mon al dan zot bann bastyon swadizan bastyon Lopozisyon e dimoun i zwenn ou – sa bann dimoun pa pe vin dir ou zot pe vot pou ou, i vin koz zot problemm akoz ou en *MNA*.

E koman *MNA* nou ganny peye pou nou *attend to* problemm piblik. Me sa bann dimoun pe zis konplent.

Ki manner zot, zot pa ganny sa bann konplent, mon pa konpran. I reste en mister pou mwan Mr Speaker, ki manner *LDS* pa resewar konplent piblik. Swa petet zot pa pe reponn telefonn, swa petet zot pa enterese.

E mon pe regard bann komanter ki dimoun pe fer tou dernyerman pa zis lo rezo sosyal, me dan piblik. Zot in bliye. Zot in ganny pouvwar zot in vin arogan e zot pe komans –

zot sitan *drunk, drunk on power* – zot swaf pouvwar, ki sel Mosyon ki zot kapab anmennen apre tou sa letan se en Mosyon pou felisit Prezidan avek son *Cabinet*.

Konmsi pou mwan i pa fer sans. E le de enterven an ki'n koze lo mon latab in dir ase lo la. Onorab Cosgrow in etal tou bann lenkapasite ki egziste dan sa bann Minis - dan linefikasite ki egziste dan sa bann Minister e *still* nou felisite zot? Be *come on!*

Konbyen Mosyon ki Onorab William in anmennen ki Gouvernman in sipoze pran oli - ki in arive ek sa bann Mosyon? Ankor pou mwan zot zete, be pou bann ki'n anmennen avan pa zot in aprouve? Pa zot ti aprouve ki Gouvernman o fir a mezir i ankor met larzan dan pos Seselwa? Be pa in fini fer sa enn Mosyon?

Nou met en lot mosyon vini ankor pou demann ankor fir a mezir? Me sa o fir a mezir pe vin kwa parey lavant later? Mon ti akontan konpran.

E prezan zot napa naryen pou dir zot. Si nou, nou reponn zot *own* - zot sel fason pou *deal* ek nou se maltret nou. E la atraver ou Mr Speaker, i pa la ozordi, mon ti akontan i la ozordi ou ganny ou en Onorab parey Onorab Georges ki annan

tou sa leksperyans, tou sa savwar viv ki maltret son kanmarad ki ou pa'n bennyen?

Konmsi ou'n ariv en staz kot nou'n ariv sa kalite langaz? Nou, nou koze dan Lasanble me *to go that low* dan sa rigol? Mwan mon pa ni bezwen maltret okenn antre zot. Mon pa ni bezwen dir okenn antre zot okenn parol derogatwar maltret ni zot fanmir ni nonm manman okenn dimoun parey mon'n tann en Onorab la deryer.

Konmsi zot in mank respe pou tou keksoz? Akoz? Akoz zot o pouvwar, zot in ganny mazorite, e zot pou o pouvwar toultan ki zot an mazorite. Tasyon zot! Tasyon!

Mon le met en keksoz lo rikord. Me sa ki mon le met lo rikord i senp. Si i annan en keksoz ki *US* i *guilty of se, we care too much!*

(laughter)

HON SEBASTIEN PILLAY

We care too much akoz? Akoz mwan yer – yer mon'n ankoler.

(laughter)

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon'n ankoler ou konnen akoz? Akoz ler bann manman pe anvoy mwan zot mesaz, bann manmay ki'n pas Maternite,

bann dimoun ki'n pas laba avek sa nouvo laranzman pe konplent, zot pe dir mwan be Vis-Prezidan pe pran zot *for fools!* E bann ners e bann *midwives* ki laba pe dir be vis Prezidan pa serye. Eski in vin get nou?

E ler in vin dir nou koumsa poudir nou bezwen *attend to* sa bann problem.

Get bann Mosyon ki *US* in anmennen. *US* i anmemn bann Moson par egzanp Onorab Gill ti anmenn en Mosyon lo pri lavi e ti ganny amande par Onorab Gervais Henrie an relasyon ek sanz son Mosyon pou fer son Mosyon perdi son sans.

E la mon dir get apre midi dan zot lorganizasyon pou zot *manage* lakantite Manm ki pe al koze lo zot kote, zot *still* pa kapab get it *right*. Pourtan Mosyon i pou zot. E zot in ganny letan prepar zot. I akoz zot pa serye avek zot travay.

E selman zot blanm nou. Solman mon dir ek zot en keksoz Lepep Seselwa, ozordi nou dan sa Lasanble, mon donn zot en garanti, nou, nou pou kontinyen lager dan zot lentere. Nou pou kontinyen defann zot lentere. Nou pou kontinyen – nou pou kontinyen koz lo zot *behalf*. Nou pou kontinyen anmenn zot konsern devan.

Nou pa dan biznes vin flat Gouvernman. Nou pa dan biznes vin flat Minis. Nou pa dan biznes vin flat personn. E sa ki pa kontan *tough luck!* Nou, nou la pou reprezant Lepep Seselwa. *United Seychelles* i la pou debout akote Seselwa. Nou, nou konnen kote nou sorti, napa personn ki pou vin lir okenn lartik lo sa ki'n arive.

E la ler mon koz lo en pwen – ou kapab denigre Msye Rene ler ou anvi. Msye Rene i larsitek Sesel modern! *Pwen final!*

(APPLAUSE)

HON SEBASTIEN PILLAY

Maltret sa msye mannyer ou anvi pa pou sanz listwar e *legacy* ki Msye Rene in kit deryer! Me par kont sa bann viktim *TRNUC* ki zot, zot anbark lo ledo sa bann dimoun, mon dir zot atansyon, akoz zot ki'n servi soufrans dimoun pou anmenn zot o pouvwar e apre abandonn sa bann dimoun.

Kot ozordi ou konnen kote sa bann dimoun pe vini pou rod rekour? Sa bann dimoun pe vin kot nou. Kot nou pe vini. Kot nou! Kot nou! E byento e byento zot pou soke. Zot pou soke lo ki kalite *PNQ* nou pou pe anmennen dan

Lasanble sorti kot zisteman sa bann dimoun. So, gara zot, zot!

Kontinyen – kontinyen reste dan zot konfor. Kontinyen reste dan zot leloz. Kontinyen *enjoy* lefe ki zot o pouvwar e zot mazorite - zot ki la. Kontinyen.

Kontinyen maltrete nou. Kontinyen denigre nou. Nou lo nou kote *US* nou annan travay pou nou fer, akoz mon dir en senp keksoz Mr Speaker, *United Seychelles i Sel Opsyon pou Sesel!* Mersi bokou.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab Pillay, pou reste lo ler ki mon ti'n dir ou 4.29. Prosen entervenans i ava vin Onorab Monthy e ou pou annan ziske 4.39 pou ou koze. Mersi.

HON PHILIP MONTHY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, Mosyon ki devan nou la ozordi i annan gran lenportans. E mon pou eksplike akoz. Menm parey nou'n tandé avek bann lentervansyon lo lot kote latap pou zot sa i en Mosyon ki pe zis ponp Gouvernman, oubyen i en Mosyon liser parey mon'n tann Onorab Cosgrow, Onorab Aglae in dir.

Mr Speaker, mwan mon asire ki seta pa sa lentansyon Onorab William ler in travay lo son Mosyon – pa pou vin lis

Gouvernman. E mon konnen lentansyon loter Mosyon, se pou fer nou pep ki la deor aprann apresye sa travay ki'n ganny fer depi Oktob 2020 ziska la ozordi Mr Speaker. Menm si nou konnen i annan ankor bokou pou fer.

Koman en pep Mr Speaker, mon santi ki nou oubliy keksoz tro vitman. Nou oubliy keksoz tro vitman e sa ler i arive i donn sa fo lenpresyon ki parey souvan ou tann lo lot kote latap, pe zve menm sanson lo zot gitar en lakord, pou dir ki Gouvernman pa pe delivre, ki nou ti sipoze fer pli byen me nou pa pa fer.

Mr Speaker, tousala se bann retorik politik ki zot sel lentansyon se pou senm negativite e fer tou posib pour ki progre ki sa Gouvernman in fer pandan sa dernyen 3 an edmi, i ganny pase inapersi. Se sa zot bi zot.

E nou lobligasyon la anndan koman bann Manm parti mazorite, se pou kontinyelman montre nou pep la deor, ki sa Gouvernman in travay Mr Speaker e i ankor pe travay.

Menm ler nou fer fas avek bann kalamite parey *COVID* e levennman le 7 Desanm ki'n vremen teste rezilyans e kapasite sa Gouvernman, nou'n

delivre. E delivre sa Gouvernman LDS Mr Speaker, i pou kontinyen delivre pou 5 an, pou 10 an, pour 15 an pou 20 an.

Onorab William, in koz lo rediksyon ki'n annan dan nou det eksteryer ki'n desann sorti 100poursan pou ariv 60poursan. Sa i en lakonplisman ki masiv dan li menm. E ki si se ki sa bann ki pe pas zot letan zis kritike, pa zanmen anvi ki pep Seselwa i konnen ki lenportans sa i annan.

Nou konnen ki sa i Gouvernman SPPF/US ti kontan sa zafer al prêt larzan an bonnavini ek bann lenstitisyon finansyel enternasyonal, ki'n an rezilta sa, met en det oubyen andotmo met en fardo finansyel lo nou pei Mr Speaker.

Sa ti pratik en Gouvernman ki ti zis prêt larzan an fou, san mazine ki lenpak sa i kapab annan lo nou performans ekonomik. Me nou LDS pa US Mr Speaker. Nou, nou'n vin fer keksoz diferaman.

E fer desann nou det eksteryer, in enn nou bann lobzektif prensipal sa Gouvernman LDS. E parey nou'n war sa travay ki'n ganny fer dan sa domenn, in enn ki remarkab. Fodre Seselwa pa les

zot ganny anbete fasilman, avek sa bann ki zis la pou kritike, me ki zot ler zot ti la, zot in *fail* sa pei ek sa pep Mr Speaker.

Ki benefis i annan pou Sesel ek Seselwa, ler sa Ladministrasyon LDS in reisir anmenn en nivo det leksteryer sorti 100poursan pou vin 60poursan?

Ler ou det eksteryer i sitan o, i met en fardo lo Bidze pei, akoz tou *loan* ki ganny pran i osi vin avek en lentere. E plis ou bezwen plis larzan pou repey *loan* i vedir mwens larzan ki pei pou annan pou finans son Bidze. I vedir mwens larzan ki pou al ver bann program sosyal.

Sa bann menm program sosyal ki zot lo kote latab zot in dir zot in touzour akiz nou konmkwa nou pa ed malere parey zot zot ti swadizan fer.

Mr Speaker, ler ou annan en det eksteryer ki sitan o, sa i vedir mwens larzan pou mentenir devlopman lenfrastruktir. Zis get otour nou, ou pou vwar ki kantite negligiz sa pe, i kot ou war keksoz in tonm an rin partou kot nou gete.

Avek rediksyon dan det pei, plis larzan pou amelyor sa bann lenfrastruktir pouri ki zot in kit deryer. Plis larzan pou

antreprann bann nouvo proze pou anmenn plis konfor dan lavi nou pep,, konmela kot ou gete nou vwar plizyer proze partou kote pe pouse, Mr Speaker.

Zis Cascade, nou'n ganny 24-unit *affordable housing* in fini *allocate*. En lot 24-unit pe al komanse dan 2 semenn. Konstriksyon nouvo Ladministrasyon Distrik ki'n brile plis ki 10 an pase - en nouvo sant kominoter ki pe al ganny komanse mwan prose.

32-unit *mid-range condominium* ki pou komanse an Out e en lot *mid-range condominium* ki sipoze komanse ver lafen sa lannen. Sa zis Cascade sa Mr Speaker.

E atraver ou Mr Speaker, mon a dir Onorab Cosgrow anmenn son ta *pick up* li, nou a pas en Lalwa nou a fer *pick up* vote 2025.

Mon'n koz lo nivo Cascade e lo nivo nasyonal tou dimoun i war kwa ki pe arive Mr Speaker. Proze semen *west coast*, nouvo lopital ki ti zis en rev pou bann Digwa, lagrandisman por lo tou le 3 nou zil prensipal. I pa lot ki laprev sa ladministrasyon pa enn ki'n vin vakans me enn ki'n vin travay e pe delivre.

US lafason ki i ti pret larzan Mr Speaker, nou bann zenerasyon ki pe vini ti pou

bezwen anmas sa fardo repeyman e sa ti pou annan en lenpak negativ lo nou devlopman e epanouisman ekonomik.

Mosyon Onorab Willaim in osi fer referans avek logmantasyon konsiderab dan rezerv deviz pei. Sa i veditrabilite dan to lesanz. Asire ki pei i annan ase larzan dan moman kriz, olye zis mwan lenportasyon prey anba zot ladministrasyon ler COVID ti tape.

Atir plis *foreign direct investment* e asire ki bann finansman dan bann sekter kle parey lenfrastruktir ledikasyon e lasante.

Onorab William in mansyonn en nivo lenflasyon ki ba e ki nou'n tande - nou 'n tann dir Seselwa pe soufer, pri lavi i o - Seselwa pe mor lafen. Mr Speaker, sa to lenflasyon ki sa Gouvernman in ede mentenir a en nivo ba, in ede fer ki la ler lemonn pe fer fas avek plizyer konfli ki pe enpakte lo nou koman en pti lekonomi, si sa ladministrasyon pa ti delivre, Seselwa ti'n kapab trouv li dan bokou difikilte Mr Speaker.

Akoz ler ou depans preski 100poursan lo lenportasyon, kestyon mon pou demann Onorab Aglae se ki mannyer

pou annan kontrol lo pri bennzin ek transportasyon?

Mr Speaker, ler mon ekout sa bann Manm Lopozisyon koze, i fer mwan mazin en pti *cartoon* ki mon fer war lo *Facebook*, kot en lelou lo en *stage* pe dir ek bann mouton anba, ki i si i ganny elekte, i pou vin vezetaryen, i pou aret manz lavyann. E bann mouton anba ti pe bat lanmen e kriye. Be nou tou nou konnen ki lelou pou reste lelou e pou touzour manz lavyann Mr Speaker.

Seselwa pa sitan bet pou tann dan sa bann fo promes, me plito krwar dan en travay fran e onnet pou lavenir Sesel e Seselwa e pti-a-pti sa pei pou vin enn ki meyer baze lo travay dir me pa lo fo promes. Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab Monthy. Mon a pas laparol prezan avek Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker mon anvi lir Mosyon Onorab. Tou dimoun deor ekoute;

Sa Lasanble i siport e felisit Prezidan e Konsey Minis, travayer Minister Finans (ki bann Seselwa), Labank Santral

(ki bann travayer Seselwa) ek pep Seselwa.

E i dir dan sa mosyon e pep Seselwa pou rezilta bon performans lekonomi Sesel. Lopozisyon atraver zot *Leader* ki'n taye, la Rachel li osi i sorti dousman dousman, zot pou fer li sakenn son tourn pou zot sorti aköz zot en bann kapon zot irelevan, zot nepli kapab servi Lepep Seselwa, alor zot taye dousman dousman, parey zot abitye fer.

Zot vin dan Lasanble zot donn lenpresyon poudir Mosyon pa pe koz lo Lepep Seselwa. Apre Onorab Pillay li menm li ki'n taye premye kapon in taye, konnen ki in dir ek nou?"

"Nou lo kote US nou pou kontinyen debout lo kote Seselwa," an menn tan Mr Speaker, sa menm US ou konnen ki zot dir, semenn pase zot ti dir'

"Letan zot pou vini 2025 zot pou annan en netwayaz ki zot pou fer." Enn ti dir nou pou met zot parey ros dan fles. Zot *Leader* ou konnen ki i dir? I dir,

"Si zot pa dakor avek son prensip, zot pou ganny fwar dan en rigol anba en pon!"

Sa menm group dimoun ki apre i debout i koze i dir ek nou, zot debout lo kote Lepep Seselwa. Be ki mannyer nou

kapab krwar zot? Ozordi ler nou pe koze, Seselwa pa pe demande kan ki Msye Herminie - Patrick Herminie ki zot ki ti ouver deba lo Patrick Herminie.

Lendi ler zot ti vini dan zot lenz rouz, tou zot komansman deba, "nou felisit Msye Herminie ek bann dimoun ki'n vin Anse Aux Pins."

Zot ki ti komanse sa. Ler nou, nou kontiny lo Herminie, zot ankoler, nou pe maltrete, be lekel ki maltret bann profesyonnel dan Lasanble Nasyonal Mr Speaker, be pa Onorab Pillay ek son lekip? Ki dispit avek nou bann profesyonnel Seselwa? Lekel ki felisit bann Minis avek bann profesyonnel Seselwa tou le Mardi letan zot vin reponn kekyon? Pa nou dan *LDS* ki fer sa? Zot bliye?

La soudennman ler zot in al *rally* Anse Aux Pins, zot pa'n vwar bann profesyonnel parmi zot, me zot in vwar sa menm sa Sekreter Sekter ki ti vey zaksyon lo flat, sanmenm sa enn ki vini rod en *cooker* toultan kot zot, sanmenm dimoun ki sak fwa i ti anvi en larzan i desann kot Sosyal e i ganny en tyek. Zot in vwar zis sa zot, prezan zot ankoler, zot fristre avek zot lekor.

Prezan zot vini zot manz zot bannann - sa pli gro

bannann, zot vini zot zet zot lapo lo nou Mr Speaker. Dan zot *rally* Dimans parey zot in koz lo zot *rally*, zot ti krwar apre letan 25 mil dimoun in siport zot lo *Youtube* la, zot in fini ganny eleksyon. Zot in fini antre *State House* zot! Tou dimoun pe demande kan ki zot sermante, pou zot vin sa nouvo Gouvernman ki zot pe reve pou zot vini ki zot pa pou vini ankor Mr Speaker.

Ou konnen akoz ki zot pa pou vini ankor dan Gouvernman? Parske ozordi ler nou pe koze en vre *leader* i travay pou son pei. I travay pou son pep, me i pa pran pou met dan son pos parey zot zot ti fer. Letan Onorab Wallace i vini Mr Speaker, i koz lo fristrasyon - dimoun i fristre laba deor.

I annan zis 2 group dimoun ki dan nou pei ki fristre. Mon a dir zot lekel sa 2 group dimoun. Premyerman i annan sa lekip ki asiz la dirize par Onorab Pillay - Sebastien Pillay ki'n taye apre midi se sa group dimoun la ki fristre.

Zot fristre avek zot *leadership*, zot fristre akoz i annan en bann ki'n vann later zot pa konnen oli larzan. Zot fristre parske zot pa konnen lekel zot ki pou vin Minis. Zot fristre parske i annan bann manm ki ti dan Lasanble, ki'n

ganny ranplase par Onorab Wallace ki li menm li ki la.

E li sa Manm i pe *struggle* laba deor e li Wallace Cosgrow ki'n *fail* son Gouvernman, ki'n *fail* koman en Minis in pran plas bann Manm Lasanble Nasyonal ki'n travay, ki'n vizit dimoun lasyer de zot fron, pou zot kapab ariv dan Lasanble Nasyonal. Prezan sa group dimoun a vin donn nou leson an relasyon avek ki mannyer pou govern sa pei?

Letan Onorab Aglae i vini Mr Speaker, ou konnen ki Onorab Aglae I vini i dir ek nou? Si nou ti dan Gouvernman dimoun - bann biznes pa ti pou ganny asiste avek *FA4JR*. Me sa ki Onorab Pillay in bliye dir li, koman Chairman *FPAC*, ozordi nou annan plizyer biznes ki pe rann sa bann larzan *FA4JR*. Ou konnen akoz?

Parske zot pa ti devret gannyen. Se sa ki nou, nou pe dir, ozordi pei i lo bon semen. Sa ki Mosyon pe dir, akoz ozordi Mr Speaker nou napa en sityasyon *Ile Soleil* kot larzan in perdi. Nou napa en sityasyon \$50 mil ki'n persi parey Ankour.

Nou napa en sityasyon *SBFA* kot bann Manm Lasanble *US* in pran *loan* parti *loan*, zanmen zot in rann.

Nou napa en sityasyon *welfare* kot ozordi dimoun mor pe ganny peye, me dimoun ki ti ankor vivan li i ti espere, i ti espere, ziska i ti ganny letan mor. Zanmen in ganny *welfare* li me selman dimoun mor ti ganny *welfare*. Ozordi zot vini zot dir avek nou poudir dimoun i esper en mwan, i esper 2 mwan, i esper 3 mwan.

Ou konnen akoz dimoun i esper tou sa letan, parske lafason ki nou'n vini *zwenn welfare* azordi, ki nou nou bezwen fer, nou bezwen *vet* bann dimoun parski dimoun mor anba ladministrasyon ki Onorab Wallace ti ladan koman Minis, ti pe pey dimoun mor e sa bann larzan nou devret konnen kot in ale.

Letan zot vini zot dir ek nou poudir nou ti promet plis larzan Lepep Seselwa, me *US* i bliye Mr Speaker poudir ler nou'n pran pei, nou 'n pran pei avek det. La ou menm ou Mr Speaker, ou ti dir ek nou ki i annan en det Larisi, be sa larzan ki nou ti pran ek Larisi oli sa larzan?

Lekel ki'n benefisye? Manm Lasanble? Bann ki ti travay *State House* apre ti ganny pouse *State House*, akoz ti pe vey zaksyon Prezidan Michel? Bann ansyen Minis?

Lekel ki'n ganny sa larzan Larisi?

E sa ki pli enteresan Mr Speaker, ou konnen lekel ki peye san larzan Larisi? Sa det Larisi ou konnen lekel ki pe peye? Tou sa bann dimoun ki'n vin Anse Aux Pins - sa detrwa dimoun la ki'n vin Anse Aux Pins la ki zot fristre.

Ou konnen akoz sas group dimoun – 2enm Anse Aux Pins i fristre? Sa group dimoun ou konnen akoz zot fristre Mr Speaker? Parske zot ti abitye ganny en larzan tou le mwan zot ti al netway park torti kot Minis. Zot ki ti al koup zerb kot Minis e prezan sak fwa ki zot ti bezwen en larzan la, zot ti ganny en pti papye pou zot desann kot *Welfare* tel limero lasanm e nou larzan ti ganny servi konmsi pou zot.

Se pour sa rezon nou dan *LDS* la, nou krwar poudir tou bann lorganizasyon ki kapab fer larzan zot kapab ed zot travayer avek en pti *loan*. Me Fond Pansyon nou pa ti dakor nou akoz Fon Pansyon sa sete larzan bann endividi. Ou pa kapab pran larzan bann endividi pou pran larzan antre zot pou pran *loan*.

Se sa ki nou ti eksplike nou. Me par kont nou an faver ki bann lezot lorganizasyon Mr Speaker zot kapab fer sa pou

zot travayer. Sa pti group dimoun ki a vin donn nou leson? Zot napa drwa donn nou leson zot Mr Speaker.

An relasyon avek bann atosite ki'n pase, dimoun pe vin kot zot selman enn ler fodre Onorab Pillay i *substantiate* sa bann zafer. Tanzantan i get son telefonn mon krwar i war li menm lo la, parske i annan son *selfie* lo la li, i get son *selfie* lo son telefonn i dir ek nou sa madanm anler laba in teks li, sa fiy la in teks li, sa travayer in teks li, be en zour i pou bezwen *substantiate* sa.

I pa kapab servi medya nasyonal zis pou li vini rabase konm dir li menm - koz *rubbish*. E ozordi i vini i dir ek nou nou pe maltret zot, nou pe dir zot en kantite keksoz - i koz pti lavwa, akoz zot in fini bite koman *US* zot!

Zot in fini realize poudir Patrick Herminie i pa *electable*! Kanmenm zot pe dir nou pa kapab tous li – zot in fini realize dimoun pa kontan Patrick Hermine, prezan zot vin dan nou Lasanble ou konnen ki zot dir ek nou? Balans Lasanble.

Akoz zot pe pas pase zot pe dir ek dimoun zot, kanmenm ou pa kontan li, kontan Patrick, me vot pou mwan ou, mwan mon pou fer travay pou ou

mwan. Mon pou reprezant ou mwan.

Nou konnen sa bann kalite politik Mr Speaker e lo zot kote i pe arive divizyon, se pour sa rezon sa i sa fristrasyon ki Onorab Wallace in koz lo la koman Sekreter Zeneral sa parti. Me i bezwen eksplik son bann dimoun osi dan Konvansyon, oli larzan later *US* ki zot in vann? Ki'n ariv ek sa bann larzan? Lo ki kont i ale sa? Sa osi i bezwen dir bann siporter ki fristre.

Me par kont granmanman Richard Labrosse, pe rode sa larzan kot in ale, parske li osi ti met konfyans dan zot, la letan zot in vann later i pa'n ganny nanryen, akoz lontan zot ti dir

“Ouver tiyo,”

“Larg tiyo Madanm Bal!”

La zot ankoler akoz napa tiyo ki pe ganny large *anymore*.

Sa Gouvernman ki la nou pe fer travay nob, nou pe travay pou pei pa pou nou lekor pou asire ki lekonomi pei pe mars byen, tou dimoun ziska ki nou pe koze ankor pe ganny peye, ganny zot saler, zot gratwite zot tann servis, zot 13enm mwan.

Si pei pa ti pe fer byen Mr Speaker, travayer ti pou'n napa en lapey, Sekirite Sosyal ti pou bezwen aret peye, Fon Pansyon ti pou'n faid.

Si nou ankor pe fonksyonnen, savedir tousala ozordi i anmars. Tou sa ki *US* in dir se bann mansonz parey zot abitye bann kreasyon, bann fabrikasyon ki pa egziste dan nou pei e zot in vwar sa koman en Mosyon sorti Sid Kore en pei kot zot ti frekante ki'n aret frekant zot parski zot in vin pli Sid Kore ki Sid Kore.

Alor Mr Speaker, mon ava aret la pou permet Onorab William fer son Reply. Nou lo nou kote, mon anvi dir avek Nor Kore - Nor Kore wi, zot pli abiye ek Nor Kore zot, wi. Mon ava felisit Onorab William pou son Mosyon.

Nou lo nou kote nou pou kontinyen felisit tou Seselwa, Lepep Seselwa parey nou fer tou le Mardi ler nou bann profesyonnel i vin la, parske lontan zis Minis ki ti vin devan. Zis zot ki ti annan drwa ganny tou privez, fer nou krwar pa kwa. Ozordi nou dan *LDS* nou'n anmenn profesyonnel Seselwa pou vin devan ozordi pou reponn kestyon.

Sa i fer nou konnen sa i madanm entel; sa i fer nou konnen piti lekel parske lontan zot ti ganny kasyet dan bann biro.

Onorab William en bon Mosyon. Nou dan *LDS* nou kontinyen fer sa travay, parske

nou pa pe fer sa travay pou nou. Nou pe fer li pou pei dan en fason ki sa lot administrasyon ki avan antre 2023-2045, nou ava kit en pti avek li, ki son zesyon i byen, son disiplin fiskal i annord.

E ki pou ki pei i kontinyen bouze parey nou, nou anvi dan *LDS* nou pei i bouze, me non pa fer konfyans en group dimoun ki pe mazin zot lekor, zot ganny kosmar *allowance* linet, zot ganny kosmar *allowance* ledan, zot ganny kosmar *allowance champagne*, zot ganny kosmar *caviar* ki zot pa pou war ankore Mr Speaker zot a zis reve parey zot pe fer la.

Mon ava aret la e mon pe demann tou mon Manm pou nou siport sa Mosyon e pou nou siport Lepep Seselwa *all the way* avek *LDS* Sesel! Mersi bokou Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab Arissol e in ariv ler aprezan pou loter Mosyon prezant son *Right of Reply*. Mon donn laparol Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mon anvi avan ki mon kontinyen demann ou konbyen minit ki ou pe akord mwan?

HON DEPUTY SPEAKER

Mon pou fini Lasanble 5 er, savedir ou annan ou 12 minit.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, avan ki mon al lo mon konklizyon, mon anvi fer referans avek serten bann keksoz ki'n ganny dir ki mon vwar zot pe tir keksoz an deor konteks devan Lepep Seselwa.

Mon pou komanse avek Onorab Cosgrow. Mr Speaker, Onorab Cosgrow ki'n en Minis dan ansyen Gouvernman e letan mon fer en koud refleksyon parti inik, miltiparti, sa size koud lavi in toultan en size ki Gouvernman in kontinyelman koz lo la.

Koud lavi atraver lemonn pou kontinyelman reste en size e tou bann Onorab ki voyaze Mr Speaker, zot konnen ki sa size koud lavi i toultan devan lo azanda enternasyonal, akoz tou pei pe koz lo la pe ganny afekte avek koud lavi. Alor i pa keksoz nouvo – i pa en lenvansyon Gouvernman *LDS*.

Dezyenmman, Mr Speaker, Onorab pe envit mwan – konmsi lafason mon pe fer avek bann Mosyon mon anvi retourn dan *US*. Mr Speaker, be mon pou bezwen donn li detrwa rezon akoz ki ozordi

premyerman se ki mon konsyans pa sarze ek *phone call security clearance* ozordi koman LDS Mr Speaker. Mon pa rent bann aktivis pou veye dan feyaz konmsi milisya lekel ki pe al *rally* Mr Speaker.

(laughter)

HON WAVEN WILLIAM

Mon pa abiz lo moral sitwayen aze e rent zot Mr Speaker. Mon lib pou koze. Lekip LDS i meyer e tre relevan ozordi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

HON WAVEN WILLIAM

Mr Speaker, mon pa andete parey letan mon ti dan zot kote Mr Speaker. Mon pli byen kapab reprezant distrik Grand Anse Mahe ozordi Mr Speaker. Mon laport i ouver ek tou dimoun.

Mr Speaker, en keksoz ki lo zot kote ou ti lo petet e ki mwan mon ti vwar poudir zot pe vyol manda Manm Elekte avek dimoun ki'n elekte li par met dan Lalwa dat eleksyon ki ozordi LDS in fer, oparavan ou ti lo petet Mr Speaker.

(APPLAUSE)

HON WAVEN WILLIAM

Mon pa pou vini ankore dan sa kan aköz zot napa lenter nasyon e soutenabilite pei Mr Speaker, zot zis la pe konplent.

Mr Speaker, lot Onorab ki mon ti vremen estim li i en Manm lo Komite Zafer Etranzer Mr Speaker, bomaten mon donn bann sif vizavi lenflasyon GDP e Onorab atraver ou Mr Speaker, semenn pase in koz lalang, letan in refer 2 semenn pase – 2 semenn pase i pa'n dir laverite vizavi *GDP per capita* Mr Speaker lean in dir poudir 2019 GDP per capita ti pli o ki ozordi. Mr Speaker, mon pou demann li al fer en pe resers aköz mwan mon annan – mon'n fer mon resers e mon krwar poudir i pa pe donn laverite.

Mr Speaker, mon vwar poudir Onorab, osi letan i pe koz swadizan i lo Komite Zafer Etranzer i voyaze e nou asize letan voyaze e nou ganny sanz koze, Mr Speaker, rises pei ozordi nou pe koz en vilaz global e tou pei i ouver pou enport travayer alor letan i pe koz poul enporte, Sesel si nou pa ti enport poul enporte Mr Speaker, koman travayer pou vin travay Sesel, sa vites devlopman ki nou'n anbank lo la Mr Speaker be anba ansyen Gouvernman, si ti napa bann travayer etranze parey lezot pei pe devlope atraver lemonn, nou

pa ti pou'n ariv sa zistans Mr Speaker.

Alors i bann konversasyon ki mon kapab dir i pa fonde e i pa reel Mr Speaker. Mr Speaker, mon pa pou kontinyen lo la, akoz mon war poudir (1) zot in perdi konversasyon.

Lo mon konklizyon Mr Speaker, mon annan konm swivan pou dir;

Menm si lekonomi Sesel pe fer byen nou rezerv e nou performans bidzeter anyel pa pou zanmen sifi fas ek lensertitid lenpak sanzman klima e defi bann demars e zefor pou reste soutenab. Kalamite atraver gro lapli toransyel, linondasyon lerozyon, deboulir later e kou devlopman pou reste defi pei Mr Speaker.

Menm si Labank Mondyal in klasifye nou koman en pei *high middle income*, menm si Sesel i annan en *Fitch Rating B Minus*, menm si mon ganny klase koman enn parmi bann pei ris dan rezyon Lafrik, menm si *Magazine Global Finance* in klasifye nou 56nm dan 193 pei mondyal ki'n ganny klase koman 78tyenm lekonomi lib atraver zot score 60.4 par *Economic Freedom Index*, menm si nou *GDP per capita* i ase o, Mr Speaker Sesel i ankor vilnerab.

Vilnerab dan plizyer fason ler mon evalye potansyel posib bann lenpak klimatik, potansyel lo lenpak lo nou biodiversite, lavi maritim, e sok mondyal dan diferan fason.

Si nou napa bann dirizan ki brav pare pou pran bann desizyon ferm ki pa popiler ki anmenn ek li serten fristrasyon parmi kous popilasyon pou sov nou pei e mentenir li lo semen soutenab, dan sa rol ki pep Grand Anse Mahe in konfyen mwan.

Zot pe kont lo mwan pou siport bann mezir ki pou sofgard zot bol diri pa pou kour term, pou demen, me pou fitir zenerasyon kontinyen sofgarde Mr Speaker.

Mon enplor Gouvernman alor pou kontinyen et pridan e sarz dan zer nou larzan, nou rezerv e nou aki sosyoekonomik. Dan en klendey sa bann aki i kaba disparet e pei i koule. Mon demann pep Seselwa pou annan konfyans, annan pasyans e solider ek direksyon ki governans pe donner.

Se ansanm ki ou pou arrive. Divizyon, laenn, rankin, politik divize pa konstriktiv. Parey mon kontan dir tou i permetab me pa tou ki benefisyab Mr Speaker.

Mon kapab anvi tou keksoz ozordi, me mon bezwen realis, pou lager pou sa ki neser. Si lot kote latab ki letan mon ti dan zot kote, ti koz lo fer keksoz fir a mezir ki pei i kapab si zot ti amenn lamannman lo Mosyon Lopozisyon sa lepok, pou azout sa 2 mo "kontinyen fer" - "akseler" si sa letan zot ti inanim pou remersye e felisit Gouvernman sa lepok zot ti o pouwar Mr Speaker, akoz sa Mosyon ozordi i pa devret devan zot parey en Mosyon liser parey Onorab Cosgrow pe dir.

Mr Speaker, ozordi mon'n vin ek *wipes, tissue, wire brush, depressure washer* pou asire ki pa zis Prezidan, Minis, travayer, Minister Finans e Labank Santral ki ganny anbelir ek sa mosyon me Seselwa an antye.

Mosyon pa'n aret la. Mosyon dan en fason responsab e soutenab pe dir ek Gouvernman, kan i posib rekonpans pep dan diferan fason. E la mon a dir Mr Speaker, gran mersi ozordi gras a zefor nou Prezidan ki pep Seselwa i annan vre laliberte lekspresyon, pou koze swa dan *Tet-a-Tet*, dan lopinyon dan *meeting* piblik lo *Facebook, Tic-Toc, YouTube* eksetera. *You name it* Mr Speaker.

Ki son drwa san ki i afekte en lot i ganny respekte.

Mr Speaker, *Leader* Minoriter yer atraver mon kestyon in dir ki mon dekonekte ek mon distrik. Premyerman si sa ti vre ti popu napa okenn kestyon, okenn Mosyon devan sa Lasanble ki mon ti pou koz lo la.

Par lefe ki mon annan i koz pou li menm. Be de lot kote Mr Speaker, si *Leader* Minoriter ki dekonekte ek larealite depi avan 2020, mon ankor rapel enn nou konversasyon dan *parking* Lasanble avan - avan ki mon ti dezasosye avek zot, nou ti fran ek kanmarad.

Li i ti dir mwan i ti anvi retourn *State House*, mwan mon ti dir li ki fodre annan sanzman, in plis li ler pou sanzman. Se sa, se sa larealite ki i ti'n dekonekte avek Mr Speaker ki apre sermantasyon 7enm Lasanble, i ti donn mwan en ponnyendmen ki mon konstate ti vin anver realite le 24 Oktob 2020.

Leader Minoriter mon asir ou ki mon ankor relevan pandan ki pou pe rod relevans.

Mr Speaker, ki anmenn mwan er en lot Onorab, ki sak fwa mon koze konmsi i pou vin defann e koz keksoz ki i pa konnen enkli sa enn ki pa prezan lo zot kote latab; sa enn

ki responsab pou Sali non dimoun lo *Facebook* menm si i fo.

Zot pa ti dan latet parti sa letan. Zot in sel zis kapab konplent, koz deryer me kapon letan ti nesaser.

Mr Speaker, frer ek ser Seselwa, omwen mon'n pran en pozisyon Mr Speaker ki ti sok pep Seselwa e fer *news headlines of the day*. Letan mwan ek mon fanm leve 5 er bomaten travay ziska tar dan lannwit, pou batir nou fwaye, serten pe *label* nou ki nou pe fer trafik drog, vole.

Zabitan siporter *United Seychelles* koman dan nenport parti, zot konnen ki sa ki nou annan i lasyer nou fron Mr Speaker.

Mr Speaker, ler serten ti pe azir koman sa bon matou dan *tinted glass* pe lev tou lake mimi...

(laughter)

HON WAVEN WILLIAM

E letan serten ti pe vey tou zaksyon lo bar pou al raport, pou ganny pozisyon e sali non dimoun lo sosyal *media*, mon ti swazir pou fer sa ki benefisyab dan lakour kot mwan Mr Speaker. E ozordi ou a dir ki mon'n konfortab, me pa koz lo peze ki zot ti pez mwan. Pou dir

ki ozordi ki mon'n byen gro mon'n byen gra e mon konfortab.

Pou laz ki zot été, ki zot ti pe fer Kan tou ki permetab, zot leker pou lour e zot lizye i pou reste so Mr Speaker. Zot vwar mon sikse, me zot pa zanmen kestyon aki bann dirizan dan zot kote. Si zot bi se pou denigre mon zimaz, kontinyen, mon pa pe pran zot traka.

Rezon i senp. Mon servi en Bondye ki tou avek tou li i posib. In dir nou ki zizman i pa pou nou, zizman i pou li, akoz mon pa pou kapab pran zot traka Mr Speaker.

Mr Speaker, sa ki kler e letan nou pe ralye e ini Seselwa par felisit e remersi zot pou zot bon performans e demande ki ladministrasyon pei i rekonpans zot o fir an mezir ki pei i kapab. Sa i bezwen ganny fer.

Mr Speaker, nou ti konnen ki Lopozisyon pa pou zanmen siport nou lo sa Mosyon. Zot pe koz *State House any time soon* menm si zot opoz tou keksoz ki annan dan pei.

Mr Speaker, dan Lasanble ler teknisyen e bann profesyonnel i vin dan Lasanble pou met larealite devan, zot sove.

Parey lo sityasyon *Air Seychelles*, logmantasyon Fond

Pansyon e kontribisyon pou anpes sa Fon fait, desizyon brav ki sa Gouvernman en mazorite dan Lasanble nou'n siporte pou lavenir soudenabilite sa fon, Lopozisyon zot *walk out* Mr Speaker.

Letan mantal Parti Minoriter i lo *roaming mode* Mr Speaker, lo ki mannyer pou ganny eleksyon e revin o pouvwar pou Onorab Cosgrow atraver ou Mr Speaker, reganny son larzan ledan e palto ki i manke e fristre e bezwen vin konplent dan Lasanble ...

(APPLAUSE)

HON WAVEN WILLIAM

Akoz i santi ki Seselwa in mal vote Mr Speaker. Akiz nou ki nou'n senmen lagrenn bat latet, pou ganny eleksyon. Nou anvi dir zot ki zot 3 pwen prensipal seval batay pou 2025 i fay.

Zot konnen akoz? Ozordi sa pep Seselwa ki lizye in ouver, zorey in ouver e lalang pa mol dan pale, pa kol dan pale, pa ekout zis zot program – zot propagann, me swiv Nouvel lokal e enternasyonal Mr Speaker.

Seselwa ankore pe voyaze, Seselwa pe konpran ki dan botan i kapab selebre e fer en pe ekstravagans, me dan move

tan, bokou Seselwa dan fanmir pe konn son priyorite pe konn peze e reazite son depans.

Seselwa i tonm dakor ki 50poursan 13enm mwan saler i ganny baze lo performans e pa koman en fet akonpli travay ouswa ou pa *perform*.

Seselwa ki annan laz konesans zot konnen ki sa size fer desann koud lavi i pou reste en konsern mondyal. Ti la dan parti inik, in la dan miltiparti e i reste en size dan bann *forum* enternasyonal, kot tou Gouvernman e piblik an zeneral pe koz lo la. Isi Sesel i pa en leksepsyon Mr Speaker.

Rekonpans travayer pou ganny fer fir a mezir ki kapasite resours i i pei i permet. Nou'n komans ek R500 olye ki R50 par gout e al R100. Nou'n donn 10poursan logmantasyon Mr Speaker olye 5 poursan.

Mr Speaker, an konklizyon mon pou dir ek piblik Seselwa ki mon krwar dan zot matirite ou size e ki mon konnen ki zot pe viv lo pei zot pa pe dormi lo en *roaming mode* parey parti minoriter.

Ti evidan parey zot toultan fer olye montre ki zot serye omwen vin ek en lamannman lo sa Mosyon, pou nou konsidere lo sa Mosyon, ki zot fer parey kot zot pa vot lo Bidze, taye letaan travay serye devan sa

Lasanble, konplent, senm konfizyon zwe lo febles sa pep, angiz pou ganny popilarite. Tir larealite an deor konteks. Se sa zot rol Mr Speaker.

Mr Speaker, be nou dan kan *LDS*, nou'n vin isi pou travay. Nou pou fer tou byen par vot lo sa Mosyon pou linite Seselwa pou soutenabilite devlopman sosyoekonomik pei.

Mou oule asir nou bann dirizan e pep Seselwa, ki nou pou kontinyen servi nou *majority* isi dan sa Lasanble, pou byennet Sesel e soutenabilite nou bann aki. Si pa *LDS* o pouvwar Sesel dir mwan lekel? Bondye...

(APPLAUSE)

HON WAVEN WILLIAM

...Bondye ki zis motiv e lentansyon. Nou remersi li pou donn nou gidans e proteksyon divin. Mersi Mr Speaker. *I beg to move.*

(APPLAUSE)

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab pou ou *Right of Reply*. Avan ki nou pou pas lo vot sa Mosyon table par Onorab Waven Willaim ki Manm Elekte pou distrik Grand Anse Mahe, mon ava zis relir pou benefis

Lasanble e piblik ki a lekout. Mosyon i dir;

Sa Lasanble i siport e felisit Prezidan e Konsey Minis, travayer Minister Finans, Labank Santral e pep Seselwa, pou rezilta bon performans lekonomi Sesel ki apre zis 3 an,

1) nou det eksteryer in desann sorti 100poursan pou ariv 60poursan *GDP*

2) Nou rezerv pei in ogmante e

3) Nou lenflasyon i ankor ba e

4) Sesel i ganny rekonnet koman en pei ki egzanpler atraver lemonn dan en fason ki o fir e a mezir ki i posib benefis adisyonnal i ganny partaze avek sitwayen. Sa i sa Mosyon.

Donk, mon ava demann tou bann Manm ki an faver pou endike silvouple? Mersi. Okenn Manm ki kont? Mersi. Mersi Madanm Clerk. Rezilta vot lo sa Mosyon ki mon'n fek lir i konm swivan;

I annan 18 Manm ki'n vot an faver. 3 Manm in abstenir. Okenn Manm pa'n vot kont. Donk, Mosyon i pase parmi sa 21 Manm isi prezan dan Lasanble Nasyonal la apre midi.

(APPLAUSE)

MR DEPUTY SPEAKER

Bon, nou ava remersi tou Manm pou zot travay ozordi. Nou ava re mersi piblik ki'n swiv nou. Nou pou zwenn Mardi prosen - non nou pa pe zwenn Mardi prosen. Nou pe zwenn Merkredi.

E pour lenformasyon piblik i annan 2 delegasyon etranze ki pou Sesel semenn prosen. Premyerman i annan en delegasyon sorti Lasin e dezyenmman i annan en delegasyon Madanm ki sorti *Zimbabwe* e bann Manm Lasanble pou *involve* avek bann *meeting*, diferan aktivite avek zot ki pou pran lazournen Mardi. Alor Lasanble pou asiz formelman Merkredi apartir 9 er bomaten e non pa Mardi.

Alor, mersi pou zot partisipasyon ozordi. Demen i en konze piblik e nou ava rezwenn alors semenn prosenn. Mersi.

(ADJOURNMENT)